

TARTALOM Mécses a te igéd

DÁVID ADÉL: <i>Piszok a köröm alatt</i>	121
---	-----

Tanulmányok

JEFFREY FITZKAPPES: <i>A műszaki cikkek bőséges fogyasztása ártalmas az emberekre és a környezetre</i>	122
--	-----

Figyelő

Előadások

VELKEY GYÖRGY: <i>Testi és lelki egészség a mai Magyarországon</i>	126
--	-----

VARGA GYÖNGYI – SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA: <i>Ép ember, ép közösség, ép hit a Biblia üzenetében</i>	129
---	-----

Évfordulók

SZABÓ LAJOS: <i>Száz éve született D. dr. Pröhle Károly</i>	133
---	-----

SÁRKÁNYNÉ HORVÁTH ERZSÉBET: <i>„Van úgy, hogy néha leszáll a köd...” Megemlékezés D. dr. Pröhle Károlyról születésének 100. évfordulóján</i>	133
--	-----

GÁNC S PÉTER: <i>Egy „hívő aszkéta” teológiai öröksége</i>	135
--	-----

Az igehirdető műhelye

DEME DÁVID: <i>Nagycsütörtök (Jel 19,6–9)</i>	137
---	-----

BÁLINTNÉ VARSÁNYI VILMA: <i>Nagypéntek (Zsid 9,24–28)</i>	140
---	-----

B. PINTÉR MÁRTA: <i>Nagyszombat (Róm 8,38–39)</i>	143
---	-----

SMIDÉLIUSZ ANDRÁS: <i>Húsvét ünnepe (Zsolt 118,13–24)</i>	145
---	-----

SOLYMÁR PÉTER TAMÁS: <i>Húsvét második napja (Zsolt 116,8–10)</i>	148
---	-----

SZÉLL BULCSÚ: <i>Húsvét ünnepe után 1. vasárnap (Ez 11,19–21)</i>	151
---	-----

KOSKAI ERZSÉBET: <i>Húsvét ünnepe után 2. vasárnap (Jn 10,22–29)</i>	154
--	-----

Igehirdetés

SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA: <i>„Emelj szót magadért!”</i>	158
--	-----

Piszok a köröm alatt

DÁVID ADÉL

Még élénken emlékszem azokra az időkre, amikor tavasszal, de főleg áprilisban mindenki a békéről dalolt, verselt és ujjongott. Az iskolában ünnepség ünnepséget ért, lobogtak a világoskék zászlók (a vörös mellett, természetesen), és búzamezőkön dolgozó kendős szőke nők meg izmos, gyárban kalapáló férfiak mosolyogtak a propagandaplakátokon. Mert béke volt, és békében élni jó.

Annak a generációnak, akinek ezek a mondatok még mondanak valamit, a béke szónak minden bizonnyal mindig is marad egy kis keserű mellékíze. A béke helyett az erőszak képei villannak be, a félelem és a gyanakvás. Az egyházban ezek mellett még a békepapoké is – s bár már rég nem kell ünneplőbe öltözni április negyedikén, ez utóbbi téma máig mérgezi a levegőt az egyházon belül, és különféle táborokba rendez embereket, akiknek pedig elvben közös a szívügyük, és egyazon hatalomnak – nem földinek – szolgálnak. A látszatbékéből valós konfliktusok fakadtak, s ma is messze vagyunk attól, hogy kardokból ekét kovácsoljunk, s csak arra összpontosítsuk erőnket, ami az életet szolgálja.

Még élénken emlékszem arra a több ciklussal ezelőtti választási plakátra, amelyen egy politikusnak piszok volt a körme alatt. Amikor lefényképezték, nyilván észre sem vették, de óriásplakát méretűre felnagyítva már nem lehetett félrenézni; rettentő kínos volt, hetekig beszédtemát szolgáltatott a lakosságnak és megülhető lovat a politikai ellenfeleknek.

Az erőszak kultúrájában élve annyira hozzáidomultunk már az erőszak apró-cseprő megnyilvánulásaihoz, hogy sokszor észre sem vesszük a romboló struktúrákat, sem azt, ha mi magunk vagyunk erőszakosak.

A jeruzsálemi bevonuláskor éljenőkkel együtt csalódottan széledünk szét, ha Jézus nem hatalmát demonstrálva jelenik meg köztünk (pedig ha valaki, hát ő megtehetné).

A pénzváltókkal és árusokkal együtt felháborodunk,

ha felborítja stabil szokásainkat, beidegződéseinket, amelyek hiteltelenné tesznek minket és velünk együtt az általunk hirdetett evangéliumot.

A farizeusokkal és a Heródes-pártiakkal együtt provokáljuk Jézust, valljon szint politikai nézeteiről – s közben elfelejtkezünk arról, hogy neki nem elsősorban elvei és nézetei vannak, hanem az életet védő és a kicsinyeket megmentő cselekedetei.

Péterrel együtt azt hisszük, az igazság nevében és jó cél érdekében jogunk van füleket vagdosni, másokat megcsónkítani testben, lélekben vagy önbecsülésben.

A bal latorral együtt még akkor is másokon köszörüljük a nyelvünket, ha mi magunk is sárosak vagyunk.

Pedig a béke és az erőszak nem fér össze Isten világában. Ahol erőszakkal kényszerítik ki a nyugalmat, ott csak plakátbéke lesz és félelem és gyanakvás. Nagyhét: a szenvedés és az erőszak intenzív időszaka felé haladunk. Már úgy tűnhet, győz az erőszak kultúrája, a katonáké, a hamis tanúké, a koncepciók pereké. De húsvét rácsafol az erőszak hatalmára, és megmutatja, mire képes a szelídség, az élet és Isten erőszakmentes ereje.

Ismét tavasz jön, április, s vele együtt idén újra egy békeünnep – másképp, mint a szocializmusból ismerjük: a *Donau-Friedenswelle*, azaz dunai békehullámok (www.donaufriedenswelle.eu). A forrástól, a Fekete-erdőtől végig a Duna mentén egészen a fekete-tengeri torkolatig minden országot érint a békehullám, a közös, ökumenikus ima, istentisztelet és a kapcsolódó rendezvények.

Budapesten április 20-án lesz a központi istentisztelet. De az erőszakmentesség ügye egy nap alatt nem kipipálható. Maradjon irritáló témája beszélgetéseinknek, egyházi rendezvényeinknek és hitoktatásunknak, imáinknak és istentiszteleteinknek. Maradjon piszok a köröm alatt.

A műszaki cikkek bőséges fogyasztása ártalmas az emberekre és a környezetre

JEFFREY FITZKAPPES

Bevezetés

Ebben a tanulmányban az Amerikai Egyesült Államok területén forgalomban lévő és az ország (jellemzően keresztény) állampolgárai által használt műszaki cikkek gyártásának és hulladékként történő kezelésének jelenlegi káros hatásait vizsgálom. Az elemzés alapvetően Delores S. Williams feminista teológiáján alapszik. Williams szerint elengedhetetlen, hogy a teológia komolyan vegye mások elnyomását, valamint felszólítsa a teológusokat és az egész egyházat, hogy cselekedjenek az ilyen elnyomás ellen. A cselekvés gyakorlati lépései a cikk végén olvashatók.

Delores S. Williams, a kiemelkedő feminista teológus teológiája abban a hitben gyökerezik, hogy Isten oly módon segít az elnyomottaknak, hogy a felszabadításhoz, az életben maradáshoz és a minőségi élethez vezető utat minden olyan embernek felkínálja, akik az éppen hatalmon lévők kezeitől szenvednek (WILLIAMS 1997, 119. o.). Mint feminista, ezt először saját fekete közösségére vonatkoztatja, majd kiterjeszti a külvilágra, mivel a „feminista teológia szemben áll az elnyomás minden származáson, nemi hovatartozáson, osztályon, szexuális orientáción, fizikai fogyatékoságon alapuló fajtájával” (WILLIAMS 1995a, XIV. o.).

Továbbá Williams úgy véli: „...az Istenről való minden beszédünket olyan cselekvéssé kell alakítanunk, amellyel segíthetjük az emberek életét. A feminista teológiának *ki zárólag* akkor van jelentősége, ha ebben a harcban közreműködik.” (Uo. 203. o.) Teológia és etika elválaszthatatlannak egymástól. A gonosztságot fel kell fedni, és gyökerestül kitépni. „Mi (keresztények) elköteleztünk vagyunk abban, hogy soha ne adjuk fel az emberi méltóságért, szabadságért és a termékeny, minőségi életért folytatott harcot. Küzdelmünket elsősorban azok érdekében kell folytatnunk, akikkel szemben a politikai, szociális, és gazdasági rendszerek folyamatosan vétének.” (WILLIAMS 1995b, 27. o.) A kereszt-

tény életnek aktív életnek kell lennie, amely elkötelezett a mások iránti szeretet és szolgálat mellett.

Jézus Krisztus személyesen is azonosult a szegényekkel, és félreérthetetlen formában kijelentette, hogy az Urat követni egyet jelent a szegények és elnyomottak szeretetével és szolgálatával. Lukács evangéliumában Jézus azzal kezdi nyilvános működését, hogy Ézsaiás próféta könyvéből olvas: „Az Úr Lelke van énrajtam, mivel felkent engem, hogy evangéliumot hirdessek a szegényeknek; azért küldött el, hogy a szabadulást hirdessem a foglyoknak, és a vakoknak szemük megnyílását; hogy szabadon bocsássam a megkínzottakat, és hirdessem az Úr kedves esztendejét.” (Lk 4,18–19) Jézus azt mondta tanítványainak, hogy ha őt követik, akkor másokat kell szolgálniuk, még akkor is, ha ez az életükbe kerül (Mt 20,25–28). Jézus úgy mutatta meg „botrányos” szeretetét, hogy önmagát a társadalom kitaszítottjaival azonosította, s ezért „falánk és részeges embernek, vámszedők és bűnösök barátjának” nevezték (Lk 7,34). Később Jézus kijelentette, hogy az idők végezetén, amikor az emberek igazakra és hamisakra, bárányokra és kecskékre, áldottakra és átkozottakra lesznek szétválasztva, akkor ez a felosztás a társadalom „legkisebbjeinek” szolgálata vagy ennek hiánya alapján fog történni (Mt 25,31–46). Ahhoz, hogy Jézust kövessük, nekünk is személyesen azonosulnunk kell a világ szenvedő szegényeivel, hiszen ők is felebarátaink, és szolgálnunk kell őket. Jelen tanulmány az emberek két csoportját emeli ki, akik a műszaki termékek túlzott fogyasztásának következtében elnyomottak: a külföldi gyártókat és az e-szemét „újrafeldolgozóit”. Remélem, hogy amennyiben megismerjük az elnyomás eme testvéreinket sújtó formáját, mi is megkérdőjelezzük saját életmódunkat, és megtaláljuk annak módját, hogy hogyan szolgálhatjuk ezeket az embereket.

Ezen a nyáron a Microsoft egy új típusú, Kin 1 és Kin 2 elnevezésű mobiltelefont hozott forgalomba. A telefonok alapvetően hasonlítanak a többi, már forgalomban lévő okos-

telefonra: széles és világos érintőképernyővel, kamerával, interneteléréssel és különböző szoftveralkalmazásokkal felszereltek, ám ennek a két telefonnak a marketingkampánya ennél sokkal többet sugallt. A Microsoft egyik képviselője egy videó-előadásban kijelentette, hogy „a Kin segít társasági életedet irányítani, mindennel és mindenkiel összehoz, akit szeretsz”.¹ Televíziós reklámjuk bemutatta, hogy miközben a fiatalok pihennek és szórakoznak, szabadok arra, hogy Kin telefonjaik segítségével emlékeiket rögzítsék és élményeiket megosszák.² Ezáltal a jó élet fogalmát tulajdonképpen összekapcsolták a Microsoft termékeinek használatával.

Élesen különbözik ettől a fiatal munkások élete a Microsoft KYE gyárában a kínai Dongguan városában. Egészen más kép tárul fel előttünk, hogy milyen is lehet a Microsoft termékekkel kapcsolatban álló fiatalok élete (lásd KERNAGHAN 2010). Ezek a fiatalok és fiatal felnőttek – 2008-as adatok szerint – 14 éves koruktól kezdődően húszas éveik elejéig-közepéig reggel 7:45-től este 8 óráig dolgoznak heti hat vagy hét napon keresztül. Több mint napi 12 órát dolgoznak 0,65 dollár órabér fejében (amely óránként egészen 0,52 dollárig csökkenhet, ha levonjuk belőle az üzemi étkezés költségeit is). A Microsoft egyik ilyen tinédzser dolgozója szerint „olyanok vagyunk, mint a rabok... nincs életünk, csak munkánk” (3. o.).

Nem ritka, hogy azoknak a dolgozóknak, akik hibát vétenek, ki kell takarítaniuk a vécét (3. o.). Ha mobiltelefon vagy MP3-lejátszót találnak valakinél, mialatt dolgozik, a munkát felügyelő személy elkobozhatja és akár össze is törheti azt (10. o.). Ha valaki nem követi a csoportvezető utasítását, 11 órányi bérét vonhatják le. Egy napi hiányzás 5 és fél napi bér levonásával jár, és „amikor a munkás megszökik a gyárból, 15 napi bérét veszíti el”, mivel a vállalatnál az a bevett gyakorlat, hogy a munkások fizetését 15 nap késéssel utalják. Ezzel megkönnyítik a fizetésmegvonást is, ha az alkalmazott hibájából fakadóan költségek merülnek fel (11., 18. o.). A munkásokat abban az esetben is bírsággal sújthatják, ha megbetegszene (12. o.).

Ha lány vagy fiatal felnőtt nő vagy, helyzeted az üzemben még ennél is rosszabb. „A biztonsági őrök szexuálisan zaklatják a fiatal nőket”, és „nincs semmi, amit ez ellen tenni tudnak, csendben tűrniük kell, és az egész gyárban nincs senki, akit értesíthetnének a nem erőszakról” (3., 11. o.). Ez nagyon veszélyes helyzet! Ezek a munkások fiatalok, és nem tudnak arról, hogy vannak törvények által biztosított jogaik (18. o.). Egy megfigyelő megjegyezte, hogy „a munkásoknak égető szükségük van a pénzre, így nem kockáztathatnak”. Később ugyanez a szemtanú azt mondta: „A munkások tudják, hogy a cég nem bánik velük igazságosan, a vezetőség nem hogy nem tiszteli őket, de

nem is emberi lényekként tekint rájuk. Mégis, a munkások döntő többsége úgy gondolja, hogy nincs kiút.” (19. o.)

Egy hosszú, fárasztó és megalázó munkával töltött nap után a munkások tömege elárasztja a munkásbarakkokat és vizesblokkokat, ahol gyorsan kimossák ruhájukat és szivaccsal lemossák testüket (mivel igazi zuhanyzási vagy fürdési lehetőség nincsen), mielőtt a villanyt automatikusan lekapcsolják 23 órakor (3., 13., 16. o.). Milyen az életük ezeknek a fiataloknak, akik hozzánk hasonlóan szabadságról és barátaikkal, családjukkal együtt töltött időről álmodnak? A Nemzeti Munkaügyi Bizottság jelentése szerint „a KYE dolgozójának lenni azt jelenti, hogy az embernek meg kell tanulnia, hogyan hozza össze az egyszerű megélhetésre valót úgy, hogy temérdek sok órát dolgozik létminimum alatti fizetésért, s eközben a legalapvetőbb emberi jogokhoz és bármilyen munkajogi védelemhez sem fér hozzá” (22–23. o.).

Térjünk vissza a Kin telefonnal rendelkező emberek életéhez, ahogyan azt a Microsoft marketingrészlege tárja elénk! Hasonlítsuk össze ennek a gondtalan életnek a képét a Microsoft termékeket gyártó szerelősorok mellett álló emberek életével! Ez a különbség egyáltalán nem szokatlan a műszaki iparban. Vajon igazolja-e az olcsó mobiltelefonok és számítógépek utáni vágyunk mások, a földkerekségen bárhol élő felebarátaink ilyen mértékű elnyomását?

Nem a gyártás folyamata az egyetlen olyan időszak, amikor ezek a termékek ártalmasak lehetnek az emberekre. A műszaki cikkekkel kapcsolatos fogyasztási szokásaink emberekre gyakorolt hatásának valódi megértéséhez mérlegelnünk kell, hogy ezek a tárgyak miből készültek és hová kerülnek, miután úgy döntünk, hogy nem használjuk tovább őket.

Arról a tényről, hogy elektronikus készülékeink veszélyes vegyi anyagokat tartalmaznak, mindenki értesült az elmúlt időkben, és ezért sok vásárló – miközben nem fogja vissza ezen termékek iránti vágyát – keresi a módját annak, hogyan szabaduljon meg etikusán az ilyen eszközöktől. Ennek előmozdítása érdekében gyakori, hogy a hulladékot újrahasznosító vállalatok a bevásárlóközpontoknál az e-hulladék szabályszerű és kényelmes átvétele érdekében leadópontot működtetnek. Miután mindent összegyűjtöttek, a veszélyes anyagokat teherautókkal elszállítják a hulladékfeldolgozóknak, és mi megnyugodhatunk, hogy az elektronikus hulladéunkat biztonságosan lebontják újrahasznosítható kiindulási összetevőire. Elégedettek lehetünk, mivel ahelyett, hogy a helyi személtérköbe tettük volna ezeket a veszélyes vegyi anyagokat, „zöldek” voltunk, munkahelyeket őriztünk meg, és hozzájárultunk ahhoz, hogy a készülék egyes elemeit a jövőben újra használják.

Elméletileg minden működhet pontosan úgy, ahogy felvázoltam. Léteznek már azok a technológiai eljárások és hulladékfeldolgozók, amelyek segítségével működhet ez a folyamat, és néhány helyen működik is.³ Sajnos a valóságban

¹ Lásd <http://www.engadget.com/2010/04/12/microsoft-kin-one-and-kin-two-announced-windows-phone-roots-wit/>.

² Lásd http://www.youtube.com/watch?v=bTeC11-ZC_I& és <http://www.youtube.com/watch?v=rfpAkNyHATQ&>.

³ A felelős újrahasznosítással kapcsolatos programokat az USA-ban lásd: <http://e-stewards.org/find-a-recycler/>.

mindez nem mindig ilyen egyszerű. „A hulladék-újrafeldolgozás terén tájékozott források szerint az eredetileg újrafeldolgozás céljából összegyűjtött hulladék 50-80%-át egyáltalán nem az országban dolgozzák fel, hanem villámgyorsan elszállítják tartályhajókkal, például Kínába” (PUCKETT 2010, 2. o.) és más Európán kívüli országokba. Mekkora mennyiségű hulladékról van szó? Ha csak egy fogyasztási cikket, a számítógépet vizsgáljuk meg, becslések szerint 1997 és 2007 között az Amerikai Egyesült Államokban hozzátétőlegesen 500 millió darab számítógépet dobtak ki otthonokban és irodákban. 500 millió darab hulladék számítógépben 1,58 milliárd font (több mint 716 ezer tonna) ólom, 3 millió font (1360 tonna) kadmium, 1,9 millió font (több mint 860 tonna) króm és 632 ezer font (286 tonna) higany van (uo. 5–6. o.), nem is szólva a különböző műanyagokról, fémekről, a szilikonról és az égésgátló anyagokról, mint a PBB és PBDE (lásd United Nations Environment Programme 2008, 1. o.).

Milyen hatásuk van ezeknek a vegyi anyagoknak az emberekre és környezetre? Néhány példa a lehetséges válaszok közül a legutóbbi Basel Action Network jelentés alapján (PUCKETT 2010, 9–10. o.).

Ólom

Az ólom negatív hatásai könnyen kimutathatóak és felismerhetőek. Először a '70-es években tiltották be a benzin összetevőjeként való felhasználását. Az ólom a központi és a periférius idegrendszer, a vérkeringés, a vese és a kiválasztó szervrendszer károsodását idézheti elő. Megfigyelték hatását az endokrin rendszerre, és bizonyítottak a gyermekek agyára gyakorolt negatív hatásai is. Az ólom felhalmozódik a környezetben, és azonnali, valamint hosszú távú rombolást végez a növényekben, állatokban és mikroorganizmusokban.

Kadmium

A kadmium összetevői mérgezőek, visszafordíthatatlan hatással lehetnek az emberi szervezetre, felhalmozódhatnak benne, kiváltképpen a vesékben.

Higany

A higany különböző szerveket károsíthat: az agyat, a vesét, de akár a magzatot is. A legfontosabb, hogy a fejlődő magzat nagyon érzékeny az anya szervezetében jelen lévő higanyra. Amikor a szervesetlen higany szétterül a vizekben, üledékként dehidratált higannyá alakul át. A dehidratált higany könnyen felhalmozódik a vízben élő organizmusokban, és bekerül a táplálékláncba, különösen a halak által.

Króm

A króm(VI)-ot jelenleg is használjuk korrózió elleni védőszerként és díszítő- vagy erősítőelemként építkezéseknél. Könnyen átjut a sejtmembránokon és felszívódik; különböző mérgező hatásokat fejt ki a szennyezett membránokban.

A króm(VI) előidézhetheti a DNS károsodását, és rendkívüli módon mérgező a környezetben.

Az USA szemétkerakóiban illegális elhelyezni ezeket a vegyi anyagokat, mivel jól ismert, mennyire veszélyesek. Míg sok országban törvénytelen az e-hulladék más országokból történő behozatala, addig az USA számára nem illegális az ilyen típusú hulladék exportálása (a higany kivételével, lásd Environmental News Service 2008). Az Egyesült Államok, a világ legnagyobb e-hulladék-kibocsátója és -exportőre, a fejlett világ egyetlen államaként nem ratifikálta a veszélyes hulladék importálását és exportálását illegálisnak nyilvánító nemzetközi szerződést, a *Bázeli egyezményt* (LING 2007). „Ami azt illeti, az USA tisztviselői valójában azért küzdöttek, hogy feloldják, illetve gyengítsék a bázeli exporttilalmat.” (PUCKETT 2010, 3. o.) Miért engedi ezt az Egyesült Államok? A szegény színes bőrű külföldi munkások és a környezet kihasználása növeli az USA műszaki termékeket újrahasznosító vállalatának és más ipari szektorainak hasznát (és az elektronikus termékeket olcsóbbá teszi az amerikai fogyasztók számára).

Ha az összes e-hulladékot a mérgező anyagokkal együtt megfelelő technikai szintű hulladékfeldolgozó üzemekbe szállítanák, mindez érthető lenne. Ám sajnos nem ez történik; a veszélyes hulladékot lakott területeken, udvarokban, utcákon és szabad földterületeken rakják le vagy a folyókba öntik. Ezután rosszul fizetett munkások feladata, hogy a későbbi újrafelhasználás érdekében darabokra szedjék, elégessék a hulladékot, illetve kémiai úton kivonják belőle a nyersanyagot.

A Basel Action Network *A károk exportálása: Ázsia műszaki cikkekkel való szennyezése* című jelentése arról számol be: „a nyílt égetés, a savas áztatás és a mérgező anyagok lerakása erősen szennyezi a termőföldet, a levegőt és a vizeket, s így Ázsia szegényebb népeinek férfait, asszonyait és gyermekeit erős mérgező hatásoknak teszi ki. *Ennek a kereskedelemnek nagy ára van mind gazdasági, mind egészségügyi szempontból, de az exportnak köszönhetően nem a nyugati fogyasztók és nem is a hulladékkal foglalkozók fizetik meg ezt az árat – sőt az utóbbiak még hasznot is húznak mindebből*” (PUCKETT 2010, 1. o.; kiemelés tőlem).

A Kínába exportált elektronikus szemétről készült képek és videofelvételek szívszaggatóak. Egész városok vannak tele a *mi mérgező hulladékunkkal*. Kicsi gyermekeket láthatunk nemcsak játszani a nagy hegynyi törött üveg, elgörbült fém és mérgező vegyi anyag között, hanem azt is láthatjuk, ahogy elszegényedett szüleikkel együtt dolgozva próbálják kiegészíteni csekély jövedelmüket. A szemetet nem hulladékfeldolgozóknak tárolják, közeli raktárakban vagy gyárakban, hanem otthonokban, a házak mellett, és gyakorlatilag mindenütt felhalmozódnak e közösségek körül. Ezek az emberek a mi szeméthegeinkben élnek, dolgoznak, alszanak, esznek, játszanak és nevelnek gyerekeket, és emiatt vásárolhatunk mi olcsóbb mobiltelefont, televíziót és számítógépet.

Delores S. Williams a környezet és/vagy a fekete nők elleni bármilyen támadást a tisztátalanság bűnével azonosítja (WILLIAMS 1993, 25., 29. o.). Az emberiség nyugati része – akik többnyire keresztények – olyan nagy mértékű pusztítást végzett a világban, amelyhez hasonló nem volt még az emberiség történetében. Ahogy Williams és mások is értésünkre adják, a kapitalizmussal összekapcsolódó rasszizmus hihetetlen léptékű pusztítást vitt véghez a világ legsebezhetőbb emberei körében, ezenkívül természeti környezetünket és a többi élőlényt (állatok, növények, rovarok, baktériumok) is tönkretette. Williams helyesen mutat rá, hogy mindez bűn, mivel nemcsak hallatlan nagy pusztítást viszünk véghez abban a törekeny ökoszisztémában, amelyhez életben maradásunk kötődik, hanem közvetlenül ártunk a többi, Isten által szeretett embernek. Nagy szűgyen ez! Jézus Krisztus, Isten inkarnációja ezen a Földön járt, ezt a levegőt szívtá, hegyeket mászott, evett a föld ételeiből, belemerítkezett vizeibe, és odafigyelt a verebekre, liliomokra és emberekre. Mi, nyugati keresztények, akik a technika és a fejlődés manipulátorai vagyunk, akik magát a teremtettséget támadtuk meg, vajon készek vagyunk-e szembenézni azokkal az emberekkel, akiket a műszaki cikkek folytonos fogyasztásával meggyalázunk, és a világgal, amelyet bemocskosolunk? Ha nem akarunk többé elnyomók lenni, akkor mit kell tennünk?

Először is el kell utasítanunk a marketingmanipulációkat, amelyek arra sarkallnak minket, hogy folyamatosan új és „jobb” (elektronikus és egyéb) termékeket vásároljunk. Az utóbbi tíz évben vásárolt legtöbb számítógép könnyedén alkalmas az internet böngészésére, zenehallgatásra, filmek nézésére, szövegszerkesztésre és e-mailek írására. A nyílt forráskódú operációs rendszerek (mint a Linux Ubuntu)⁴ és az ezeket alkotó ingyenesen használható szoftverek szinte költségek nélkül képesek számítógépeinket újra működésbe hozni, anélkül, hogy félni kéne a vírusoktól vagy bármely rosszindulatú alkalmazástól. Utasítsuk el az előre tervezett „elavulást”!

Másodszor kezdjünk el a külföldi munkások számára tisztességes fizetést, egészségügyi ellátást, biztonságos munkafeltételeket követelni, ahogy ugyanezt saját hazánkban követelnénk családunk és szomszédaink számára. Bojkottáljuk azokat a vállalkozásokat, amelyek folytatják mások elnyomását! Beszéljünk az állami és szövetségi képviselőkkel a *Bázeli egyezmény* USA által történő ratifikálásáról! Kérjük meg a helyi újságokat és televíziós riportereket, hogy tudósítsanak ezekről a történetekről! Isten szereti azokat az embereket is, akik azért szenvednek és halnak meg, hogy létrehozzák, majd később megsemmisítsék a mi csillogó-villogó-sípoló játékszereinket. S ők ugyanazt a tisztességes bánásmódot érdemelnék, amelyet magunknak és szeretteinknek kívánunk.

Harmadszor szólítsuk fel cselekvésre egyházunkat a „legkisebbek” érdekében a műszaki iparban. Talán a gyülekezeti tagok képesek az olyan fogyasztói magatartáshoz vezető kreatív utak megtalálására és egymással való megosztására, amelyek következtében kevesebb műszaki cikket kell megvásárolni és újrahasznosítani. Tegyük közzé a templomokban és a környező kerületek közösségeiben az e-hulladék *Bázeli egyezmény*nek megfelelő újrafeldolgozására szakosodott cégek listáját és elérhetőségeiket.⁵

Végül imádkozzunk Istenhez megbocsátásért. Mindannyian ennek a fogyasztói kultúrának a tagjai vagyunk, és be kell ismernünk, hogy részesei vagyunk az elnyomó rendszernek is. Vásárlási szokásaink árthatnak más embereknek, családjuknak és a környezetnek. Ez senki számára nem elfogadható, aki a krisztusi minta nyomán próbál szeretni és szolgálni másokat. Imádkozzunk, hogy Isten kegyelme szabadítson meg minket az ilyen szokásoktól, és így jobban törődjünk a másik emberrel, ezzel ellensúlyozva az újabb termékek iránti vágyakozásunkat.

Fordította Gáncs Tamás

Felhasznált irodalom

- Environmental News Service 2008. *President Bush Signs Obama's Mercury Export Ban into Law*. Toxic Trade News. Basel Action Network, October 15. http://www.ban.org/ban_news/2008/081015_mercury_export_ban_signed_into_law.html.
- KERNAGHAN, Charles 2010. *China's Youth Meet Microsoft*. KYE Factory in China Produces for Microsoft and other US Companies. National Labor Committee. <http://www.nlcnet.org/reports?id=0034>.
- LING, Laura 2007. *Pollution to Protest*. Vanguard Journalism. http://current.com/shows/vanguard/76355482_pollution-to-protest.htm.
- PUCKETT, Jim 2002. *Exporting Harm. The High Tech Trashing of Asia*. Basel Action Network, February 25. <http://www.ban.org/E-waste/technotrashfinalcomp.pdf>.
- United Nations Environment Programme 2008. *Environmental Alert Bulletin: E-Waste, the Hidden Side of IT Equipment Manufacturing and Use*. http://www.grid.unep.ch/product/publication/download/ew_ewaste.en.pdf.
- WILLIAMS, Delores S. 1993. Sin, Nature, and Black Women's Bodies. In: *Ecofeminism and the Sacred*. Szerk. Carol J. Adams. Continuum, New York, 24–29. o.
- WILLIAMS, Delores S. 1995a. *Sisters in the Wilderness. The Challenge of Womanist God-Talk*. Orbis Books, Maryknoll, http://openlibrary.org/books/OL8698589M/Sisters_in_the_Wilderness.
- WILLIAMS, Delores S. 1995b. The Boundaries That Betray Us. *The Other Side*, 31. évf. 3. sz. 26–27. o.
- WILLIAMS, Delores S. 1997. Straight Talk, Plain Talk. Womanist Words about Salvation in a Social Context. In: *Embracing the Spirit. Womanist Perspectives on Hope, Salvation, and Transformation*. Szerk. Emilie M. Townes. Orbis Books, Maryknoll, 97–121. o.

⁴ <http://www.ubuntu.com/desktop>.

⁵ Lásd a 3. lábjegyzetet.

Testi és lelki egészség a mai Magyarországon

VELKEY GYÖRGY

Ma az egészség kérdése ellentmondásos: az öröklét modern ábrándképe a minél tovább, messze az öregkorba, szinte a végtelenbe belenyúló fiatalos erőnlét és tökéletes egészség. Ennek eléréséhez és fenntartásához a wellness, fitness és a testépítés, valamint a vitaminkúrák és a természetgyógyászat számtalan elemével élünk. Szűrővizsgálatokra már kevésbé járunk, és a dohányzás, az alkohol, valamint a mozgásszegény, stresszes, túltáplált mindennapok vagy a környezetszennyezés életünk szükséges és természetes részeivé váltak. A betegségért az azt kezelő orvost, az arra specializált kórházat és az azt megengedő Istent tesszük felelőssé. Hogyan lehet ebben a világszemléletben ma ápolni-gyógyítani? Meg lehet-e találni a szenvedés, a betegség üzenetét? Ha nem tud az orvostudomány minden bajból végleges gyógyulást adni, akkor meddig terjed a szerepe, mi a tennivalója a határhelyzetekben – és mit szabad elvárni tőle?

Vezérfonalam az a kérdés, milyen helyzeteket élünk át mindannyian, akik a kórházakban és az egészségügy más területein ilyen-olyan minőségben megfordulunk: orvosok, ápolók, különböző segítő foglalkozásúak, betegek. A kérdésre adandó válaszaimat nem kijelentésnek szánom. Inkább hangosan gondolkodom, hogy hallgatóim – teológusok, lelkészek – ráismerjenek azokra a jelenségekre, amelyekkel az egészségügy területén végzett munkájuk során találkozhatnak.

Bevezetésül hadd osszam meg önökkel egy friss élménymet: az őszi szünetben Erdélyben jártunk családommal. Nagyon szép, felemelő és ugyanakkor szomorú, lesújtó élmény volt végigmenni Szászföldön. Láttuk a csodálatos szász vártemplomokat, mellettük a gyönyörű szász portákat. Ugyanakkor tapasztaltuk, hogy élettelen, leépülő helyeken járunk. Néhány kolduló cigánytól eltekintve alig láttunk embert. Egyfelől az épített környezet felidézte azt a pezsgő életet és hitet, ami ezeket a helyeket nem is olyan régen megtöltötte, másfelől roppant fájdalmas volt tapasztalni az értékek folyamatos pusztulását és a jelenség mögött megsejteni a lélek leépülését. Tudom, erős a kép, mégis az egészségügy mai állapotát idézte fel bennem. Apokaliptikus szándék nélkül látom a párhuzamosságot. Az egészségügy frontvonalában töltött huszonöt évre tekintek vissza, most pedig az egészségpolitika frontvonalában küzdve is vannak tapasztalataim. A valaha volt értékek most lepusztulnak, veszendőbe mennek, az ezeket létrehozó gondolatok érvényü-

ket veszítik, jelentéktelenné válnak, még az egészségügy szereplői sem igen tudnak hinni benne. Ám busongás helyett inkább arra a gondolatra irányítanám a figyelmet, hogy a réginek, a bizonyos értelemben rendezettnak, a szép megszűnésének és valami más eljövételének, a más formában újjáéledésnek vagyunk a tanúi. Ami az egészségügyben évtizedeken át gyakorlat lett és folyamatosan fejlődött, ma már nem megy; nemcsak Magyarországon, hanem az egész világon sem. Valami újnak az ideje jött el: új attitűdök, újfajta áramlatok és újfajta szemlélet szükséges ahhoz, hogy az egészségügy rendszere élni tudjon.

Az „egészség-ügy” az egészséggel inkább csak mint a betegség hiányával foglalkozott mind a mai napig. Mindez a rendszer válságának egyik szembetűnő jele. Kritikus és éles lett a különbség a betegség hiányával foglalkozás attitűdje és a mai betegek egészségkereső magatartása között. Másképp fogalmazva: ma az európai vagy atlanti társadalomban az egészségkultusz uralkodóvá vált. Ennek erős jelei mutatkoznak a mindennapi gyógyító munkában akár a betegek, akár gyermekkorházban a szülők részéről. Látjuk, hogy az egészség és a hozzá kapcsolódó ipar milyen nagymértékben határozza meg a hétköznapi életet.

Ma Magyarországon kb. két és fél millió fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátással számolunk évente, ami azt jelenti, hogy az emberek negyede vesz igénybe kórházi ellátást minden évben. Ez óriási szám, és nagy a pénztelenség ezen

a terepen. Sok beteg a kórházat mint mentsvárat használja, problémájuk valódi oka valójában nem egészségügyi. A másik oldalon az egyébként elszegényedő társadalomban a fitness, wellness, testépítés, táplálkozás szubkultúrájának folyamatos burjánzása, a homeopátia, a keleti és természetgyógyászati gyógymódok egyre hatalmasabb térnyerése és az ezekre való óriási anyagi ráfordítás az ágazat üzleti fejlődésének képét festik föl.

Ha csak az elmúlt heteket tekintjük, a jelenség két nagyon világosan kirajzolódó problémagóccával kellett foglalkoznia az egészségpolitikának. Az egyik az otthonszülés, a másik az otthoni (intézetben kívüli) hospice ellátás szabályozása. Mindkettőben nagyon sok jó törekvés, pozitív elem is van. Ám ha az ember beszélgetést kezdeményez az érintett témák laikus szóvivőivel, hamar átlátja, hogy törekvéseik mögött tulajdonképpen az egészségügyből való menekülés és – akár fokozott rizikó vállalása árán is – a saját egészségkultúra megteremtésének szándéka húzódik meg. Mint válságjelek ezek is mutatják: ami felépült, ami egész volt, ami világos volt, úgy látszik, itt is, ott is repedezik.

Egy újabb jelenség, amely az eddig felsoroltak mellett új egészségügyi rendszer szükségességét veti fel, hogy az idős-korral korábban természetes módon együtt járónak gondolt bajok egyre inkább értelmezhetetlenné kezdenek válni. Valahogy arra szocializálódik a mai ember, hogy az egészség az örök élettel egyenlő. Mintha mindig egészségesnek kellene lenni, aktív, pirospozsgás, utazós, fitt időskorra számítani, mert akkor lehet – végre már nem dolgozva – egy kicsit élvezni az életet. Azonban amikor ennek az ellenkezőjével szembesül az idős ember, akkor úgy érzi, hogy kimozdult a természetes mederből, valami rendellenesség történt, és azon nyomban elkezd haragudni, az egészségügyi rendszer hibájában keresve az okokat. Így a gyógyító környezettel, a kórházzal vagy azzal, akinek a gyógyítás a feladata lenne, bontja meg – nagyon sokszor a nulladik pillanatban – a lehetséges egységet. Olyan ez, mintha az autószerelőt tennénk felelőssé azért, hogy az autó, amely ugyan már harminc éve fut, de nem sokat használtuk, és a nagypapa is garázsban tartotta, kímélte, mégsem javítható. Ez a fajta betegségkép nemcsak a gyógyítótól, de sokszor a családtagoktól és nem ritkán Istentől is eltávolítja – legalábbis az első indulatból – a betegeket. A Bethesda kórházban mindennapos élményünk az egészségügytől elidegenedő állapotú és ezért nemegyszer agresszív fellépésű szülő, nagyszülő kereteket feszegető viselkedése.

Az egyik oldalon az egészségkultuszt – már-már vallásos jelleggel –, a másik oldalon ezzel együtt és egy időben az önsorsrontó, a testi-lelki egészséget kockára tevő életvezetés mintáit látjuk a világban. Ismerjük a természetkárosítás szinte üzemszerű folyamatait, ennek következménye nagyon egyértelműen megjelenik a különböző morbiditási mutatókban. Ha csak a gyermekkori betegségeket nézzük, az asztma előfordulásának gyakorisága az elmúlt tíz évben megduplázódott: ma már lassan minden harmadik gyerek

asztmás, allergiás. Említhetem a daganatos megbetegedések számának változatlanul magas arányát, bizonyos daganatfajták számának növekedését vagy az életmóddal összefüggő elhízás, magas vérnyomás, szív- és érrendszeri betegségek gyakoriságát. Továbbá mi, gyermekgyógyászok és serdülőkkel foglalkozó szakemberek a mentálhigiénés bajok, beleértve például az alkohol-, drogfüggőség és a sokféle viselkedés- és magatartászavar előfordulásának szaporodását tapasztaljuk. Mindezek mögött szinte azonnal kiderül az egészséges családi háttér hiánya. Az egészségügyi statisztikákban a jelenség új morbiditásként jelenik meg, lényegében a gyerek-kórházban a legnagyobb problémát már ezek jelentik.

Ha visszatérünk az egészségdefiníciók bármelyikéhez, akkor megfigyelhetjük, hogy az az egység, amely a test, a lélek, a szociális jelenlét, a spiritualitás, a szellem harmóniáját jelenti – akár egy száz faluképben –, mennyire megbomlott a mai Magyarországon és környezetében is. Ebben a helyzetben érdemes feltenni a kérdést: milyen az a gyógyítási kultúra, amely felépült, és amely az imént említett betegségekkel és új attitűdökkel találkozhat? A mai gyógyítási kultúra az ókori, középkori világ tudására épül, csiráiban az egyházakhoz kötődött. Alapvetően a gondozásra, az ápolásra helyileg, például kolostorokban figyelve, szigetszerűen épült fel ősállapotában: a cselekvő hittel nagyon erős rokonságban, abból erőt merítve. Aztán a természettudományok fejlődésével, azok eredményeinek beépítésével lett nagyon is gyakorlati és ésszerű az egyházi bölcsőben nevelkedő, majd szekularizálódó gyógyítás-ápolás. Engem mint egyházi kórházvezetőt most már ritkábban, de az egyházi kórház újralakítását követő első években annál gyakrabban ért a szinte vádként megfogalmazott kérdés: mit is akar egy egyház az egészségügyben? Hiszen az egy racionalis alkalmazott természettudomány! Mekkora változott a világ néhány évszázad alatt! Pedig még százötven éve sincs, hogy kórházunk születésekor a Németországból, Kaiserswerthből érkezett, a kor tudományosságának legmagasabb mértéke szerint képzett diakonisszák hozták az ápolás-gyógyítás hittel megélt, korszerű személetét. Akkor még ez a ma már kétfélének látszó út csak közösen volt elképzelhető. Nem kell magyaráznom, hogy a hit és a racionalitás mennyire megférhet egymás mellett. Másfelől az alkalmazott természettudomány, a mi esetünkben a gyógyítás professzionális, magas szintű gyakorlathoz kifejezetten megerősítést, motivációt jelenthet, ha ezt valaki hittel végzi, sőt a gyógyítás közösségi ereje is hangsúlyt kaphat általa. Nem mond egymásnak ellent a modern orvostudomány és a diakónia.

Az elmúlt évtizedekben, amikor a spiritualitás háttérbe szorult, torzítóan materiális irányba ment el az orvostudomány. A racionalis fejlődés átmenetileg „heuréka-állapotot” hozott létre. Valóban gyönyörű a történet, ha beleolvasunk csak akár ötven-száz évvel ezelőtti orvosi statisztikákba vagy közegészségügyi jelentésekbe, és összehasonlítva látjuk, hogy ma már egy gyereket sem veszítünk el diftéria miatt. Lassan

már nem is ismerjük ezt a betegséget, és az orvostanhallgatók vizsgaanyagából is kimarad! Az orvostudomány fejlődése hatalmas utat járt be: egyebek mellett a higiénia, a nagysebészet, az általános aneszteziológia, az alkalmazott genetika, a biokémia, a radiológiai diagnosztikai eljárások, a különböző gépesített terápiák, mint a művesekezelés vagy a lélegeztetés váltak gyakorlattá. Ez a fejlődés azt a képzetet kelti, hogy a tudomány megállíthatatlan fejlődése korlátlan, lehetőségeinek határai beláthatatlanok. A legújabb kori gyógyítást még új elemként átszőtték az infokommunikációs rendszerek, így a gyógyítás ma magas szintű technokultúraként értelmeződik. A mai egészségügyben dolgozók közül sokan ennek a technológiai és tudományos fejlődésnek a büvkörében élnek, mindennapjaikat ennek logikája mentén próbálják beállítani. Erre a logikára szocializál az egyetemi oktatás, a továbbképzések, a tudományos közélet.

Az orvos ebben a rendszerben hiúsági alapon motiválódik, hiszen rendszerszerűen az elsősorban egyéni karrierterveknek terepet adó tudományos közélet alapján lehet előrejutni. A diakóniai szemléletű, igényes, szakmailag magas szintű gyógyítás önmagában nem vezet előrelépéshez. Ráadásul ráépült erre az egész rendszerre az egészségipar, amely Magyarországon is körülbelül a GDP 12%-át adja, az egészségügyre pedig 6%-ot költünk, tehát 6% nyereség keletkezik. Ennyit nyer az egészségügyből a magyar állam. Leginkább mégis az torzítja a rendszert, hogy a betegek szinte kiesnek a rendszerből. Részben a megjelent új morbiditásokra való felkészületlenség miatt, részben azért, mert a technokrata szemlélettől menekülve ők kezdenek el máshol keresgélni. Az egészségügy rendszerébe bekerülve betegként taszítja őket az a ridegség, személytelenség, amelyet a magas logisztikájú, öt infokommunikációs munkadarabként kezelő rendszer diktál. Máshol keresnek gyógyulást, ám közben elveszítik azt a biztonságot és azt a sok imént felsorolt eredményt, amit az egészségügyi rendszer fel tudna kínálni nekik. Ennek ellenhatásaként, és mert a probléma nem sémaszerűen, hanem egy bonyolult rendszerben egyedileg jelentkezik betegség formájában, a mindennapi orvosi gondolkodásban a művészeti, absztrakciós, intuitív gondolkodás jelentősége megnő. Előbb-utóbb az emberi érzék, az „észrevenni az embert a problémák mögött” szemlélet felül fog kerekedni. De ma még ezek nem „karrierképző” elemek.

A leírtak miatt a mai magyar világban és az európai kultúrában is ellentét feszül a beteg és a gyógyító között a kétféle látószög okán. Az elmúlt években élesebben észlelhetjük azt a jelenséget is, hogy más az igény, mint a lehetőség. Nemcsak mást, de többet is vár el a kórháztól, a gyógyítótól a beteg, és az nemcsak mást, de kevesebbet is tud neki adni. Ami orvostechnológiailag, a legfrissebb tudományos eredmények szerint lehetséges volna, az pénzügyi oldalról szemlélve nem az. A mai orvostudomány jóval többet tudna tenni a magyar emberért, ha a GDP-nek nem a 6%-át, hanem mondjuk a 12%-át fordítanánk a gyógyításra. Ezt

persze mi, gyógyítók kényszeredetten a szőnyeg alá seperjük, hiszen az egész rendszernek a cinizmusa, hogy a pillanatnyi gyógyítást végzőnek kell szembesítenie a gyógyulni vágyót a lehetőségek korlátaival. Sohasem a rendszer maga szembesíti. Úgy szoktuk ezt szaknyelven mondani, hogy az egészségpolitikának meg kellene már egyszer határozni a „gyógyítási csomagot”. Sohasem fogja meghatározni, mert abban a pillanatban magára vállalná a felelősséget, hogy Piroska néni miért nem kap mágnesesrezonancia-vizsgálatot abban a pillanatban, amikor ő azt akarja. Ez a kérdés mindig letolódik a közvetlen orvos–beteg kapcsolat szintjére, és azt mérgezi meg. Ebben a konfliktusban még a legpozitívabb hozzáállású gyógyító is sérül.

Mostanában jó néhány gimnazista kérdezi tőlem, hogy menjen vagy ne menjen orvosnak. Próbálok nekik elmondani, hogy az jelentkezzen orvosnak, aki alázatos. Tudom, ez lejáratos vagy furcsa fogalom, de vált manapság. Ám mégis jó a fiataloknak megérteni, hogy az orvos nem sztár. Lehet ugyan, hogy egy idő után néhányukból sztár válik, de az akkor már inkább a rendszer hibájának bizonyítéka. Az orvos valójában egy nagyon intim emberi kapcsolatnak a csendes játékosa, aki a tudományt, az emberséget és – adja Isten – a hitet próbálja belevinni abba a helyzetbe, abba az emberi kapcsolatba, amelyben szükség van rá. Ám ott már nincsen tanú, a gyógyítás nem közönség előtt zajló játék. A komolyan vett gyógyítás roppant alázatos és csendes, amelynek során ráadásul az előbb lefestett alapvető disszonanciákból adódóan kiszolgáltatottá, „lúzerre” is válik a gyógyító. A gyógyítónak szüksége van alázatra az alkalmazott természettudománnyal szemben, így válik aztán már csak egy szubdiszciplínának valamennyire hozzáértő alkalmazójává – mert a nagyobb szakág, be kell látni, áttekinthetetlen. Hat a gyógyítóra a beteg összes gondja is, és ha figyel erre, alázattossá válik a betegekkel szemben is. És nyilvánvalóan alázattossá válik – hogyha kicsit még nyitottabb szemmel látja magát – az Isten előtt. Az orvos hiába tett meg mindent a betegért, ha a végén mégis elveszti – ezt a tudomány mindenhatóságának víziójával nem lehet elviselni.

Ez a sok szellemi-lelki-testi erőpróba nem tud tükröződni az orvos társadalmi megbecsülésében. Amit ma az egészségügyből látunk, az olyan torz kép, amelyet a média deformált. Az objektív megbecsülés pedig abban a mértékben nyilvánul meg, amennyire a társadalom az államon keresztül megbecsüli az orvos-ápolót, s ami kifejeződik bérekben, juttatásokban. Súlyos feszültség alakul ki az orvos és a beteg között, a sokszor az egymásnak feszülő szándékok meg is merevednek, néha az az érzése az embernek, hogy egyre inkább harctérre kezdenek hasonlítani a gyógyító intézmények.

A kialakult helyzet mögött egy nagyon erős belső hatékonysági rendszerproblémát is találunk. Magyarországon a betegút szervezése nem működik rendesen. A kialakult társadalmi szintű nagy ellentmondások következtében az emberi erőforrások súlyos krízisét is megéli az egészségügy. Mindezt

a politika ilyen-olyan egészségpolitikai eszközökkel próbálja kezelni. Jól teszik, de az én megfigyelésem szerint a rendszeren belül nem nagyon fognak tudni megoldásokat találni. Hogy a dilemma jobban érthető legyen, megemlítem, hogy az egészségügy szervezésében kétféle modell jelentkezett. Az egyik a bismarcki szolidaritáselvű modell, amelyben biztosítási alapon, különböző befizetések ellentételezéseként nyújtanak lehetőleg mindenkinek minél magasabb szintű szolgáltatást. (Bármilyen kiüresedett is a „szolgáltatás” szó, mégiscsak a jelenségnek a megértésére használható.) Ez az alapvetően állami garancián alapuló, szolidaritáselvű egészségügy ingott meg. Volt egy nagy kísérlet a rendszer logikájának átalakítására az elmúlt években, amikor üzleti alapú, piac által szabályozott rendszert próbáltak kialakítani. Ebben az egyéni befizetések mértéke szerint járt volna a szolgáltatás mértéke és minősége – akkor is, ha ezt akkor csak a „vájtfülűek” tudták kiolvasni a jogszabálytervekből. Ez a másik út. Látjuk, tapasztaljuk, hogy a szolidaritáselvű állami egészségügyben megjelennek a hatékonyság és a forráshiány problémái, és álságossá válik a rendszer, hiszen nem tudja mindenkinek egyenlően megadni, ami szükséges. A piaci szemléletű modell hiába látszik tisztább rendszernek, az egészséghez való alapvető jogot kérdőjelezi meg, de ezt mindig takargatni igyekszik.

Az elmozdulás lehetőségén gondolkodva, egy egyházi kórházban, a Bethesdában dolgozva számomra nagyon élesen jelentkezik a kétféle szemlélet összehasonlítása. A Bethesda történetét olvasva minduntalan a kezembe kerülnek a diakonisszák belső szabályai. Azt látom, hogy a

szeretetszolgálat motivációja belső, hitből fakadó motiváció volt. A gyógyítás technológiailag nagyon magas fokú rendszer, itt rendnek kell lenni, bizonyos értelemben katonás rendnek. Ez két módon érhető el: vagy a belső motivációból, vagy pedig egy nagyon feszesen megszervezett minőségellenőrzési rendszerből. Sajnos a minőségellenőrzési rendszer a mai parancsuralmi rendszer. A mai világ és a mai orvoslás minőségirányított. De minduntalan látjuk, hogy a törvény betarthatatlan, és paradox módon a törvény szigorú betartásával keresi is a kiskaput az emberért viselt valódi felelősség elől az ápoló és az orvos. A rendszer itt is kibicsaklik.

És akkor mit lehet tenni? Tudom, hogy súlyos és talán zavaros diagnózisokat is felvázoltam. Inkább kérdezem végül: a bemutatott fejlődés vezetett zsákutcahoz? A mai egészségügy rengeteg jámbor, jó szándékú, életét rááldozó embernek a vergődése is, amelyben azért sok napi szintű győzelem és jeltelen siker is megélhető. Azt gondolom, hogy a dolgok a talpukra állíthatók: mindennek megvan a helye, valóságos kérdések vetődnek fel a betegek oldaláról, a betegségek oldaláról, amelyekre lehet valóságos választ adni, a teljes ember gyógyítását tartva szem előtt. A magyar kórházrendszerben mindössze 1,2%-ot tesznek ki az egyházi kórházak. Én úgy gondolom, hogy az egyházi kórházak az ott dolgozók belső motivációjából, hitéből, alázatából fakadóan képesek volnának feloldani az egymásnak feszülő ellentéteket: ötvözni a tudomány és a hit, a méltanyosság és a gazdaságosság lehetőségeit, hogy a betegek ne el-, hanem jó szívvel odaforduljanak az egészségüghöz.

Ép ember, ép közösség, ép hit a Biblia üzenetében

VARGA GYÖNGYI – SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA

Fénylő pontok az Ó- és Újszövetségben, amelyekben összekapcsolódik a szabadságélmény és a gyógyulás, az individuális és a kollektív sík. Ahol egybeesik a belső lelki átalakulás és az élet gyógyulása. Ahol eszkatologikus perspektíva nyílik Isten meghirdetett országa felé, és érzékelhető a kapcsolat a legkisebb ember és az egész teremtetett világ között.

Ószövetség

Bevezetés

Rengeteg gyógyítási történetet olvashatunk a Szentírás lapjaiban. Ha csak az Újszövetségen tájékozódunk, megállapíthatjuk, hogy az evangéliumok mintegy ötödrészét a gyógyítás témájának szentelték a szerzők. Húsz konkrét esetről olvasunk az Újszövetségben, ahol Jézus betegségben szenvedőket gyógyított meg. Ezenkívül vannak gyűjteményes jellegű, össze-

foglaló híradások, sőt tömeges gyógyításokról is értesülünk – és akkor az Ószövetségről egy szót sem ejtettünk! Azonban ezek a történetek csodás gyógyulásokról adnak hírt, amelyek értelmezésével küzdünk ma. Martin Dibelius (1883–1947) írja *Jézus* című könyvében a következő mondatokat: „Ha ma a mi világunkban és a szemünk előtt valami megmagyarázhatatlan dolog történné, ha valaki egy földön heverő halottat hirtelen makkegészségesen felállítana, akkor a merészek elkezdenék kutatni az okokat, a félnékek visszahúzódnának, a bosszankodók a rendőrséget, a buzgólkodók viszont a sajtót

értésitenék. Ám senki sem akadna, aki térdre borulva imádkozni kezdené!” (Idézi GNILKA 2001, 140. o.)

Azért érezzük a történelmi távolságot Dibelius és a mi napjaink között, mert ma – bár a médiát biztos felvonultatnánk – azért eszünkbe jutna Isten, inkább, mint nyolcvan-száz évvel ezelőtt. (Sőt ma sokaknak még különféle csodadoktorok is...) Egészség és betegség kérdései Isten felé fordítanak minket. De kérdezzük meg, milyen Isten az, akit emlegetünk, akinek panaszkodunk, és akitől segítséget várunk!

Az Ószövetséget olvasva hamar eljutunk arra a felismerésre, hogy a könyveiben élénk táruló istenkép egyáltalán nem egységes, nem homogén. Alapvetően három „árnyalat” tűnik elő a szövegekből – ezt három istenfogalom, három istennév jelöli.

Az *Él/Elohim* istennév általában a legrégebb hagyományokhoz kötődik, és Istent szabadító hatalmában, gyakran harci erejében, fenségében ragadja meg.

JHVH néven ismeri Izrael népe a történelmében jelen lévő, vele úton lévő Istent. Úgy is fogalmazhatom: a „Vagyok” – „veled Vagyok” Istent.

Abba pedig az a név, amely Isten egészen emberséges arcát hozza közel hozzánk: őt, aki elsősorban nem egy távoli, transzcendens Úr, nem is csupán az emberrel, a népével közösséget vállaló „szövetséges” és jelen lévő Isten, hanem a *Deus humanissimus*: a legteljesebben emberi Isten. Őt, az *Abba*-Atyát számunkra, keresztények számára a názáreti Jézus mutatja be hitelesen, valóságosan.

Az Isten–ember kapcsolat drámai folyamatát is megmutatja e három név lényege: mit látunk, mit értünk meg Istenből, az ő lényéből és lényegéből? Hogyan találkozik vele és hogyan kapcsolódik hozzá a hitünk? Számomra ez a három istennév azonban arra is rámutat, hogy miként jutunk el ép emberségre, ép közösségre, ép hitre Istenben.

Él / JHVH-Elohim

A transzcendens Istenre mutat ez a név: ő a megismerhetetlen, a magasságos, a hatalmas, a félelmes, a szuverén Úristen. Az egek hirdetik dicsőségét, kezének munkájáról beszél a menny. Teremtő erejéből áll elő a világ, általa formálódik, változik egyre. És ő ebben a világban tükröződik – bár torzít a tükör – mindig jelenlévőként.

Él – a magyar szó egészen különös módon pont a lényegre mutat rá: a létezés forrását, a kiáradó élet felfoghatatlan gazdagságát érti ez alatt az ősi istennév alatt. A hatalmas Életadó mindenek fölött áll: ő a messze több, ő a rejtőzködő, a kikutathatatlan, a fenséges, a dicsőséges, ő az elérhetetlenül távoli Isten...

Mégis: az Ószövetség tanúsága szerint ő az az Isten, aki meglátja népe nyomorúságát, meghallgatja kiáltását, és segítségére siet. Kiszabadítja Izraelt a szolgaság házából. Ez a szabadságélmény elemi tapasztalat: innen indul el Izrael

valóságos története. Minden teológiai megfontolás és tanúságtétel kezdetén ez az alapvető átélés és bizonyosság áll. Olvassuk csak el a Tízparancsolat bevezetőjét! Még mielőtt Isten bármit is kérne vagy elvárna az embertől, előbb ő lép, ő ajándékozik: felkarol, új kezdetet ad, szövetséget kínál föl és szabadít. Ez a szabadulás valójában gyógyulás: felszabadult létezés a győzelmes Isten oltalmában.

Az Ószövetség arról vall, hogy valójában minden gyógyulási folyamat bizonyos értelemben kivonulás, exodus: kiszabadulás, megszabadulás a fogva tartó hatalmak rab-ságából, az életellenes erők terrorja alól. Ez pedig úgy megy végbe, hogy a hatalmas Isten síkra száll az emberért, népéért, világáért.

Él: ez a név ébreszti föl bennünk az erős Isten oltalmába vetett hitet, a „Küzd értünk a hős vezér” hitvallását.

JHVH

Itt vagyok – veled vagyok: a hatalmas Isten odalép az ember mellé: bemutatkozik nekünk az Élő, és életet terem. Ő a megmentő és gondviselő Isten: az áldás, az ígélet, az erő és az irgalom. (Ez utóbbi héber fogalom egyben az anyaméhet is jelöli.)

A keserű vizet Marában Mózes botja által Isten ihatóvá teszi – életet ad a sivatagban. Ezért hangzik fel a történet végén, 2Móz 15,26-ban a mondat, Isten önkijelentése: „*Én, az Úr, vagyok a te gyógyítód!*”

Egy másik kedves képem a vízfakasztás a sziklából: élővé válik az élettelen hegy – a nagy kékség átjárja Mózes, a forrásembert, hogy továbbadhassa az áldást, az erőt. Színek, mozdulatok prédikálnak az életéről, remény születik.

A pusztában, az ígélet földjén, a fogságban és az otthonlét gyönyörűségében egyaránt igaz, hogy a gyógyulás, az épség forrása *JHVH*, a „veled Vagyok” Isten. Izrael hitvallásában ebbe a mindent átfogó tapasztalatba kapaszkodik bele. A szabadító Isten mellénk lépő Istenné lesz, aki velünk járja, velünk „éli meg” földi történetünket...

Vessünk egy pillantást a zsoltárok hitvallására: a gyógyulásért könyörgő imádkozó egyén és közösség együtt, olykor egyszerre jelenik meg bennük. Babilon folyóvizei mellett – a 137. zsoltár tanúsága szerint – felsóhajt az egyes ember és a gyülekezet közössége. Föltámadásra vár egy nép és minden személyes élet. Az Ószövetség emberei nagyon jól tudják, hogy valódi gyógyulás csak a közösségben történhet. A *káhal* – a gyülekezet – nélkül értelmezhetetlen, üres az egyéni életsors. *JHVH*, az Élő a közösség Isteneként lép elénk: Izrael őt vallja létét hordozó, szövetséges Istenének, aki irgalmas és könyörülő.

Van egy csodálatos tanulság, amely kitűnik a zsoltárok olvasásánál: az imádkozó úgy könyörög Istenhez, az élet forrásához a legnagyobb mélységből, hogy közben már bizonyos abban, hogy megszabadul, felépül, új életperspek-

tívát kap; sőt előre látja, tapasztalja a gyógyulás folyamatát. Egyszerre jelen idejű és jövő idejű a zoltáros imája, s a két idődimenzió összeér: „Érezteket és lássátok, hogy jó az Úr, boldog az az ember, aki hozzá menekül!” (Zsolt 34,9)

Abba

Egy titokzatos, nehéz és gyönyörű szöveg az Ószövetségben Deutero-Ézsaiás negyedik szolgálata (Ézs 52,13–53,12). Az erőtlenség, a kiszolgáltatottság legmélyebb völgyébe vezet bele bennünket ez az ének, s ez az út felkavar, megannyi kérdést ébreszt. Van-e értelme a szenvedésnek, ennek a szenvedésnek? Hol van az Isten a szenvedésben? Kívül vagy belül?

„Az ő sebei árán gyógyultunk meg” – ezek szerint van gyógyulás! Az Isten maga belelép a szolga szenvedéstörténetébe: ezért az összetört emberarcon megjelenik Isten visszfénye.

Mert Isten „együtt szenvedő” Isten – nemcsak empátikus, együttérző, hanem „szümpatikus”. A szeretet erejével lép föl az erőszak, a romlás, a kóros létezés erőivel szemben. Nem hatalmasságként, hősként küzd, hanem összetörik maga is, így, belülről gyógyít életre. Mert ő nem kívül van! Belül, egészen közel, életközeli...

Idáig ível az Ószövetség istenképe a szentírók hitvallásai nyomán. Ez a végpont, amelyen már nem lehet túllépni. A gyógyító Isten a betegség ismerőjében, a názáreti fájdalom férfijában mutatja meg erőszakmentes erejét, sebezhető irgalmasságát. Jézus magára vállalta a küldetést, azonosult a réges-régi reményt adó isteni kijelentéssel: „*Én vagyok a te gyógyítód!*”

Paul Tillich, a híres 20. századi protestáns teológus három korszakra bontotta a kereszténység történetét az alapján a szempont alapján, hogy milyen emberi félelmek, szorongások jellemezték az adott időszakot, és milyen gyógyító válaszok születtek.

Tillich szerint az ókorban az embereket a halál kérdése és az attól való félelem foglalkoztatta. A görög filozófia erre próbált kielégítő válaszokat keresni. S amikor a kereszténység megszületett Jézus Krisztus feltámadása nyomán, végre megszületett a kérdésre adható egyetlen hiteles válasz is...

A középkorban – írja Tillich – a haláltól való félelmet a kárhozattól való rettegés váltotta föl. Ebben a fegyelmezés eszközeként alkalmazott félelemkeltésben az egyház elviselhetetlenül nagy lelki terhet tett az emberek vállára. A reformáció szabadította fel az örök haláltól, pokoltól rettegő szíveket, amikor Istent mint a kegyelem forrását hirdette, akinek irgalmassága nagyobb büntető igazságánál. Ez a kétségbeesésből szabadító hit valóságos gyógyulás Krisztus keresztyéntje által.

A legújabb kor sem mentes a létezés átható szorongástól. Tillich szerint ma az emberek már nem gondolnak a kárhozatra, a haláltól való félelemnél sokkal mélyebb és áthatóbb szorongás keríti hatalmába az embert: félelem az elidegenedéstől, az ürességtől, a magánytól. A lehető

legnagyobb kérdésre vajon ma milyen választ tud adni az egyház? Mi a gyógyszer a magány, az üresség, a sodródás erői ellen? Hogyan cselekszik Isten ma? Mi az a talpra állító remény, amely révén megérint minket az Élet: színek, képek, formák szövédékekben működésbe lépnek Isten gyógyító erői – vagyis a szabadság, a jelenlét, s az értünk, velünk közösséget vállaló valóságos kegyelem.

Újszövetség

Jézus mint gyógyító és ördögűző

A 20. század első felének teológiája egyáltalán nem érdeklődött a gyógyítási történetek történeti hitelessége iránt, csak a kérügmát, a hitbeli tartalmat kereste bennük, és akár le is fejtette erről a tartalomról a történeti, elbeszélési burkot. A század második felében elsősorban redakciótörténeti szempontból, az egyes evangéliumok saját koncepciójának megértése szempontjából érdeklődtek a gyógyítási csodák iránt. Mára ez a helyzet megváltozott. Elsősorban Gerd Theissen heidelbergi újszövetséges professzor helyezte ismét az érdeklődés középpontjába ezeknek az elbeszéléseknek a történeti hitelességét, mégpedig sajátos szempontból. 1974-ben kiadott könyvében (THEISSEN 1974), majd egy 2007-es tanulmányban (THEISSEN 2007) azt a tényt helyezi előtérbe, hogy Jézust a kortársai mint gyógyítót és ördögűzőt ismerték. Ennek a kijelentésnek az alátámasztására most nincsen idő, sem szükség, de Theissen természetesen meggyőző bizonyítékokat sorakoztat fel. Ezúttal csak a vádra gondoljunk, amellyel Jézust illették: Belzebub segítségével űzi ki az ördögöket (Mk 3,22); illetve az összegzésszerű mondatra, amelyet Máté evangéliuma így jegyez föl: „*Azután bejárta egész Galileát, tanított a zsinagógáikban, hirdette a mennyek országának evangéliumát, és gyógyított mindenféle betegséget és erőtlenséget a nép körében. El is terjedt a híre egész Szíriában, és hozzá vitték a sokféle betegségtől és kíntól gyötört szenvedőket, a megszállottakat, holdkórosokat és bénákat, és meggyógyította őket.*” (Mt 4,23k)

Theissen nem azt firtatja, hogy melyik gyógyítási történet konkrétan hogyan történhetett, vagy mit színezték később rajta, hanem azt mondja: ez az egész történet igaz, bár az egyes esetek apróbb-nagyobb konkrétumait ma már nem tudjuk rekonstruálni. Az egész azonban történetileg is hiteles, mivel Jézust az egész környezet úgy ismerte, mint tanítót, gyógyítót és ördögűzőt.

Gyógyítók és ördögűzők Jézus környezetében

Jézus persze nem volt egyedül ezzel a tevékenységgel. A Krisztus utáni 1. század olyan kor volt, amelyben nagy számban léptek föl csodákat tevő karizmatikusok, illetve csodálatos módon gyógyítók. Gerd Theissen egyenesen

a „csodákba vetett hit reneszánszáról” beszél (THEISSEN 1974, 262–273. o., főként 271. o.). Ennek oka valószínűleg az egyre növekvő általános nyomor volt az egyéni életet illetően, közösségi szempontból pedig azt kell figyelembe vennünk, hogy Izrael Jézus korában idegen hatalomnak alávetett terület volt.

Jézus így tehát „egy volt a sok közül”, mégis alapvetően különbözött korának csodadoktoraitól. Vizsgáljuk meg néhány sajátosságát, a különbség néhány vonását!

Jézus többnyire eszköztelenül gyógyít. Kortársaival ellentétben nem használ mágikus eszközöket, varázsigéket, és egyáltalán nem „harsányak” a gyógyításai. Nem lehenyerlő csodák. Ezt abból az ellenséges hozzáállásból is pontosan tudjuk, amellyel kortársai jelt kívánnak tőle, vagyis meggyőző bizonyítékot. Mert aki bizalmatlanul, hitetlenül állt hozzá, az nem tartotta elegendőnek, meggyőzőnek Jézus csodáit. Jézus viszont – mint arról még majd szó esik – alapvető kritériumnak tartotta a hitet, és ezért visszautasítja a jelkívánást, mégpedig egész élesen, esküszzerű formulával: „Átkozott legyek, ha e nemzedék számára jel adatik” (Mk 8,11–13) – interpretálja Jézus elutasítását Joachim GNILKA (2001, 154. o.).

Többnyire eszköz nélkül tehát, legtöbbször a pusztaságával gyógyít, kivételes alkalom, amikor valamilyen eszközt használ, mint például – többnyire leprások esetében – az érintést, aminek itt külön jelentősége van, vagy egy vak meggyógyításánál nyálat, sarat (BIEBERSTEIN 2010, 242–248. o.).

Figyelemre méltó, hogy a szinoptikus evangéliumok Jézus gyógyításait kapcsolatban nem használják a „csoda” görög szavait, hanem *δυνάμεις*-nek, vagyis az erő, a hatalom cselekedeteinek, megnyilvánulásainak nevezik ezeket a történeteket. Jézus gyógyításai tehát *δύναμις*-történetek, amelyek során Isten hatalma lesz láthatóvá, nyilvánvalóvá, hatékonyvá a szó szoros értelmében, és a hangsúly nem a varázslásszerű csodán van (vö. BIEBERSTEIN 2010).

Még egy jellemzőt szeretnék megemlíteni: Jézus gyógyításai nem válnak intézménnyé. Még akkor sem, ha kapunk olyan típusú jelentést az evangélium lapjain, hogy „és az összes beteget meggyógyította, akit hozzá vittek” (lásd például Mt 8,16). Jézus gyógyításai karizmatikus cselekmények maradtak, nem professzionális, intézményszerű tettek – és mindvégig megtartották meglepetés jellegüket. Emiatt nincs válasz arra a kérdésre, hogy miért pont ezt a beteget gyógyította meg, és miért nem mindenkit. És máig sincs válasz erre a kérdésre.

Jézus gyógyításainak két legfontosabb jellemzője

Két kiemelkedően fontos és jellemző vonást szeretnék még kiemelni, amikor Jézusnak a szinoptikus evangéliumokban följegyzett gyógyításait vizsgáljuk. A hit szerepe az egyik, a közel jött Isten országának meghirdetése a másik.

A hit szerepe az első ilyen sajátosság. Ezt a vonást nem találjuk a kortárs csodagyógyítók repertoárjában. Joachim GNILKA hoz egy tipikus felsorolást a hit szerepéről (2001, 152. o.):

- Hitüket látva... (Mk 5,34; 10,52)
- „...senkiben sem találtam ilyen nagy hitet Izráelben...” (Mt 8,10)
- „...a hited megtartott téged...” (Mk 5,34; 10,52)
- „...nagy a te hited...” (Mt 15,28)
- „Ó, hitetlen nemzedék...!” (Mk 9,19)
- „Ha akarod, meg tudsz tisztítani.” (Mk 1,40)
- Irgalomért kiáltás (Mt 9,27)

Egyetlen történetre fókuszálva vizsgáljuk meg ezt a két legjelentősebb vonást, mégpedig a néma lélek kiűzésének elbeszélését (Mk 9,14–29) alapul véve. Egy lélek szállta meg a fiút, egy démon, amelyet a betegségek okozójának tekintettek, és a demoktól való félelem mélyen átszötte Jézus kortársainak életét. Ez a félelem a magány, a kiszolgáltatottság és a terrorizáltság érzete. A démon kommunikációképtelenné és önvészélyessé teszi a fiút (tűzbe-vízbe veti). Nyugodtan tekinthetjük akár szimbolikus jelentőségűnek ezt a két jellemzőt: kommunikációképtelenség és önvészélyes, romboló életmód.

Gerd Theissen a párbeszédre hívja fel a figyelmet, amelyet Jézus az apával folytat (THEISSEN 1994, 117–132. o.). „Ó, hitetlen nemzedék!” – sóhajt fel Jézus. És itt ne arra gondoljunk, hogy ez csak a gyógyítási képtelen tanítványokra igaz. Theissen végigelemzi és kimutatja, hogy ez a mondat minden jelen lévő szereplőre vonatkozhat, és eljut arra a végeredményre, hogy a hitetlenség az emberi nem, az ember egzisztencia általános tulajdonsága.

„...de ha valamit lehet tenned...” – könyörög az apa. Ha valamit tehetek? „Minden lehetséges annak, aki hisz” – feleli Jézus. Minden lehetséges. Ez a teljhatalom kifejezése. Teljhatalom, vagyis mindenhatóság, vagyis isteni attribútum. A hitetlenség emberi attribútum. A teljes hit, a vele járó teljhatalom isteni attribútum. Isten ujjával üzöm ki az ördögöket – mondja Jézus egy másik helyen. Vagyis Isten hatalma aktív az ördögűzéssel járó gyógyításokban. Isten országa, Isten hatalma van jelen Jézus cselekedeteiben. Isten országa mint végső üdvösség szorosan összekapcsolódik Jézus személyével. Jézus személyében van jelen. Bennük pedig reális üdvözítő erő van jelen. Ez kiűzi a félelmet, elhallgattatja a kétségbeesés hangját, a kultikusan tisztátalan, beteg, kiteszított embert Isten színe elé állítja, s nyomában újjáteremtődik az emberi méltóság.

És végül az apa kimondja az ember számára egyetlen lehetséges mondatot: „Hiszek, segíts hitetlenségemen!” Rajta fut keresztül – és mirajtunk, amikor részesedünk ebben a történetben – az emberi hitetlenségnek és a hit isteni teljhatalmának kettőssége.

Mert hát ez a kérdés: miért is vannak megírva ezek a történetek? Ulrich Luz, a kiváló svájci újszövetségstudós így

válaszol: „A gyógyítási történetek olyan események, amelyek a megértés során újra eseményekké akarnak válni.” (Idézi BIEBERSTEIN 2010, 246. o.)

Felhasznált irodalom

BIEBERSTEIN, Sabine 2010. Wundergeschichten einst und heute.

Katechetische Blätter, 135. évf. 4. sz. 242–248. o.

GNILKA, Joachim 2001. *A Názáreti Jézus. Üzenet és történelem.*

Szent István Társulat, Budapest.

THEISSEN, Gerd 1974. *Urchristliche Wundergeschichten. Ein Beitrag zur formgeschichtlichen Erforschung der synoptischen Evangelien.* Gütersloh.

THEISSEN, Gerd 2007. Die Wunder Jesu. Historische, psychologische und theologische Aspekte. In: Ritter, Werner H. – Alobrecht, Michaela (szerk.): *Zeichen und Wunder. Interdisziplinäre Zugänge.* Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen. 30–52. o.

THEISSEN, Gerd 1994. Jesus und Hippokrates. In uő: *Lichtspuren. Predigten und Bibelarbeiten.* Chr. Kaiser – Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, 117–132. o.

ÉVFORDULÓK

Száz éve született D. dr. Pröhle Károly

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem Dies academicus (a tudomány napja) elnevezésű ünnepségén, 2011. február 24-én emlékeztek a száz éve született Pröhle Károly professzorra.

Az egyetem rektora így foglalta össze pályájának értékelését: munkásságára három szó mindenképpen jellemző volt: a *gondolkodás*, a *bizalom* és a *kitartó tanulás*. Olyan sok évtizeden át, amennyit Teremtőjétől kapott.

Akik hallgattuk a *Római levélről* szóló exegetikai előadásait, sok egykori óra felidéződik a számunkra, ha elolvassuk Pröhle Károly 1997-ben Szentháromság ünnepére írt *prédikációját*, amely Róm 11,33–36 textus alapján készült. Ebből csak egyetlen, rá nagyon jellemző mondatot emelek ki: „Istenhitünk sem nélkülözheti a gondolkodás ellenőrző munkáját, mert hitünk igazi lényege szerint bizalom, a Hiszekegy helyes értelmezése szerint is: bízom Istenben, bízom Jézusban és bízom

a Szentlélekben. És bizalomra hajlandóságunk, hiszenységünk miatt hitünkben is sokszor és sokféleképpen tévedhetünk. A hitbeli tévedés pedig súlyos csalódáshoz, lelki összeroppanáshoz vezethet. Ez ellen kaptuk Istentől a kritikus gondolkodás ajándékát, tehát nem bűn, hanem az a jó, ha gondolkodva hiszek, ha »tudom, kiben hiszek« (2Tim 1,12), vagyis gondolkodom, tehát tudatosan hiszek.”

Amikor a *Lelkipásztor* közlésezi a Dies academicuson elhangzott két előadást, akkor arról a Pröhle Károlyról emlékezik meg, aki 1967 és 1973 között a folyóirat főszerkesztője volt.

Szabó Lajos

„Van úgy, hogy néha leszáll a köd. . .”

Megemlékezés D. dr. Pröhle Károly professzorról születésének 100. évfordulóján

SÁRKÁNYNÉ HORVÁTH ERZSÉBET

A negyvenes évek vége felé a hallgatók száma szokatlanul megnőtt a Teológián. Ennek két fő oka volt. A tanulmányi évek számát ekkor emelték négy évről öt évre, így egy évvel többet tanultak egyszerre. Másrészt a lelki ébredés hullámverése sok fiatalembert indított a lelkész szolgálatra. A hallgatók többsége a szolgálni vágyás belső tüzeivel kezdte tanulmányait, és indult az egyre bizonytalanabb perspektívájú jövő felé. Erre a bizonytalanságra utalt az 1953-ban végzett búcsúestjén Veöreös Imre hasonlata: „Van úgy,

hogy néha leszáll a köd [...] az ember életében is. [...] néha különösen sűrű köd vesz körül, és nem látunk előre.”

A szolgálatra ilyen helyzetben készülő és induló nemzedék teológusait kellett Pröhle Károlynak hasznos úttravalóval ellátni. Sok kiváló professzorunktól szerzett tudás mellett a tőle tanultak azért hagytak mély nyomot akkori tanítványai-ban, mert a gyakorlati tanszék tanáraként azokat a tárgyakat tanította, amelyekre a lelkész szolgálatban naponta szükségünk volt: homiletikát, katechetikát, poimenikát és liturgiát.

A szolgálatban eltöltött évtizedek tapasztalatával a háttam mögött megpróbálom összegezni, mi az, amit tőle tanultunk, tanultam. Megtanított *Isten szemével látni a világot és az embereket*. Az egyházunkban ható lelki ébredés sok tekintetben megújította gyülekezeteink többségének életét. Sokan ezt Isten különös ajándékának tekintjük, amely nélkül egyházunk nem tudta volna átvészelni a következő évtizedek próbatételeit. Mégis megvolt az ébredésben – különösen annak bizonyos irányzataiban – az a kísértés, hogy bezárkózzon a saját köreibe, távol tartsa magát a hitetlen világtól. Azt a félelmet, hogy a hitetlen környezetben fenyeget a hit elvesztése, csak egyre fokozta az a nyomás, amely kívülről ránehezedett az egyházra és az egyes keresztyén ember életére.

Pröhle professzor úr azt a látást igyekezett erősíteni bennünk, hogy ez a világ, amelyben élni és szolgálni fogunk, *Isten világa*, benne Isten uralkodik. Ahogyan Bonhoeffer is megfogalmazta: „A világ nem Krisztus és az ördög között van felosztva, hanem teljes egészében Krisztus világa, akár felismeri ezt, akár nem.” Lehet, hogy erről sokan nem tudnak vagy nem akarnak tudni. Gyakran még a keresztyén ember számára is nehezen ismerhető fel Isten rejtett uralma. Pedig Isten Úr, nem a világi, gyakran pejoratív értelemben, hanem ahogyan az Ótestamentum és az Újtestamentum tesz róla bizonyosságot: hatalmát szeretetével gyakorolja.

A teremtettség és a megváltás jogán minden ember Isten gyermeke, akik hozzá tartoznak, rászorulnak Isten megismerésére. Ezért a lelkész és az egyház szolgálatának horizontja tágabb a gyülekezet határainál. Ezért a szolgálat megkeresztelte és meg nem keresztelte felé egyformán kötelez. A világ nem hívó és hitetlen emberekre oszlik, hanem Istent ismerő, Istent tudatosan vagy öntudatlanul kereső vagy istenhíányukat istentagadással leplező emberekre. Isten nagyságának ez a felismerése szolgálatunk folyamán sok félelmet, görcsöt oldott fel bennünk.

Professzorunk *felfedeztette velünk a Szentírás üzenetének gazdagságát*. Mint a gyakorlati tanszék professzora, szigorúan vette a homiletikai és katechetikai gyakorlatokon való részvételt. A szemináriumi dolgozatokat nemcsak megíratta velünk, hanem egy-egy budapesti gyülekezetben el is kellett mondani. Bírálataiban mindig szigorú volt. Néha méltatlankodva megjegyeztük: Próhlének senki nem tud hibátlan dolgozatot írni! A dolgozatoknál ragaszkodott a *Szentírás szövegének pontos értelmezéséhez*. Egyszer Jeremiásról készített katechetikai dolgozatomra azt mondta: jobban érődik rajta Franz Werfel regénye, mint a bibliai szöveg. Igaza volt. Ragaszkodott a bibliai szöveg minél alaposabb megértéséhez, az összefüggések felismeréséhez, ahogyan egy-egy textus a Szentírás egészének üzenetébe beágyazódik. Így fedezte fel az ember a Szentírás szövegének gazdagságát, s tanult meg teológus módon gondolkodni.

A prédikációnak – de még a gyermek-bibliaköri szolgálatnak is! – pontos, logikus felépítését is megkívánta tőlünk. Az a nemzedék, amelyik akkor tanult a Teológián, ma is tudja: az igehirdetés mondanivalóját egyetlen mondatban össze kell tudni foglalni. Ez nem cím, hanem mondat. Ez a mondat lehet állító, kérdő vagy felszólító. Talán nem hangzik el szó szerint a prédikációban, de az igehirdetőnek tudnia kell, hogy mit akar mondani. A bevezetés arra szolgál, hogy rávezessen a mondandó aktualitására. A prédikáció pontjainak pedig egymáshoz kapcsolódóan kell kifejtienie az ige üzenetét. Így a hallgatók könnyebben megjegyezhetik az igehirdetés mondanivalóját. Az ilyen készülés természetesen időigényes: igényli a szöveg alapos áttanulmányozását és azt az időt, amíg a mondanivaló megéri bennünk.

Úgy tanultuk, hogy a színvonalas szolgálatot indokolja az Írás, illetve Isten iránti tisztelet, a hallgatók megbecsülése, de erre ösztönöz az a külső tényező is, hogy az egyház szolgálata sok helyen templomi istentiszteletre vagy gyülekezeti hitoktatásra korlátozódott.

Nemcsak a Szentírás üzenetének pontos értelmezésére és tolmácsolására hívta fel a figyelmet Pröhle Károly, hanem *az ige mondanivalójának hogyanjára is*. Szolgálatra való készülésemben végigkísért az a mondata, amelyet Arany János Toldijából idézett: „Repül a nehéz kő, ki tudja, hol áll meg? Ki tudja hol áll meg, s kit hogyan talál meg?” Így nem szabad prédikálni. Az ige tolmácsolásánál nemcsak a szöveg pontos értelmezésére kell figyelni, hanem a hallgatókra is. Ahhoz, hogy ne vaktában dobjam el a „követ”, ismerni kell az ige hallgatóit. Jól érzékeltette velünk, hogy már a mi szolgálatunk idején sem a régi egyházi hagyományokban nevelkedett hallgatóság ült a szószékeink alatt. A tudomány és a technika ugrásszerű fejlődése megváltoztatta őket. Kitágult a látókörük, ismereteik gazdagodása gyakran kritikussá tette őket az istentiszteleten elhangzottakkal szemben. Az igehirdetőnek ezt a megváltozott embert komolyan kell vennie. Tudását, eredményeit nem szabad lebecsülni, hanem ezek tiszteletben tartásával kell bemérni a „dobás” helyes irányát. Csak akkor érhetjük el őket, ha próbáljuk megérteni kérdéseiket, és az ige fényében segítünk a válaszok keresésében. Mindez nem lehetséges személyes kapcsolatok kiépítése nélkül.

Tőle tanultuk a *gyülekezet tanításának fontosságát*. Egyszer kezdő lelkész korunkban szolgált gyülekezetünkben. Férjem panaszkodott a presbitereire: jelentéktelen dolgozon akadékoskodnak, nem ismerik fel a gyülekezeti munka lényegét. „Azért vagy itt, hogy megváltoztasd őket!” – válaszolta rá a professzor úr, aki gyülekezeti lelkész korából sok hasonló tapasztalattal rendelkezett.

Különböző adottságú gyülekezetekben szolgálva meg tapasztaltuk, hogy szívós munkával nevelhető, megváltoztatható a gyülekezet. Azok a presbiterek, akik egy-egy

presbiteri gyűlésen nemcsak a napi gondokról hallanak, pénzügyekről tárgyalnak, hanem a Szentírás és az egyház tanításával is ismerkednek, idővel hasznos segítői lehetnek a lelkésznek a gyülekezet lelki építésében.

Azokban az években nem volt lehetőség megyei vagy országos szintű presbiteri vagy gyülekezeti találkozókra, ezért a gyülekezetben végzett tanítói munkának különösen nagy volt a jelentősége. Aki a professzor úr tanítványai közül megfogadta tanácsát, hogy a gyülekezetet nevelni és tanítani lehet, felfedezte a lehetőségeket, ahol ezt a gyülekezetben valóra válthatta. Hiszen az emberek többsége akkor is kereste a választ az élet nagy kérdéseire. A lelkésznek feladata ebben segíteni őket. A gyülekezet tanítására a bibliaórák kötetlenebb légköre vagy a személyes beszélgetések bizonyultak alkalmasnak. A gyermekek közt végzett szolgálaton keresztül elérhetővé váltak a családok. Igaz, a professzor úr által javasolt szülői értekezletre igen ritkán került sor, de személyes kapcsolat alakulhatott ki egy-egy családdal.

A gyülekezet hitbéli nevelésének azonban nem csak a gyülekezet építése szempontjából látta jelentőségét. Egyre világosabbá vált, hogy sokak számára már „magas” lett a templom küszöbe, nem tudtak átlépni rajta. Kérdéssé lett: hogyan lehet eljuttatni hozzájuk az ige üzenetét nem a megszokott, kultikus formák között? Így fogalmaztuk meg: az egyháznak a „háztetőkről való prédikálást” kell gyakorolnia. Ezt a templomon kívüli, „háztetőkről való prédikálást” az egyház a hívő gyülekezeti tagjain keresztül tudta csak végezni, akik hitbéli ismereteik birtokában

vagy annak megfelelő magatartásukkal, életfolytatásukkal az evangélium hírvivői lehetnek nem keresztyén környezetükben. Egyházunk ma is köszönettel tartozik azoknak, akik az evangélium hirdetésének ilyen eszközei voltak – szerencsére voltak ilyenek.

A mi nemzedékünket a *liturgiára* is Pröhle professzor úr tanította, és évtizedeken keresztül az általa összeállított *Agendát* használtuk. Napjainkban sok vita folyik a liturgia körül. Vannak, akik ragaszkodnak a régi rendhez – megszokták talán –, mások igazodni kívánnak az idők változásaihoz. Ebben a kérdésben nem vagyok illetékes állást foglalni. Két szempontból azonban ma is érvényes, ami-re a liturgiával kapcsolatban Pröhle Károly tanított minket. Az egyik: *a rend és a fegyelem* a liturgia végzésében. Rendnek és fegyelmezettységnek kell jellemeznie mind a liturgus magatartását, mind az istentisztelet rendjét. Ezzel tartozunk Istennek és az istentisztelet hallgatóságának. A másik: a közös liturgia az *egyház egységét* szimbolizálja és erősíti. Kis szórványgyülekezetben szerzett tapasztalatom megerősítette bennem ennek igazságát. Gyülekezeti kirándulások alkalmával a gyülekezeti tagok mindig szívesen vettek részt másutt is az istentiszteleteken. Otthonosan érezték magukat, amikor felfedezték, hogy a Deák téri, pécsi, zuglói gyülekezet istentiszteletén ugyanaz a rend, mint Csengődön, Kaskantyún vagy Páhin.

Befejezésül: kívánom, hogy a mostani teológus nemzedék is – hosszú szolgálati évei után – tudjon olyan hálával és szeretettel gondolni professzoraira, ahogyan mi emlékezünk az előttünk járt tanítóinkra.

Egy „hívő aszkéta” teológiai öröksége

G Á N C S P É T E R

Utoljára immár közel hat évvel ezelőtt, 2005. május 31-én, a kelenföldi templomban, ravatalánál szólhattam Pröhle Károlyról, az akkori felkérésnek megfelelően elsősorban ökumenikus tevékenységét méltatva.

Most, amikor születésének centenáriumát ünnepeljük, nem emlékezni szeretnék rá, ahogy egy halott professzorra szoktak tanítványai kedves nosztalgiával visszagondolni. Nem emlékeim között kutatok, mert az emlékezés erősen szubjektív műfaj, memóriánk meglehetősen szelektív. Vannak, akik csak a szépre hajlandók emlékezni, mások pedig a múlt sötét árnyainak feltárásában látják küldetésüket.

Úgy döntöttem, hogy itt és most első renden maga az ünnepelt szólaljon meg közöttünk. Legfőbb ideje, hogy egyházunkban újra szót kapjon Pröhle Károly ma is élő, pozitív értelemben provokáló teológiai öröksége.

Tekintettel arra, hogy az Evangélikus Hittudományi Egyetemen egyházunk jelenlegi és jövőendő lelkészei, teológiai tanárai és vezetői előtt szólhatok, Pröhle Károlynak az őket, azaz minket kereső és reménység szerint megtaláló, sőt eltaláló mondataiból kívánok idézni.

Elsőként az 1968–69-es tanévet megnyitó dékáni beszédének néhány mondatára figyeljünk. Már a cím is sokatmondó: *Jövők, reménységünk, hivatásunk*. Az első alcím pedig már-már prófétai ihletettségű: *A 2000. év felé*.

„A közvetlenül előttünk álló évtizedre előretekintő tervezés nem a reménytelenség, a hitetlenség jegyében folyik [...] Éppen azért, mert hiszünk Isten ígéreteiben, és reménykedünk ezek beteljesedésében [...], foglalkozunk az-za a kérdéssel, kik és hogyan veszik át tőlünk azt a szolgálatot, amit az Úr Jézus Krisztustól kaptunk [...] Akiket

most tanítunk és nevelünk, akiket elindítunk, azok fogják előreláthatólag az egyház szolgálatát végezni – emberi számítás szerint – legalábbis 2000-ig. Amikor a szemükbe nézünk, és vizsgáljuk, hogyan fogják megállni helyüket, amikor kollokváltatunk és vizsgáztatunk, azt kérdezzük magunkban, hogy visznek-e magukkal valamit, ami az egész életre jó, még a 2000. esztendőben is. De magunkat is vizsgáztatjuk: a múltból hozott tapasztalunk gátolja vagy előreviszi-e őket, és a jövőbe mutat-e az, amit mi tudunk és hiszünk, vallunk és adunk?”

Meggyőződés, hogy ezeknek a kérdéseknek az őszinte megválaszolása ma éppoly aktuális és megkerülhetetlen, mint közel negyven éve. De hasonlóan frissek az ugyanezen tanév végén elhangzott dékáni jelentés gondolatai. A cím ebben az esetben is meghatározó intonáció: *A megtérés evangéliuma – tisztán és igazán.*

Meglepő kérdéssel indít Pröhle Károly: „Lehet-e még komolyan venni a kereszténységet? [...] Sokszor az az érzésem, hogy most már nem is arról van szó, hogy az egyházat a vádlottak padjára ültetik, hanem nem is érdekli már az embereket a kereszténység elhúzódó pere a világgal [...] Én azonban a kereszténység kritikájából sokkal többet hallok ki az elsőprő ítéletnél. Annak a hangját hallok az emberi szóból, aki így kezdett prédikálni: »Térjete meg, és higgyetek az evangéliumnak!« Rögtön hozzátesszem, a reformáció hangját is hallok belőle, mert az is így indult: »A mi Urunk és mesterünk, Jézus Krisztus, amikor ezt mondja: 'Térjete meg!', azt akarja, hogy a keresztények egész élete megtérés legyen!« Így kezdődik a 95 tétel, amely ezzel világgá röpítette és minden időkre érvényes elvként deklarálta, hogy az egyháznak nem reformokra, nem javítgatásra, hanem reformációra van szüksége, és ez a reformáció nem más, mint az egyház megtérése [...] Hangsúlyozom: evangélium, örömhír ez, mert kétségbeesés és dezertálás helyett egy másik utat, a megújulás lehetőségét nyitja meg [...] Aki az Istenhez tér meg, annak a világban és a világért való aktivitásra is meg kell térnie. A modern világ felénk forduló kritikája és igénye kötelez minket. Általa maga Isten hív arra, hogy lépjünk rá a megtérés, a megújulás, a reformáció útjára, mert egyedül csak így ad jövőt egyháznak.”

Apropó reformáció! Amikor szeretnénk komolyan felkészülni az 500 éves jubileumra, éppen a legjobbkor jelent meg a *Hitből élünk* című kötet, amely válogatás Pröhle Károlynak a reformációval kapcsolatos írásaiból.

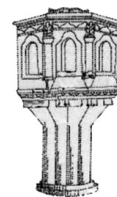
Ízelítőül egy részlet a MEÖT reformációi ünnepén, 1970. október 31-én a Deák téren elhangzott ünnepi beszédéből, amelynek címe: *Ma is aktuális reformáció.*

Néhány mondat a záró bekezdésből: „A reformáció jövője nem azt jelenti, hogy a reformáció egyházai biztosíthatják-e létüket, hanem hogy hogyan fog érvényesülni és tért hódítani Jézus Krisztus evangéliuma és követése az egész egyházban. Mert a reformáció mindig Krisztus ügye, és így mindig az egész egyházra néz, és ezért a reformáció egyházait is arra szólítja fel, hogy a reformáció követői legyenek, egyoldalúan és egyértelműen Jézus Krisztusból és az ő evangéliumából éljenek...”

Vajon mennyire jellemző egyházunkra ez a fajta egyoldalúság és egyértelműség?! Igencsak szükségünk van Pröhle Károly önvizsgálatra indító, provokatív gondolataira. Nem egyszerűen az ő emlékének, hanem egyházunk ma élő és a közeljövőben szolgálatba lépő nemzedékének is tartozunk azzal, hogy ezt a teológiai örökséget, amely most még sok tekintetben cserépedényekbe rejtett, valóban közkinccsé tegyük. Egész egyházunknak, benne kiemelten a Luther Kiadónak sürgető feladata, hogy ezen adósság törlesztésének már ebben a centenáriumi évben nekifogjunk.

Végül legyen az utolsó szó ismét az ünnepelté, aki immár a rendszerváltás hajnalán, 1990-ben a következőképpen látta az evangélikus teológia és lelkészképzés helyét és szerepét a magyar felsőoktatásban: „Az evangélikus teológia helyét és szerepét a felsőoktatásban és a tudományos világban az fogja döntő módon meghatározni, hogy sikerül-e hívő és tudós teológusokat odaállítani. Nem könnyű feladat ez, mert kevesen vannak készen, és hamarabb felépül egy felhőkarcoló, mint kifejlődik egy tudós teológus. Ehhez a hívő aszkéták szívóssága kell. Tudom, hogy vannak ilyenek a fiatalok között.”

Akik tanítványként személyesen ismerhettük Pröhle Károlyt, jól tudjuk, hogy ő valóban a hívő aszkéták szívósságával tanított minket. Nemcsak szavaival, írásaival, de egész életével. Istennek adunk hálát érte!

Nagycsütörtök

Jel 19,6–9

Igehirdetési előkészítő

Az ünnepről

Jánossy Lajos írja: „Örömnép, amely fehérén ragyog fel a nagyhét gyászában. Az úrvacsora szentségének szereztetése szenteli ilyenre ezt a napot. Rokon némileg a Laetare vasárnap, de ennél is hatványozottabban hirdeti a szent testének és vérének szentségét alapító Krisztus értünk lehajló kegyelmének kibeszélhetetlen csodáját.”

Az ünnep témája: „Az új szövetség szerzője”. Lekció: Jn 13,1–17; 2Móz 12,1–4. Ne merengjünk el azon a tényen, és főképp ne engedjük, hogy erőt vegyen rajtunk a csüggedés amiatt, hogy a gyülekezet többsége egyrészt már nagypéntekre, de főként a húsvéti ünnepre készül. Inkább azért könyörögjünk, hogy ha a megszokottnál kevesebben is, de annál bensőségesebb közösségben élhessük át ennek az estének a páratlan voltát, a közösséget Urunkkal és egymással. Hiszem, hogy megtörténhet a csoda, miként annak idején az emmausi otthonban: felfedezzük, hogy feltámadt Urunk hívott meg ismét bűnbocsánatot ajándékozó, örök élet kenyerét és italát, önmagát kínáló közösségébe!

Exegézis

Kijelölt textusunkat az írásmagyarázók 19,1–8 összefüggésében gondolják végig. Míg a 18. fejezetben három sátoéneket, a 19. fejezet nyitányában három „hallelujás” ének tárul elénk. Mennyei liturgiát hallunk. A Jelenések könyve hét liturgiája közül ez az utolsó, és egyben a leghatal-

masabb, legrészletesebb. Itt már egy meggyógyított, Isten kormányzása alatt helyreállított világ tárul elénk.

A 6. verssel felcsendül Isten valamennyi szolgájának hatalmas, zúgó hallelujája. A hármas fokozás ad ennek nyomatékot: nagy sokaság hangja, vizek zúgása, erős mennydörgés hangja. Itt már az eljövendő menyegző éneke szól. A Bárány menyegzője kifejezés a keresztyény körökben ismertté lett, de amikor János apostol ezt leírta, akkor még nem volt előzménye. Az Ószövetségben sem Izraelnek Istennel való menyegzőjére, sem a Bárányval való menyegzőjére nincs utalás, bár a házasság képe gyakran utal Isten népével kötött szövetségére. A házastársi viszony a lehető legszorosabb és legmélyebb életviszony. Már a prófétáknál is Isten és népe viszonyának kifejezésére szolgál, de mindig gondosan elkerülték a házastársi egyesülés képét, hogy elkerüljék a pogány termékenységkultusz menyegzőjével való hasonlóságot (Hóseás, Ezékiel, Jeremiás, Ézsaiás). A szövetség és a házastársi viszony párhuzamba kerül, és az utóbbi az előbbinek szemléltetésére szolgál, míg Isten népének „paráznasága” a szövetségi hűség megtagadását, bálványozást, Istentől elszakadást jelent. Ezért válik az Istentől való elszakadásnak, bálványozásnak és minden gonoszságnak jelképévé a nagy „parázna asszony”, Babilon, és ennek mintegy ellentétéképpen a Bárány és gyülekezte elválaszthatatlan életközösségének, legmélyebb egységének jelképévé a menyegző.

„*Felkészült menyasszonya...*” Igazi menyasszony nincs ékszer nélkül. A menyasszony öltözködésének színtelenségét háromszorosan is körülírja. Tiszta, ragyogó, nem színezett, nem foltos, elegyítetlen fehér gyolcsba öltöztetett. A megdicsőülés fényének jegyét hordozza, mint 19,14-ben a menyegző seregek (Mk 16,5; Jn 20,12; ApCsel 1,10; Jel 4,4 mind erre utal). János itt egy betoldást is tesz: hogy tudniillik ez a „*gyolcs a szentek igaz cselekedeteit jelenti*”. Ez áll ellentétben 18,5-tel, Babilon gonosz cselekedeteivel. De itt teljesség-

gel lehetetlen a „menyasszonynak” önmaga felékesítése, felöltözése. Nem a saját érdemeibe öltözik be, hanem az isteni kegyelem öltözteti! Itt isteni adományról van szó, adatik ez a ruha számára. Ezen a helyen Jel 3,18-ra is gondolnunk kell: „*tanácsolom neked, hogy végy tőlem (...) fehér ruhát, hogy felöltözz...!*” Eszerint Jézus már most, a jelenlegi időben tiszta ruhát, megszentelt életet ajándékozik. Az ő kegyelme nemcsak jóságos szavakban, hanem a jótettek erejében áll. Ezért a kegyelmet elfogadó cselekedete nem azt dicsőíti, aki a kegyelmet elfogadta, hanem azt, aki a kegyelmet adta. Így áll itt a mátká nem önmagát feldíszítve, felékesítve az isteni kegyelem dicséretére. (Ef 1,6.12.14 ugyancsak ezt húzza alá: „*hogy dicsőségének magasztalására legyünk...!*”)

Milyen elragadtatást élhetett meg János apostol, amikor ezt a jövődőt láthatta! Az angynak kellett biztatnia, hogy írja le. Először Isten népének mátká voltában látja az örömét, másodszor pedig a meghívottak örvendező képe tárul elé. A meghívottak telve vannak örömmel már most, noha még csak úton vannak a menyegzői terem felé.

Így vannak úton Jézus tanítványai is, fülükben ott cseng a hívás. De mivel az úton még a mártíriumon is keresztül kell menniük, megkérdezik: csalódás volt ez a hívás, né tán csapda? Butaság volt elindulni? Olyan cél felé tartunk, ahová sosem érkezünk meg? Az angyal a szívére helyezi Jánosnak: itt nincs olyan, hogy talán, talán mégse! Ezek Isten igéi! A gyülekezet ismeri Istent, és ez az alapja bizalmának. Mivel ismeri az ígéretet tevőt, ezért bízik ígéretében. Ezért számára ezek az ígéretek a jelenvalóságig hatóak!

Meditáció

Elhalkult a nagycsütörtök esti istentiszteletre hívó harangszó, a liturgiában részt vevők ajkán az ének. Mi, akik az ünnepre készülés nyüzsgésében erre az estére is meghaltottuk a hívást, bár valószínűleg csak töredékét alkotjuk a húsvéti gyülekezet létszámának, most mégis a leghatalmasabb gyülekezet tagjainak érezhetjük magunkat.

A megváltottak seregének mennyei kara zengi a halleluját, amelybe lélekben bekapcsolódhatunk! A nagycsütörtök esti gyülekezetnek örömnappal adatik. Igaz, azon az estén, a páskavacsora asztalánál, amikor Jézus kezébe vette a kenyeret, a kelyhet, és valami egészen felfoghatatlan titkot osztott meg tanítványaival, az ebből fakadó öröm még váratott magára. S amikor ezen az estén a gyülekezet hallja a hívást az Úr megterített asztalához, még mindig úgy érzi, hogy az ebből a közösségből fakadó öröm még várat magára életében, felcsendül a megváltottak énekéből fakadó biztatás: uralkodik az Úr, a mi Istenünk, örülünk és ujjongunk, dicsőítjük őt! Boldogok, akik a Bárány menyegzőjének vacsorájára hivatalosak. Az úrvacsorával kapcsolatban sokszor elmondjuk, hogy ott Urunk közösségre hív minket önmagával s mindazokkal, akikkel együtt

hajtjuk meg térdünket színe előtt. Most azonban a mennyi liturgiára figyelve rádöbbenhetünk, még itt ünnepeljük az Úr szent vacsoráját, de már a célba érkezettekkel is közösségbe von Jézusunk. Most még az itt megterített úrasztalánál adja ránk bűnbocsátó kegyelméből a tiszta fehér ruhát értünk adott szent teste és értünk kiontott vére által, hogy a majdani színről színre látás ajándékában részesülve, kegyelméből mennyi menyegzői asztalánál is helyet foglalhassunk.

Így most kilép a megszokott liturgiai keretből, és egészen újszerűen érint meg az úrvacsora bevezetésekor elhangzó, Isten imáadására biztató imádság: „...az üdvözültek mennyi seregével és a földön élő egész anyaszentegyházzal együtt boldogan áldunk és magasztalunk téged, és ujjongó énekkel hirdetjük szent neved dicsőségét!”

Vázlat az igehirdetéshez: mennyi öröm áradásában

Sokszor a gondok, a terhek, önmagunk féltése, kishitűségünk, aggodalmaink elbizonytalanítanak, s elfedik előlünk a célt, amely felé tartunk: az Isten országába való megérkezés öröme. Sok károgó, megkeseredett, elcsüggedt hangot hallunk, s minket is megkísért mindez a sok keserű tapasztalat, amikor az egyház, Isten népének jövődjére gondolunk.

1. Most az üdvözültek, a már célba érkezettek éneke hangzik felénk: „Halleluja, uralkodik az Úr, a mi Istenünk, a Mindenható!” Az ő asztalánál már itt és most átélhetjük, hogy a mi életünknek is Ura. Bár bűn, kísértés és halál lesi léptünk, s mindenható volta felől is kétségeink támadnak a küzdelmek között, ne feledjük, odaát az éneklő sokaságban a mártírok serege is megtalálható!

2. Az úrvacsorai asztalnál már itt ebbe a közösségbe von be Urunk, sőt már most összeköti életünket szent teste és vére ajándéka által önmagával és az ő hatalmát dicsőítőikkel. Bűnbocsátó kegyelmét hirdeti, megtisztítja szívünket, hitet, reménységet, szeretetet ajándékozik. Már a mi ajkunkon is másként zeng az ének, s másként zajlik az életünk is.

3. Felragyog előttünk a cél: hivatalosak vagyunk a Bárány menyegzőjének vacsorájára! Oda, ahol már ő lesz minden mindenkiben, ahol győzelme bűn, halál és kísértő felett minden kétséget kizáróan nyilvánvalóvá válik számunkra is. Asztalánál oszlik szívünkben a kétség, és egyre erősödik a bizonyosság: „*Ezek az Isten igaz igéi!*” Ígéreteit beváltja, örök örömet készített azoknak, akik már itt előízét kapják a mennyi örömmel.

Illusztráció az igehirdetéshez

A japán Graham Greene-ként emlegetett Endo Suszaku *Némaság* című könyvében újra és újra felcsendül a vértanúságot szenvedett keresztények éneke. Kereszt alakú

ra formált facölöphöz kötik őket a sekély tengervízben. Amikor a dagály jön, testük állig merül a tengerben. Nem hálnak meg rögtön. Két-három nap után teljes testi-lelki kimerültségben pusztulnak el, de addig egy éneket énekelnek, amelyet a regény többször is megemlít: „Úton vagyunk, úton vagyunk, úton vagyunk a Paradicsom templomához, a nagy Templomhoz.”

Felhasznált irodalom

JÁNOSSY Lajos 1944. *Az egyházi év útmutatása*. Sopron.

JÖRNS, Klaus-Peter 1971. *Das Hymnische Evangelium. Untersuchungen zu Aufbau, Funktion und Herkunft der hymnischen Stücke in der Johannesoffenbarung*. Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh.

KARNER Károly 1974. *Apokalipszis*. Bécs.

POHL, Adolf 1971. *Die Offenbarung des Johannes 2. Teil. Kapitel 8–22*. R. Brockhaus Verlag. /Wuppertaler Studienbibel./

VARGA Zsigmond 1996. *Újszövetségi görög–magyar szótár*. Kálvin Kiadó, Budapest.

DEME DÁVID

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a textus 2005-ben nagycsüdtörtökön is alapige volt, és a *Lelkipásztor* 2005/3. számának 106–107. oldalán már olvasható egy tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.)

„...az egyház csak »tisztá gyolcsba« öltözik (...) Mindez »megadatott« (edothé) nekik, tehát (...) [új]ra látjuk, hogy a sokak által hiányolt ingyen kegyelemből való megigazítás újszövetségi gondolata megtalálható a Jel könyvében is, mégpedig a könyv kulcsfontosságú helyein.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Az ünnepre tekintettel (...) megtehetjük (...), hogy utalunk Jézus szavaira, melyek az úrvacsora szerzésekor elhangzottak, s melyek erre a végső beteljesedésre céloztak: »...nem iszom mostantól fogva a szőlőtőnek ebből a terméséből ama napig, amelyen majd újat iszom veletek Atyám országában.« (...) általában »spórolósan úrvacsorázó« híveinket emlékeztetnünk kellene arra, mit mond Luther idevonatkozólag a *Kis káté* előszavában; még inkább arra, hogy az első keresztyének *naponként* megtörték a kenyeret!” (id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Egyesek úgy gondolják ugyan, hogy itt a szentek hit általi megigazulásáról van szó, de az »igazságos cselekedetei« kifejezés többes száma azokra a tettekre utal, melyeket a szentek Isten kegyelméből véghez vittek.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat*. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„Az üdv ruhája (...) ama cselekedetek, amiket Isten készített el előre, hogy azokban járjunk, öltözetként is. Az Ef

2,10 értelme tehát módosul, mert nemcsak életprogramot jelent, hanem öltözetet is, munkaruhát egyrészt s következőleg a teljességben felöltendő ruházatot.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„A házastársi viszony a lehető legszorosabb és legmélyebb életviszony. Innét érthető, hogy már a prófétáknál képül szolgál Isten és népének viszonyára (...). Ezért válik (...) a Bárány és gyülekezete elválaszthatatlan életközösségének, legmélyebb egységének jelképévé a menyegző.” (Kärner Károly: *Apokalipszis*. Evangélikus Sajtóosztály)

„Már az ószövetségi próféták jegyesi viszonyának mondják Isten és a választott nép közötti szövetséget (...) Az újszövetségi nyelvhasználat ezt úgy módosította, hogy az egyház Krisztus jegyese (...), s a menyegzőt jelképesen a világ végére tették, amikor az ítéleten Krisztus magához emeli a választottakat.” (Gál Ferenc: *A Jelenések könyve*. Agapé)

Illusztrációk

GONDOLATOK

(Örüljünk és ujjongjunk, és dicsőítsük őt, mert eljött a Bárány menyegzője, felkészült menyasszonya...)

Régi, új, kék, kölcsönkapott: a boldog házasságért

„Klasszikus angol szokás, hogy a menyasszonynak az esküvője napján, boldog házasságának zálogául, szerencsés viselnie magán valamilyen régi, új, kék és kölcsönkapott dolgot. A régi a menyasszony hajadonéletét szimbolizálja. Az új jelzi, hogy életében új fejezet kezdődött. A kék – legtöbb esetben harisnyakötő – a hűség színe. A kölcsönkapott dolog pedig a házasság két legfontosabb kötelékét jelképezi: a barátságot és a szerelmet. Ezekre az érzésekre ugyanis úgy kell vigyázni, mint a kölcsönkapott tárgyakra.”

Néprajzi leírás

VERS

Presser Gábor: *Nagy találkozás* (részlet)

Mennyi gond, mennyi nagy csodálkozás

elmúlt, mint egy szép kirándulás.

Mennyi csend, mennyi kezdő lázadás.

Elmúlt, mint egy gyermekkori láz.

De az összes zsebkendő eldobható a könnyeimmel.

És még minden távolság elérhető az életemmel.

Még vár a nagy találkozás.

Vár egy szép összetartozás.

Egy arc, mit csukott szemmel láttál,

s tudtad jól, hogy rátalálsz.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Bár „bibliaórás”, hosszú évtizedek óta templomba járó hívekkel beszélgettünk a textusról, a látomás fogalma tisztázásra szorult.

A kezdő kép festőisége mindenkit magával ragadott. Annak ellenére, hogy a sokaság, a tömeg, a zúgó vizek és a mennydörgés számunkra szinte mindig a magány és a kicsinység érzésével vagy a katasztrófától való félelemmel jár együtt, és az utóbbi időben ezekből az érzésekből és a természeti, illetve ipari katasztrófákból (földrengés, szökőár, árvíz, vörösiszap...) nem volt hiány, textusunk alapján mindenki a boldogságra asszociál. A látomásbeli sokaság, a zúgó vizek és a mennydörög is egy nagyon örömteli eseményt sugallnak. Ezen jelenségek János jelenéseiben az öröm, az ujjongás és a hálaadás kifejezésére szolgálnak. Ezt hangsúlyozza a következő kép, a menyegző is, amely talán a legérthetőbb illusztráció János összes látomása között, hiszen a menyegző, avagy két ember egybekelése hatalmas örömnappal itt a földön is. A Bárány és a menyasszony viszonya azonban nem volt ennyire érthető első hallásra, mégis egy rövidke magyarázat után elhangzott az a mondat, hogy „olyan ez, mint amikor úrvacsorát veszünk”, hiszen az úrvacsorában is „fehér ruhát kap a lelkünk”, és Jézussal léphetünk közösségbe.

Az ujjongó örömezés a jeruzsálemi bevonulás és a királyi menyegző képeit is idézte. És egy régi ágfalvi emlék is előkerült: az ötvenes években Ágfalván kihirdették az előző héten úrvacsorát vettek számát, majd a lelkész mindig elmondta a textusban szereplő mondatot: „*Boldogok, akik a bárány menyegzőjének vacsorájára hivatalosak.*” Töltsön el ez mindannyiunkat nagy-nagy boldogsággal!

Nagypéntek Zsid 9,24–28

Igehirdetési előkészítő

Nagypéntek. Egyetlen nap van az évben, amikor nemcsak lehet nézni Krisztust a kereszten, hanem *kell*, méghozzá úgy, „*mintha közöttetek feszítették volna meg*” (Gal 3,1b). Látnunk kell, hogy átadták, átvették, vád alá helyezték, megalázták, meggyötörték, megtörték a testét és megölték. A passió eseményei a fájdalom, a félelem, a magány, az igazságtalanság, a kegyetlenség, a gonosz erejét és a halál érzetét sugallva járnak át az emlékezőt.

Ezen a napon másként hangzik, hogy „*úgy szerette Isten a világot, hogy megszületett Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen*” (Jn 3,16). Az emberiséget megajándékozó érthetetlen isteni gesztus, ahogyan

esendő kisgyermekként adja Fiát, már a történet elején, karácsonykor zavarba hoz. Krisztus áldozati halálával teljesül be az ajándékozó szeretet szándéka. Isten megváltásunkra küldte Egyszülöttjét. A megváltás pedig egyedül a Fiú halála által történik. Nagypénteken a Búzaszem megőröltetését, összezúztatását nézzük végig. Ez a megőröltetés értünk történik. A bűneink ítélete megy végbe az ember helyett az Emberfián. Így szerette a világot. Kiszolgálta, sebezhetővé tette magát, de a halálig elszánt maradt! Amit az *Apostoli hitvallás*ban minden istentiszteleten elmondunk: megfeszítették, meghalt és eltemették, az ezen a napon eleven fájdalom.

A *halál* megunthatatlan szenzáció. A tragikus hírek növelik a nyomtatott média eladható példányszámait. Borzong tőle az ember, mégis a közelébe kívánczik. Menekül előle, de ugyanakkor vonzza is. Kíváncsi, tudni akarja, mi történt, hogyan történt. Beszédtéma. Ismert emberek temetésére ezért nemcsak a tisztelői mennek el, hanem a kíváncsiak is.

A nagypénteki gyász is így vonzza a csak ilyenkor templomba jövőket, mint egy látszólag ki nem teljesedhetett, meg nem értett, fiatalon derékba tört élet tragédiájának megidézése, mint egy megismételt temetés. Olyan hűséggel lehet őrizni ezt az élményt, mintha a Krisztus-ember szenvedésénél több nem is történt volna.

Minden kultúrában ismert az engesztelő, az istenséget az ember pártjára állítani szándékozó áldozat gyakorlata. Az ember tapasztalata, hogy bár nagyon szeretné, mégis minden törekvése eredménytelen, nem tudja megközelíteni Istent. A zsidó-keresztény kultuszban az embert Istentől elválasztó akadály neve bűn. „*Bűneitek választottak el titeket Istentől, vétkeitek miatt rejtette el orcáját előletek, és nem hallgatott meg.*” (Ézs 59,2) Ez az Istentől való elzártság nyugtalanító. Ha úgy tűnik is, hogy időnként képződik átjáró, mindig újra nőnek elválasztó falak. A bűnök szemétkupaca hamar hegygé tornyosul. Ez a gátja annak, hogy az ember eljusson Istenhez. Az áldozatok a mindig újra növvő hegyet törekszenek koptatni. Átjárhatóvá tenni a járhatatlant, összekötni az eget a földdel, Istent az emberrel, ha csak rövid időre is, ha ismételt próbálkozások árán is. Ebben a rendszerben soha nem lehetünk biztosak abban, hogy elég volt-e az, amit adtunk. Ez készteti az embert arra, hogy ismétlődően újra és újra fizessen Istennek önmagáért, bűnei bocsánatáért. Így látja biztosítotttnak a helyzetét. A bűn mindig elégtételt, engesztelést követel, ezért az áldozathozatalt nem lehet leállítani.

Egyszer. Az Ószövetségben az áldozatbemutatás a papok kiváltsága, feladata volt. Leggyakrabban a bűnök eltörlésének szándékával végezték. Adtak, és viszonzást vártak érte. Életet adtak az életért, állatot az emberért, hogy Isten tekintsen el méltatlanságuktól, fogja vissza jogos haragját, és továbbra is részesítse áldásaiban őket és mindazokat, akiket képviseltek. Az évenkénti egyszeri főpapi szolgálat szemlélteti, hogy az ember tisztában van azzal, hogy mi-

lyen nagy horderejű vállalkozás Isten közelébe kerülni. Istent senki nem láthatta. A gyülekezet vágyakozása az ősi zsolnában szólal meg: „*ragyogtassa rád arcát az Úr*”. Különleges szolgálatban álló megbízott képviselhetette a gyülekezet közösségét és annak egyes tagjait.

Jézus papi, sőt főpapi szolgálatot végez. Áldozatot mutat be Istennek mindenkiért, a világért, az Istentől elfordult emberért. Áldozata a saját vére, teste, élete, szeretete. Amit ő ajánl föl az ember bűnéért, azt lehetetlen megvásárolni, mert az szeretetből van. A szeretetet nem lehet megfizetni. Halála nemcsak egy időszak vétkeinek eltörlésére elegendő, hanem egyszer és mindenkorra, mindenki számára, örökre elégséges jóvátétel. Krisztus áldozatával véglegesen lezárult egy korszak, és elkezdődött egy addig nem ismert, de már vissza nem fordítható másik. Véglegesen hiábavalóvá és feleslegessé tette azt a törekvést, hogy az ember a bűnéért maga törlesszen. Már nem az embernek kell ön maga helyett közvetítőt állítani. Szükségtelen és értelmetlen a bűnért való folyamatos áldozat, mert Isten kiváltotta az időleges áldozatot a mindenkorra szóló örökérvényűvel. A paradicsomból a bűn miatt kiűzetett, az ellene föllázadt embert Isten egyedül ezért az áldozatért fogadja vissza. Egyedül ő az elégséges áldozat minden ember bűnéért, de csak azok számára lelki haszon, akik hiszik, és nem térnek vissza a régi gyakorlathoz, nem akarják kiegészíteni az örökre tökéletes áldozatot. „Az egyszeri nem szorul ismétlésre, az a tökéletes, a végleges. Az ótestamentumi kultusszal való szembeállítással is ezt érzékelteti. »Most sem szűnik meg kiáltani azokért, akik közvetítésével Istenhez akarnak jönni, de az áldozat nem ismétlődik meg... a világ folyásának végén egy igaz, teljes áldozatot hozott, melynek áldása visszaér az elsőig, és előrenyúlik e világ utolsó emberéig.« (Jubileumbibél) Krisztus áldozata tehát minden időre és emberre érvényes megbékélést szerzett Istennel, utat nyitott mindenkinek.” (SÁRKÁNYNÉ 1993, 75. o.)

Isten előtt. Ennél magasabb fórum nem létezik, ahol az ember sorsát intézik. Jézus az emberért áll Isten elé. Az ember csak vágyakozik Istenhez, Jézus otthon van Istennél.

Az ember a természetes gondolkodásával nem jut tovább a halálnál. A kereszt az ember szerint becsukott ajtó, az élet lezárása, a visszavonhatatlan, a reménytelenség. A hit azonban Isten szavára hagyatkozik, és meghajol az előtt, amit nem ért, de vágyik annak igazára, hogy Isten szándéka szerint ajtónyitás történt a vele való legteljesebb közösségre, oda, ahonnan a bűn miatt rekesztette ki magát, ahová az áldozataival eredménytelenül törekszik. Látnunk kell és lehet, hogy Krisztus halála nemcsak emberi halál volt, nem tragikus vég, hanem Isten megmentő akaratának beteljesülése. Gecsemáné-kerti imádságában háromszorosán erősíti meg a Fiú ezt az atyai akaratot: „*ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem amint te*” (Mk 14,36c). Krisztus nem dicsősége visszavételéért tér vissza az Atyához, hanem az emberért, akinek nélküle nincs tovább a halálnál.

Bemegy az Atyához, hogy majd mi is bemehessünk vele. Ez egyedül engedelmességeért, véréért lehetséges.

Isten szeretetének ajándéka az is, hogy Krisztus értünk szenvedett, de ajándéka azzal teljes, hogy halála által ajtót nyitott Istenhez. Jézus halálának útja így válik az élet útjává, a hit és a remény útjává az ember számára. Jézus előtt is megnyílt a halál ajtaja, ahogy azt az ember sem kerülheti el. De az ő halála számunkra az életet jelenti. Azért nem kudarcs az, ami nagypénteken vele történt, nem dühödtszándékok győzelme, nem értelmetlen kimúlás, hanem az Isten szeretetének üdvösséget munkáló áldozata.

Értünk! Szenved, feláldozza magát, eltörlő a bűnt, megjelenik Isten előtt, közbenjár, visszajön dicsőségesen, beteljesíti ígését azokon, akik hitelt adtak szavának. Ez csak az első század nyolcvanas éveinek gyülekezetére vonatkozik? Semmiképpen! A mai és a mindenkori gyülekezet is benne foglaltatik ebben az állandó jelenidejűségben. Ő védtelen, mi vele védhetjük magunkat. Kitaszított, mint kellemetlen „ismerőstől” menekülnek meghurcoltatásakor a legközelebbiek is. Az Isten akaratát nem értő, attól szabadulni akaró emberért mégis vállalja az összetöretést. Egyedül általa lehet örök élete a mulandó embernek.

„*Testében lebontotta az elvásztó falat.*” (Ef 2,14) Azáltal, hogy hagyta magán az ember ítéletét, az Isten akaratát beteljesülni, megsemmisülni az, ami elvászta minket Istentől. Semmilyen más úton nem juthatunk el Istenhez. Krisztus osztozott az ember halálos sorsában. Vállalta, amit az ember nem kerülhet el, a halált, de éppen a halála változtatta életté a halálunkat.

Emberi testben való első eljövetele is azért történt, hogy életet és üdvösséget szerezzen, hogy feltartóztassa, sőt magára vonja Isten ítéletét. Ez teljesedik be a kereszten: őt büntette mindnyájunk bűnéért. Eljövetelének ígérete vigasztalás mindazoknak, akik bíznak örökre érvényes áldozatában, megváltó szeretetében, és igaznak fogadják el szavát, hogy a múlt időben reménységüket ne veszítsék. Ítéletre való visszajövetele nyilvánvalóvá teszi, hogy „*aki hallja az én ígéretet, és hisz abban, aki elküldött engem, annak örök élete van; sőt ítéletre sem megy, hanem átment a halálból az életbe*” (Jn 5,24).

Felhasznált irodalom

SÁRKÁNYNÉ Horváth Erzsébet 1993. Nagypéntek ünnepe. *Lelkipásztor*, 2. sz. 75. o.

BÁLINTNÉ VARSÁNYI VILMA

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a textus 2005-ben nagypénteken is alapige volt, és a *Lelkipásztor* 2005/3. számának 109–110. oldalán már olvasható egy tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.)

„A szentély (...) képhasználat merész, mert a »keresztfa oltárát« jelöli és állítja egyben ellentétpárhuzamba a szentélyben levő oltárral, hogy érzékeltesse annak többletét, teljesen »más« voltát. (...) »Súlyos hangsúly van itt az 'egyszer' szón: Jézus halálának az egyszeri és páratlan volta, a történeti eseménynek a megismételhetetlensége és ezért alapvető üdvtörténeti jelentősége rejlik ebben az egy szóban.« (...) De Jézus halála most, a világek korszakok lezárásakor, az egyszeri történeti eseményben jelenléte eschatonban megszerezte a bűnök eltörlését, Isten új kegyelmét: nemcsak értelmetlenekké lettek a régi rend szerint való áldozatok, de a *Jézus által megnyitott út lehetetlenné is tesz minden más utat Istenhez.* (...) »Először sem azért jött, hogy ítéletet tartson, hanem hogy életet és üdvösséget szerezzen (vö. Jn 3,17): ezért csúcsosodik ki műve a gólgotai kereszten, ezért válik kereszthalála 'felmagasztaltatássá'.«» (id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Krisztus feláldoztatott, hogy sokak bűnét elvegye {Lábjegyzet: A »sokak« szónak itt kettős jelentése van: negatív és pozitív. Nem lehet azt mondani, hogy »mindenki«, különben mindenki üdvözülne. Ugyanakkor a »sokak« szó általánossá teszi a művet, úgyhogy az nem csupán a zsidókra vonatkozik.}» (J. N. Darby: *A Biblia könyveinek áttekintése*. Evangéliumi Kiadó)

„Az előképeket megszentelhette az áldozati állat vére, a mennyieket azonban csak Krisztus áldozata szerezhette meg. (...) A régi áldozatokat azért ismételték, hogy állandóan jelezzék az eljövendő bűnbocsánatot.” (Gál Ferenc: *Pál apostol levelei*. Szent István Társulat)

„Milyen egyszerűen fogalmazza (...) Isten rendjét: *bűn, halál, ítélet.* (...) Ez Isten megmászhatatlan rendje. És ebbe csendül bele nagypéntek evangéliuma, egyetlen név csendül fel: Jézus Krisztus. (...) Ő megy bűneinket hordozva a halálba, és így megy az ítéletre. A keresztt így lesz egyszerre a bűn, a halál, az ítélet fája és ugyanakkor a kiengesztelés fája.” (Balikó Zoltán: *Isten iskolájában*. Luther-rózsa Alapítvány)

Illusztrációk

GONDOLATOK

„Krisztus keresztje és a bitófa oly rokon! És az isteni áldozat mellett oly törpe az én áldozatom!”

Lahner György (1795–1849) honvéd vezérőrnagy, az aradi vértanúk egyike utolsó szavai

„Úton-útfélen áll a keresztt. De az senkinek se jut eszébe, hogy ne csak Jézus szenvedését emlékeztessük vele, hanem a Jézus jóságát is. Egy házikót kellene minden keresztt mögé, fából, ahol nem lehet kőből, kőből ott, ahol nem lehet márványból. E házikóban legyen kút, ágy és kályha; ablaká-

ba tegyen az utazó egy darab kenyeret vagy egy fillért. Így aztán a kereszten levő Jézus fölemelheti fejét az eget felé.”

Gárdonyi Géza (1863–1922) író, költő, drámaíró: *Jézus háza*

„Az emberi találékonyságnak egyik bámulatos alkotása a fogaskerék: hogy egy kerék hajt hármát, tizet, tizenötöt, és valamennyi egymást.

A természet, az élet, a világ csupa ilyen fogaskerék. Csakhogy nem három, nem tíz, nem tizenöt, hanem végtelen sorozat, végtelen összeség.

Vedd magad elé a porszemet, vagy egy növénykét, vagy a föld vízkeringését, vagy az emberi vérkeringést, az emberi szívet – bármit nézel figyelmesen, megtalálod, amit mondok.”

Gárdonyi Géza: *A vallás*

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

A textusban meglepő volt az, hogy Jézus a mennybe ment be, amelyet nem emberkéz alkotott, tehát egészen más, mint ahogy mi képzeljük el. Mit jelent ez a kifejezés: nem az igazi képmásába ment be? Erőteljes hangsúly volt azon, hogy sokak bűnéért halt meg Jézus. Ezzel kapcsolatban fontos az a tény, hogy Krisztus áldozata nem ismételtető meg.

Az utolsó versszak különösen is félreérthető. Mit jelent az, hogy Jézus azoknak fog megjelenni, akik várják őt? Kizárólagos ez? Mások nem fogják látni őt? Az üdvösség eszerint mindenkié, vagy csak azoké, akik visszavárják Jézust? Mi történik azokkal, akik nem várják őt? Mit jelent „az idők végén” megfogalmazás? A jelenlétük úgy érezték, hogy Jézus kereszthalála nem az idők vége volt, utána még folytatódottak az események. Az ítélet minden ember számára akkor történik, amikor meghal, vagy később következik be? Túl keveset hallunk a szószékről az ítéletről, annak komolyságáról, holott az vár mindenkre. Mit jelent az: „a bűnök hordozása nélkül fog megjelenni másodszor”?

Akik Krisztus kereszthalála előtt éltek, azok nem nyerne bűnbocsánatot? Nem egyenrangú az összehasonlítás a szövegben. Hogy lehet Jézus vérével összehasonlítani az áldozati állatok vérével? A főpap szolgálatát Jézus szolgálatával? Fontos üzenetként többen megfogalmazták, hogy mindez értünk történt, és azért, mert Jézus felvállalta a véres áldozatot értünk, bűneinkért. Lényeges az a kérdés is, hogy mit jelent mindez a mi életünkben. Hogyan kell őt visszavárni? Tudunk-e úgy élni, hogy az Istennek tetsző legyen? Ne féljünk a haláltól, jó lenne, ha nagypénteken jó hír hangozna a szószékről, biztatás, hogy a haláltól és az ítélettől nem kell félnie annak, aki bízik Jézusban.

Elhangzott javaslatként, hogy kétszer kellene felolvasni a szószékről ezt az első hallásra nehezen érthető igét.

Nagyszombat

Róm 8,38–39

Igehirdetési előkészítő

Az ünnep jellege

Nem szokás személyes vallomással kezdeni az előkészítő írását. Én most mégis megteszem. Örömmel mondtam igent a *Lelkipásztor* főszerkesztőjének felkérésére, amikor megláttam, hogy nagyszombat textusának kidolgozását bízta rám. Nem is az igehelyet néztem akkor, hanem a megjelölt napot. Nagyszombat gyermekkorom óta kedves ünnepem. Mert ez a nap titokzatos, feszültséggel teljes. Látszólag ugyanis nem történik semmi. Jézus testét sírba helyezték, a barlang bejáratához hengerített kőre rákerült a pecsét. Úgy tűnik, a Mester és tanítványai csúnyán kudarcot vallottak. Krisztus halott, a Jézus-ügynek vége. Kívül, a sírnál csend honol, az örök unottan vigyázzák azt, belül azonban felfoghatatlan csoda történik, megváltásunk megy végbe, amelyet az *Apostoli hitvallás* szerzői később, tömören és „szakszerűen” csak így tudtak szavakba önteni: alászállt a poklokra.

Az események két síkon zajlanak: kint és bent, lent a „földön” és fent az „égben”. Az emberi szem számára még nem lett nyilvánvaló, ami már megtörténik. Egyik énekünk sora fejezi ki találó képpel ezt a nagyszombati misztériumot: „Mint titkos bánya mélyében, / Formálja terveit” (EÉ 328,1). Sőt itt nem egyszerűen tervek formálódnak, hanem Isten a Fiúra vonatkozó ígéretét váltja valóra. Az oltárnál felolvasandó evangéliumi tudósítás is ezt támasztja alá. A főpapok és a farizeusok őrséget állíttatnak a sírhoz, mert emlékeznek Jézus mondatára: „*Három nap múlva feltámadok*” (Mt 27,63). Ők balga módon úgy gondolják, gátat szabhatnak Isten üdvözítő hatalmának.

Nagyszombat azonban még nem húsvét, nem a nyilvánvaló diadal napja, hanem a meggyőzetett hité, amelyik bizodalommal hagyatkozik arra az Istenre, aki a kudarcos látszat ellenére is kezében tartja az eseményeket. Corrie ten Boom, a náci haláltábor megjáró holland író-nő beszél erről a furcsa kettősségről megrendítő önéletrajzában (TEN BOOM 2010). Zsidók rejtegetése miatt került Ravensbrückbe hűgával, Betsie-vel együtt. Itt kellett átélniük az embertelen borzalmakat, a kora hajnali ébresztésektől kezdve, amikor kiterelték őket az udvarra, ahol az asszonyoknak órákig kellett mozdulatlanul állniuk a csípős hidegben, egészen a gázkamrák felé tartók halálsikolyáig. De amikor esténként, titokban összegyűltek, hogy a – motozás során megmentett – Biblia fölé hajoljanak, akkor valami egészen más világ tárult fel előttük ott, a „pokolban”. Gyakran lapozták fel épp Róm 8-at:

„*Ki választana el minket a Krisztus szeretetétől?*” (35) „Az életünk Ravensbruckban két szinten zajlott – írja Corrie ten Boom. – Az egyik a látható, külső életünk, amelyik napról napra egyre borzalmasabbá vált. A másik viszont, amit Istennel éltünk meg, percről percre reménységgel töltött el, egyre közelebb vont az Úr dicsőségéhez.” (fordítás eredetiből: TEN BOOM 1971)

Nagyszombat jellege az *Agenda* szerint: „Élők és holtak üdvözítője”. Ezt a megfogalmazást, miközben tökéletesen kifejezi az ünnep lényegét, száraznak és személytelennek tartom, különösen az élénk kerülő textus fényében. Nem utal ugyanis arra, hogy üdvösségünk egyben az Üdvözítővel való töretlen, élő kapcsolat. Mert Isten szeretete nem egy statikus érzelem – egyszer valamikor megkönyörült rajtunk, és megtörtént a megváltásunk –, hanem *dünamisiz*, amelyből naponta meríthet erőt a hívó ember. Isten szeretete tart meg életünkben, halálunkban, és kísér a síron túl.¹

A textusról

A levél 8. fejezetének 31–39. versig terjedő szakaszában az apostol himnikus magasságokat ér el. „Ehhez a szakaszhoz szárnyalásban csak az Első korinthusi levél szeretethimnusa hasonlítható” – írja FARKASFALVY Dénes kommentárjában (1983, 114. o.). „Itt is a szeretet a főtéma, de nem mint embernek adott lelki adomány (a mi szeretetünk), hanem Isten irántunk való szeretete.” Ez a szeretet Krisztusban lett igazán megfoghatóvá, ahogyan a fejezet végén (39) erre utal Pál apostol is: „...*amely megjelent Jézus Krisztusban, a mi Urunkban.*”

Bár a 8. fejezet 31–39. versei szoros gondolati egységet alkotnak, különösen is szerencsésnek tartom, hogy igehirdetési textusként csupán az utolsó két vers lett kijelölve. Nagyszombaton még nem a diadalt ünnepeljük, hanem azt az Istent, aki a kudarc látszatával szemben győzelmesen viszi véghez akaratát. Ahogyan Corrie ten Boom írta, két síkon zajlanak az események. Jézus szenvedéstörténetében is más volt a látható, mint a tényleges valóság.

Kijelölt textusunk nagyon fontos kifejezéssel indít: „*meg vagyok győződve*”. Itt Pál apostol a $\pi\epsilon\acute{\iota}\theta\omega$ igét szenvedő szerkezetben használja, $\pi\acute{\epsilon}\pi\epsilon\iota\sigma\mu\alpha\iota$, amely így is fordítható: *meg vagyok győzve*. A Szentlélek munkájára utal, aki alkalmassá tesz bennünket, hogy elfogadjuk, sőt valljuk Isten felénk irányuló, szüntelen szeretetének megkérdőjelezhetetlen voltát.

Az apostol ugyanakkor még a nyelvtani igeidő használatával is jelezni akar valamit. A perfectummal olyan múltbeli eseményre utal, amelynek a jelenre nézve is van

¹ „Egyetlen gödör sem olyan mély, hogy Isten szeretete ne lenne még annál is mélyebb.” Betsie ten Boom szavai halála előtt.

hatása. Isten Krisztus keresztje által győzte meg Pált a szeretetéről. Ennek nyomán vált az apostol álláspontja, bizonyossága rendíthetlenné. A Szentlélekkel való közösségben ugyanis folyamatos az Isten szeretetének meg tapasztalása. Pedig az apostol szolgálata során mást sem tapasztalt, mint hogy tervei dugába dőltek. A missziói útjait megghiúsította fogság, hajótörés. A kudarcai, betegsége „sötét” háttérén még fényesebben ragyog levélbeli valómása: meg vagyok győzve!

Az előkészítő keretei közt nincs mód az Istentől elválasztani akaró erők minden egyes formájának elemzésére. Összességében érezhető, hogy a kozmosz leírásában Pál apostol korának világlátását tükrözi. Az élet és halál képe számunkra is érthető. Az *angyalok és fejedelmek* a jó és rossz szellemi erőket jelentik, a *jelen és jövő* az idő, a sors erejét, a *hatalmak* valószínűleg ide kapcsolódnak mint az idő forgását, változását befolyásoló erők összessége: a *magasság és mélység* a tér teljességét jelzi (FARKASFALVY 1983, 114. o.).

A felsorolásba beleszédül az olvasó, és így együtt kicsit félelmes képet nyújt a kozmosz. Valószínűleg Pálnak is szándéka ez a megrettentés, hogy annál erőteljesebben szólaljon meg a végén a feloldás: ezek az erők mégsem számítanak igazi ellenfélnek, mert Jézus Krisztus a bizonyítéka annak, hogy nem választhatnak el Isten szeretetétől. Igaz, ez csak azoknak lehet hite, meggyőződése, akik találkoztak az őket kiválasztó, elhívó Úrral. Csak a választottak, a Krisztusra építő hívők bizonyossága, hogy Isten szeretete rendíthetetlen (DE BOOR 1983).

Hogy mennyire nem tényezők a külső világ erői, azt mutatja a felsorolás utolsó tagja: *semmiféle más teremtmény*. Magyar nyelvű bibliafordításunk is jelzi: Istenen kívül minden más csak teremtmény. Az eredetiben szereplő κτίσις szó pedig megfelel a latin *creatio* kifejezésnek. Mindezek a „félelmetes erők” tehát csupán alkotások az Alkotó kezében.

A választottakat – ahogyan a 31. verssel kezdődő szakasz címében áll – a halál sem képes elválasztani Isten szeretetétől. A görög θάνατος főnév a test és a lélek fizikai különválását írja le. A Bibliában azt az állapotot jelöli, amikor Ádám engedetlensége következtében az Édentől kívültre kerül, bűne elválasztja az Istennel való közösségtől (uo. 218. o.). Jézusban ez a kapcsolat állt helyre a teremtetten ember és Teremtője között. A lelki halált – az Istentől való kirekesztettséget – nem kell elszenvedni többé a megváltott, megigazított embernek.

Aki átéli Isten szeretetének közösségét, az tud még a démonizálódó világban is úgy vallani, ahogyan Túrmezei Erzsébet tette egyik jól ismert énekünk verssorában: „Pokol hatalma is feléd segít” (ÉÉ 356,2).

Vázlat

1. Kiválasztottan – Krisztusban lett nyilvánvaló Isten szeretete.
2. Nincs, ami elválasszon – Az ellenség is az ő kezében.
3. Elválaszthatatlanul – Szeretetről maga Isten győz meg.

Felhasznált irodalom

TEN BOOM, Corrie 1971. *The Hiding Place*. Guideposts Associates.
TEN BOOM, Corrie 2010. *Menedék*. Harmat Kiadó, Budapest.
DE BOOR, WERNER 1983. *Der Brief des Paulus an die Römer*. R. Brockhaus Verlag. /Wuppertaler Studienbibel./
FARKASFALVY Dénes 1983. *A Római levél*. Prugg Verlag, Eisenstadt.

B. PINTÉR MÁRTA

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a textus 2005-ben nagyszombaton is alapige volt, és a *Lelkipásztor* 2005/3. számának 112. oldalán már olvasható egy tallózó, az ott már megjelent kommentárreszleteket mellőzőm.)

„Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk? — kiáltja el az apostol az üdvbizonyosság ígét. Nem azt mondja ezzel, hogy nincs ellenségünk, mert ugyancsak van. Természetfeletti hatalmak: angyalok, fejedelemségek, hatalmasságok; démoni hatalmak: a bűn, a Sátán, a halál; egy csábító és kísértő világ szépsége és hiúsága; az élet nagy szenvedései: éhség, meztelenség; üldöztetés: fegyver, zsarnokság; a gonoszok összeesküvése, amely vádolja az Isten választottait (...). Szeretetének roppant bizonyossága: a kereszt.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Még az ilyen asztrológiai erők sem szakíthatják el a keresztényeket az isteni szeretettől.” (*Jeromos Bibliakommentár*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

„...a nehézségek közvetlenül alkalmat adnak Krisztusnak arra, hogy kimutassa szeretetét és hűségét, megéreztetve velünk, hogy hol van az osztályrészünk, és mi jelenti az erőnk. A megpróbáltatás csak biztosítja az Úr szeretetét ismerő szívet afelől, hogy semmi sem választhat el bennünket Isten szeretetétől, amely megjelent Jézusban.” (J. N. Darby: *A Biblia könyveinek áttekintése*. Evangéliumi Kiadó)

„Soha senki sem tudja elérni, hogy Isten lemondjon rólunk – Krisztus képviseli ügyünket a mennyben.” (Pat és David Alexander [szerk.]: *Kézikönyv a Bibliához*. Scolar Kiadó)

„...van olyan szegény, félénk lélek, aki attól tart, hogy Isten elhagyja őt. Attól fél, hogy őt Isten már nem tudja szeretni, mert már elege van belőle. Állj, állj, állj! Semmi nem választhat el téged Isten szeretetétől, mely Krisztusban van (...). Isten irántam való szeretetét nem én okozom,

ezért lehet állandó.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre*. The Word for Today)

„Ne aggódjál! Isten betetőzi az ő dicsőségének szent épületét! Mi emberek se szoktunk félig építkezni. Ha elvétve előfordul, gyengeségünk jele, de akkor is vágyódunk rá, hogy amibe belekezdünk, valaha tető alá is hozzuk. Csak Isten volna az, a tehetetlen építőmester, az a kontár, ki tervét nem tudja megvalósítani, sőt eddig végzett munkáját is kárba veszni hagyja?!” (Scholz László: *Az evangélium Pál szerint*. Teológiai Irodalmi Egyesület)

„Minden erő és hatalmasság Isten ellenőrzése alatt áll, és nem terjeszkedhet tovább, mint terjeszkednie megengedett.” (Martin Hubacher: *Az igaz ember hitből él*. 36 igehirdetés a Római levél alapján. Lux)

Illusztrációk

GONDOLATOK

(Semmi... nem választhat el minket az Isten szeretetétől, amely megjelent Jézus Krisztusban, a mi Urunkban)

„Mindig messze keresik valahol az Istent, a nagy dolgokban, mintegy távcsővel és nagyítóval, a csillagok, felhők és végtelenségek között. De én már tudom, hogy biztosabban megtalálom Őt az egészen kis dolgokban, a véletlenekben, a jelentéktelenségben, azokban a pillanatokban, mikor csodálkozva pillantunk fel, valamit értünk, amit az elébb, az élet sivatagjai és szakadécai között vándorolva, nem értettünk. Ez a pillanat, mikor egyszerű és világos lesz valami, ami az elébb homályos és érthetetlen volt, ez a pillanat, mikor fölénk hajol Isten. Hiszek benne? Néha azt hiszem, csaknem frivolitás és túlbuzgalom hinni benne. Több és más Ő annál, semhogy hitem vagy tagadásom eldöntené kettőnk viszonyát.”

Márai Sándor (1900–1989) író, költő,
újságíró: *Négy évszak*

VERS

Kovács Géza: Kapuk

Kapuk nyitódnak és csukódnak,
akár egy másik történetben.
Kapuk nyitódnak és csukódnak,
nem nyílt kapu soha szebben.
Kapuk nyitódnak és csukódnak,
régen a kaput nem ismertem.
Kapuk nyitódnak és nyitódnak...
És most belépek, most nyitva a kapu.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Lehet-e csak önmagában nézni ezt a szakaszt, nem kell-e tekintettel lenni arra is, ami előtte és utána kerül leírásra? Ha megnézzük az előzményeket, talán másfelé kanyarodik az üzenet, mint ha kiragadva beszélünk erről a rövid textusról. Vagy éppen azért van kijelölve ez a rövid szakasz, hogy ne kanyarodjanak másfelé a gondolatok, és most ne kelljen megválaszolni azokat a kérdéseket, amelyeket az előzmények vetnek fel? Kiről beszél Pál apostol a többes szám első személyvel? A megelőző szövegben a kiválasztottakról beszél, akik eleve el vannak rendelve az elhívásra, a megigazításra és a megdicsőítésre. Kik és mitől kiválasztottak? Hogyan tartozhatunk azok közé, akik ki vannak választva? Vagy az a kiválasztott, akinek szól ez az ige, és akinek vigasztalást jelent, mert szüksége van rá, hogy tudja: semmi nem választhat el az Isten szeretetétől? Valószínűleg. Vagy ha valaki keresztyén, az magától értetődően kiválasztott?

Isten szeretete végtelen irántunk. „Egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” Az ő végtelen szeretete és kegyelme minden akadályt elhárít üdvösségünk, örök életünk útjából. Többé sem magasság, sem mélység, sem semmi más el nem választhat bennünket az ő mérhetetlen, emberi ésszel fel nem fogható szeretetétől, amely Krisztus keresztségének fényében örök világosságot áraszt ránk. Krisztus drága vére szabadít meg bennünket bűneinkből, ha hittel elfogadjuk megváltó halálát és hiszünk feltámadásában.

Jó hallani ezeket a szavakat, mert arról beszélnek, hogy Isten irántunk való szeretete nem tőlünk függ. Sőt nem is másoktól, sem hatalmaktól, sem más emberektől, csak Istentől. Az ember sok mindent képes elrontani, sok mindenben tud hibázni, de az Isten szeretete biztos pont lesz mindenkor, mert csak és kizárólag Istentől függ. Ő pedig már bizonyította irántunk való szeretetét, amely Jézus Krisztusban is megjelent.

Igazi nagyszombati örömhír.

Húsvét ünnepe

Zsolt 118,13–24

Igehirdetési előkészítő

A zsoltár

A zsoltár szerkezete viszonylag könnyen felvázolható: a szövegben három nagy egységet különíthetünk el egymástól.

Az 1–4. versben egy responzórius hálaénekekkel találkozunk, amely minden valószínűség szerint ebben a válaszlatos formában csendülhetett fel a gyülekezet

ünnepi alkalmain. Azt ezt követő középrész (5–21. vers) szintén hálaének, de már személyesebb formában, egyes szám első személyben megfogalmazva. A 22-től a 29. versig terjedő befejező szakaszban pedig többféle tónus változik egymással, személyes jellegű imádság, tanítás és rezponzórium egyaránt megfigyelhető.

Nagy valószínűséggel elmondható, hogy a 118. zsoltár esetében egy hálaadási ünnep liturgiájával van dolgunk, amelynek azonban figyelemre méltó sajátossága, hogy az egyes ember imádságát egy felelgetős közösségi ének keretezi. A 19. verstől kezdődő rövid szakasz megmutatja, hogy a zsoltár írója és (szóló)énekese egy hálaadó ünnepi felvonuláson vesz részt, amelynek során az ünneplő sokaság a rezponzorikus liturgikus éneket énekelve közelíti meg a templom kapuját, majd azon keresztül be is vonul az „Úr házába” (vö. Zsolt 42,5; Zsolt 24). A szöveggel kapcsolatos fő kérdés – amelyre a magyarázók különböző feleleteket adnak –, hogy a gyülekezet liturgiájában pontosan milyen szerepet is játszik a saját nevében megszólaló énekes hangja. A 17. versből mindenesetre arra következtethetünk, hogy a zsoltáros halálos veszedelemből menekült meg. A gyógyulásáért mondott személyes hálaadás a templomba bevonuló „igazak” hálaénekének közepette születik meg.

A textus

13. vers: Az „eltaszításnak”, amiről itt szó van, halálos hatása (vö. Zsolt 36,13). De JHVH megsegítette a szenvedőt (13b, vö. 6kk).

14. vers: ezt a verset nyilvánvalóan egy régebbi himnusból vette át a szerző (vö. 2Móz 15,2; Ézs 12,2).

15–16. vers: Ebben a két versben szintén egy korábbi győzelmi himnusz részletét találjuk. A kedvező kimenetelű csata után szólalhatott meg ehhez hasonló. Mindezt összecseng a 10. versben olvasottakkal: „Sok nép vett körül engem, de az Úr nevében szembeszállok velük!” Az „Úr felemelt jobbjá” arra a szimbolikus gesztusra utalhat, ahogyan a csata után a győztes sereg hadvezére jobbját felemelve nyilváníthatta ki a vesztesekkel szembeni fölényét és erejét.

17–18. vers: A személyesen átélt szabadulásról beszél itt a zsoltáros, illetve arról, hogy a halál hatalmából megmenekült ember életének már egy egészen sajátos értelme és tartalma van: elbeszélni JHVH tetteit, és tanúskodni azokról. Az új élet lényege tehát abban áll, hogy az ember mások felé is hirdeti az isteni szabadítást.

Ugyanakkor az a szorongatás, amely a halál völgyébe vezetett, a zsoltárban JHVH fenyítéseként jelenik meg. Az átélt eseményeket értelmező kijelentés utal erre a 18. versben. Vagyis a fájdalomban és szenvedésben is JHVH volt jelen. A szenvedésnek ez a teocentrikus értelmezése az

Ószövetség számos más helyén is megmutatkozik (vö. Péld 3,11kk; Jer 10,24; Zsolt 6,2; 38,2; 66,10; 119,67,71).

19–20. vers: A hálaének kultikus szituációja a 19. verstől ismerhető fel világosan. A zsoltáros az „igazság kapui” készül belépni. A templom kapuihoz közeledve azonban egyre égetőbb problémaként jelentkezik a kérdés: ki lehet igaz? Ki méltó arra, hogy átlépje az Úr hajlékának küszöbét? (Vö. 20. vers, illetve Zsolt 15; 24; Ézs 26,2.) A kapukon belépve ugyanis szent helyre érkezik az ember, ahol JHVH jelenlétének fensége érzékelhető, ezért beszél a 20. vers egyben az „Úr kapujáról” is.

21–24. vers: A zsoltár énekese tehát belépett a templomba, és ott megköszöni JHVH-nak, hogy meghallgatta őt, és szabadulást szerzett neki a halálból. Imádságát át-meg átszővi egy kisebb csoport hálaéneke – talán kísérei vagy énekének fültanúi –, akik időnként előtérbe lépnek.

A 22. versben olvasható sarokkő jelentheti azt az épület alapjához illesztett követ, amely a sarkoknál támasztja alá a falakat, de utalhat a boltozás végén legfelül, utolsóként elhelyezett zárókőre is. Ezt a képet az Újszövetség több helyen is a kereszthalált halt és feltámadott Jézus Krisztusra vonatkoztatja (vö. Mt 21,42; ApCsel 4,11; 1Pt 2,6k). Az ősgyülekezet a 118. zsoltár egészét a halál hatalma fölött győztes Jézus Krisztusról szóló próféciaaként olvashatta.

Az igehirdetés felé

Megvetett kőből nélkülözhetetlen építőelem

„Az a kő, amelyet az építők megvetettek, az lett a sarokkő.” A húsvét ünnepén egybegyűlt gyülekezet hálaadásának első mozzanata az alázatos beismerés lehet: életünk rendbetételéhez, javíthatóságához hányszor akartunk magunk által kijelölt új alapra építeni! Hány alkalommal éreztük úgy: végre megvan a szilárd, páratlan teherbírású, kitűnő alátámasztást biztosító tartóelem, miközben újra meg újra félrelöktük ezt a használhatatlannak és értéktelennek gondolt, alaktalan követ. Miért is foglalja itt a helyet? Azután csodálkoztunk, amikor megrepedtek, meginogtak és végül ledőltek rendíthetetlennek vélt falaink. Az ünnep igéjének első üzenete, hogy Isten éppen ezt a félrelökött, megvetett, kigúnyolt követ, az Isten országát mint a bűnbocsánat és a szeretet „erőtlenségét” közénk élő názáreti Jézust, az emberi szenvedés legsötétebb mélységeit is vállaló, keresztfára szegezett Emberfiát jelölte ki szegletkönek. Akit húsvét hajnalán Atyja aztán mindenben igazolt. E világi és végső sorsom biztosítéka csak ő lehet. Nyomorult ember vagyok, ha életem épülete nem Jézus szegletkövén pihen.

Isten igéje emlékeztet arra, hogy Jézus feltámasztása miből is szerzett szabadulást, és mire is tárt ajtót előttünk a halál felett győztes Úr

„Keményen megfeddett engem az Úr, de nem adott át a halálnak!” Lehet, hogy a zsoltár írója valamilyen súlyos betegsé-

get élt át, esetleg gyászt, fájdalmat, üldöztetést, megaláztatást kellett elszenvednie. Mindenképpen olyan külső-belső fenyegetésről árulkodnak szavai, ami miatt úgy érezte, valami végképp összetört benne: értelmetlenné, hiábavalóvá, elviselhetetlenné vált számára az élet. Isten azonban kiszabadította őt létének romjai és törmelékei alól, és tágas térre, friss levegőre állította. Ezért csendülhet fel ajkán ez a hálaadó zsoltár. Mondatainak kettős üzenete van a mai igehallgató számára.

Elsőként arra figyelmeztetnek, hogy összetörtetés nélkül nincs megmenekülés sem. Nagypéntek nélkül nincs húsvét. A földbe esett búzaszemnek meg kell halnia, hogy sokszoros termést hozzon (Jn 12,24). Az Életre az út a halálon át vezet.

De vezet út! Erre is emlékeztet a zsoltáros imádsága. Igaz, az erre vonatkozó reménység már nem az Ószövetség lapjairól, hanem az Újszövetség híradásából és az apostoli igehirdetésből ragyog fel előttünk a maga teljességében. Ez pedig nem más, mint hogy Jézusban Isten az Életre tárt ajtót előttünk. A halált legyőzte, hatalmát megtörte Krisztus. Csapásai ugyan még megroppantanak, térdre kényszerítenek, de már nem végzetesek. Krisztusban a végső sorsunk most már az Élet lehet.

A halál hatalmából megmentett ember életének egészen sajátos célja, értelme és tartalma van

„Nem halok meg, hanem élek, és hirdetem az Úr tetteit!” Közvetítővé válni, továbbadni, hírül vinni, megismertetni és megéreztetni másokkal a jó hírt. Legyen sokak tapasztalatává, amit te átéltél, másoknak is személyes öröm, aminek te örülsz! Új küldetés: munkálni embertársak életében is a vele való találkozást, aki életrontó hatalmak fogságából szabadít, aki csődbe jutott emberi sorsoknak új értelmet ad. „Hirdetni az Úr tetteit.” Nem csupán szóval, de tettel, léttel; apró mozdulatokkal, értő-érző tekintettel. Az új felfedezésére rácsodálkozó gyermek igyekezete ez, aki mindenképpen szeretné mihamarabb megosztani valaki mással is örömét. Az evangélium hirdetésében tántoríthatatlan Péter és János hűsége ez, akik a tiltó parancs ellenére is adják a lángot tovább (ApCsel 4,18–20). Sokféle célt tévesztett emberi igyekezetünknek szab egészen új irányt húsvét ünnepe. A Feltámadott munkája, jelenléte ebben mutatkozik meg igazán. Így lesz lelkünk, értelmünk, egész létünk meghatározója a hír: „Az Úr feltámadt! Az Úr valóban feltámadt!”

Felhasznált irodalom

FERENCZY Zoltán 1986. Igehirdetési előkészítő Zsolt 118,14–24 alapján. *Lelkipásztor*, 2. sz. 122–124. o.

Isten iskolájában. Balikó Zoltán evangélikus lelkész pécsi igehirdetéseiből. Luther-rózsa Alapítvány, Pécs, 1999. 365–369. o.

KRAUS, Hans-Joachim 1978. *Psalmen*. 2. köt. *Psalmen 60–150*. Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn. 975–985. o. /Biblischer Kommentar Altes Testament 15/2./

SMIDÉLIUSZ ANDRÁS

Tallózó

„Az egyik kő sehova sem látszott jónak; végül kiderült, hogy éppen a legfontosabb helyre, a sarokra való. (...) A zsoltárról is lemondtak már ismerősei. De az Úr jóra fordította sorsát, és ő a gyülekezet megbecsült tagja lett.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„...megvetették, eldobták. (...) De íme, az Úr parancsolt; fordul a világ, s most itt van a szegletkő restaurálva, felékesítve, kicsiszolva, s rajta új világ épül: egyéni, nemzeti, üdvéleti. Így lesz a Sionnal, így lesz a Messiással, így lesz a Krisztussal. Az Úrtól lett ez, és csodálatos a mi szemünk előtt: mindig is megmarad csodálatosnak, ésszel felfoghatatlannak, hitttel megragadhatónak, mert az az Úr módszere.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Urunk ezt a zsoltárt önmagára alkalmazta. (...) Népe megvetette, beleütközés köve és botránkozás sziklája lett számukra (Róm 9,33). Ők nemzeti értelemben darabokra törtek (Mt 21,44). Ő ezután egy másik háznak, a Gyülekezetnek lett a szegletköve, amelynek Ő a legfőbb sarokköve. Második eljövételének napjaiban Ő lesz a leelőző kő, amely összetöri a pogányok uralmát (Dán 2), és porrá zúzza az ellenálló nemzeteket (Mt 21,44). Ezután Ő lesz a szegletkő, amelyen minden nyugszik, népe, Izrael számára.” (Arno C. Gaebelin: *Ószövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„A 18. vers utal a nehézségek és a szerencsétlenségek értelmezésében bekövetkezett fejlődésre. Míg korábban a bűnért járó méltó büntetésnek tartották őket, addig most Isten nevelési eszközét látják bennük.” (*Biblia – Magyarázó jegyzetekkel*. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó)

„Már a két szövetség közötti időben is messiászszoltárként olvasták. Az első keresztyének (...) húsvét győzelmét látták átfényleni e zsoltáron. (...) Jézus is ezzel az idézettel jellemezte váltságművét.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„Keményen megfeddett engem az Úr, de nem adott át a halálnak. (...) »akit az Úr szeret, azt megfenyíti.« Hatalmas a különbség a javító szándékú fenyítés és a büntetés között. Isten a gonoszokra nézve büntetést rendelt el, de a gyerekei számára javító fenyítést.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre*. The Word for Today)

Illusztrációk

GONDOLAT

„Hiszem a test feltámadását.

Hiszem, hogy a teremtés Őrizője megőrizz mindent, ami a keze nyomát őrzi, s amiben valaha is a kedvét lelte. Ezért hiszem, hogy megmaradnak a fák mint fák, a kutyák mint

kutyák, a gyerekek mint gyerekek. Minden, ami a terem-
tő Ige gyönyörűségében született a mulandóságra. Az Ige
nem múlik el. Ezért marad meg minden, ami az Igétől
született. Megmarad, mert újjászületik. Megfürödnek, de
önmaguk maradnak. Fehér ruhába öltöznek, és ragyognak
majd ámuló szemeink előtt.

Hiszek a test megdicsőülésében. Hogy – mint elvásott
ruhát – levetheti majd fájdalmait és erőtelenségeit. Hiszem,
hogy a csonka-bonkák, a kéz- és lábnélküliek angol kerin-
gőt járnak majd az új teremtes örökre maradandó rétein. És
a fűszálak ragyogva egyenesednek fel könnyű lábuk után.

Hiszem, hogy az időnap előtt elpusztultaknak és elpusz-
títottaknak megadatik mindaz, amiben részük itt nem le-
hetett. Feltámadott és megdicsőült testük örök jelenében
egyszerre élhetik meg a gyermekkor bizalmát – félelmek
nélkül; a kamaszkor szabadságát – kíméletlenség nélkül;
a felnőttkor munkálkodását – a birtoklás vágya nélkül; az
öregkor tűnődését – szomorúság nélkül.

Hiszem, hogy megdicsőült testünkben őrizni fogjuk
mi is ráncainkat és sebeinket, ahogyan Krisztus felma-
gasztalt teste is őrzi a szögek helyét. Úgy fogjuk majd hor-
dani ezeket, mint egy öreg papucsot, amely egyre inkább
hozzánk tartozik. Ahogyan a Megváltó viseli örökre sza-
badításunk emlékeit, úgy hordhatjuk majd mi is szabadu-
lásunk emlékeit.

Hiszek a boldog tülekedésben, amelyben csak mosoly-
gunk a régi kérdésünkön: „de hogyan férünk majd el any-
nyian?” Hiszek a végidők terített asztalában, ahol senki
sem kérdezi a szomszédját: „te hogy kerülsz ide?” És hi-
szem, hogy az asztal gyertyáinak fényében már semmit
sem kell kérdeznünk, és minden imádság beszélgetéssé
változik majd át...”

Kovács Imre (1954–2010) evangélikus lelkész:

Hiszem a test feltámadását

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

„Az igazság fontossága. Ne legyünk önmagunk deriváltjai.
Igazság győz, Isten, az élet szigorú, de a végén az őszinte
nyer, hiába nehéz. Átmeneti eltaszítottság.”

„Hibákba esünk. Mindenki. Nincs olyan, aki nem. Kí-
sértések jönnek, mások kísértésbe visznek minket. De a
Jóisten mellettünk van mindig. Akkor is, ha a hibáink el-
követése után a barátaink mérgesek ránk, levegőnek néz-
nek, semmibe vesznek. Persze büntetés jár, ha rosszat te-
szünk, mint amikor a kisgyermeket megszidják a szülei. De
nem veszünk el, mert az Úr ugyan megbüntet, de egyikün-
ket sem hagyja elveszni. Bűnbocsánatot kell tartanunk, el
kell ismernünk, hogy elkövettük a hibánkat. Nem hátrál-
hatunk meg, bele a hazugságba. Attól leszünk jók, ha hi-
báztunk, és ezt be is tudjuk ismerni. Hogy mi követtük el.
És akkor a Jóisten megsejgít, hálát adhatunk neki ezért.”

„Egy olyan ember magasztaló, hálaadó imádsága ez,
aki segítségül hívta az Urat, amikor nyomorúságban volt,
kitaszított volt, az emberek megvetették, de Isten megsej-
tette, felemelte, megszabadította. Megengedte, hogy rossz
dolog történjen vele, hogy megfeddje őt, azért, hogy Isten
felé forduljon, hogy lássa, milyen hatalmas, és dicsőítse az
Urat. Az Úr szeretete örökké tart, világosságot adott ne-
künk, mindig jelen van, ha körülvesz az ellenség, akkor is
megsejgít. A gonoszok *»kialszanak, mint az égő bozót«*, de
az ő világossága nem alszik ki.”

Számomra a részlet életünk fő küzdelméről szól, a
harcról, amelyet meg kell vívnunk azért, hogy rátalál-
junk igaz önmagunkra és a célra, amely miatt a világra
jöttünk. Az igaz út megtalálása fájdalommal, változás-
sal, krízisekkel jár.

„Nyugodtságot sugall, teljes bizalmat az Úrban. Min-
den úgy jó, ahogy van. Nem kell vágyódni.”

„Én azt nem értem, hogy Isten miért akarja minden-
áron, hogy hozzá tartozunk. Szerintem a hitet nem lehet
erőltetni, márpedig a zsoltár azt írja: *»Keményen megfed-
dett engem az Úr, de nem adott át a halálnak.«* Isten min-
dent tud, mindent lát, mindenhol ott van, nem? Akkor
azt is tudja, hogy ki hisz benne és ki nem. Miért próbál-
kozik annyira?”

„Nem tetszik, hogy a szövegben nincs semmi konkré-
tum, semmi kézzelfogható, csak elmondja az általános dol-
gokat, amiket mind tudunk az Úrról: hatalmas, erős, meg-
sejgít, könyörül, beléphetnek országába az igazak.”

„Szerintem nagyon nehéz az, hogy amikor mindenki
ellenünk van, akkor is azt gondoljuk és úgy hisszük, hogy
nem vagyunk egyedül, mert Isten velünk van. Mert nem
látjuk, és talán nem is tudjuk, hogy miként kéne érezni a
jelenlétét. Viszont aki egyszer megtapasztalja, hogy az Úr
kisegítette a bajból, az így fogja hirdetni és dicsőíteni a ne-
vét, mint ahogy ebben a zsoltárban le van írva.”

Húsvét második napja

Zsolt 116,8–10

Igehirdetési előkészítő

Exegetikai támpontok

A 116. zsoltár elemzését Muntag Andor 1978-as, *Lelkipász-
torban* megjelent exegézisében bibliafordító lelkesedéssel
értelmezi. A szöveg dilemmáját a 10. vers „ki” szócskájá-
nak jelentésében látja. A Septuaginta ezt a szót *azért*nek
fordítja, ennek alapján a legtöbb fordítás a „*hittem, azért
szóltam*” szöveget használja. A modern fordítások és a kom-
mentárok azt az újabb verziót használják, amely így hang-

zik: „Telve voltam bizalommal akkor is, amikor így szól-
tam...” A perikópa eredeti értelmében mégis közös a két
fordítás értelme. A zsoltáros hite minden körülmények
között megmaradt; ezt tudja mondani akkor is, amikor
visszatekint a múltra, amikor szenvednie kellett. Ezt tudja
mondani, amikor panaszkodott nyomorúsága miatt, ami-
kor mindenkiben csalódott; akkor sem veszítette el hitét.
A hangsúly tehát Isten szabadításán van, amely minden
körülmény ellenére is releváns, az ember hitének forrása.

A zsoltárok több jelképet használnak Isten halálból sza-
badító hatalmára. Origenész egy zsidó férfitől hallott ké-
pet fölelevenítve egy sok szép szobával ékeskedő nagy ház-
hoz hasonlítja a zsoltároskönyvet, amelynek kulcsai ösz-
szeviszsa, tehát mindig más szobákban találhatók. Ebből
adódóan aki be akar lépni ezekbe a szobákba, annak egy-
egy másik műben feltétlenül meg kell találnia a megfele-
lő szobához illő kulcsot. Több zsoltár megénekli Isten ha-
lállal szembeni erejét (3; 23; 107). Az ember ébredése, a ső-
téttség félelmével szembeni világosság, a halál árnyékából
való kivezetés mind jelképei Isten megelevenítő hatalmá-
nak. Ezek a jelképek utalnak a feltámadás isteni diadalára,
de nekünk, keresztyéneknek nem nélkülözhető a krisztusi
hit alapja a feltámadás üzenetének továbbadásához. Több
zsoltárból lehet idézni, miután a Szentírás nagyon szépen
énekli meg Isten halált legyőző hatalmát.

Igehirdetői támpontok

Az én húsvétom

A mai ünnep zsoltára egy hálaadó zsoltár, amelyben egy
ember áldja az Urat szabadító hatalmáért. A húsvéti ün-
nep ugyan Isten népének az ünnepe, amit jó együtt ünne-
pelni, de mindig szükség van az „én húsvétom” személyes
történetére. A személyes hálaadó húsvéti zsoltár nemcsak
a dogmatikus katekizmusból merít, hanem az élet hétköz-
napi szereplőire ölti a húsvéti palástot. „Tinnye és Perbál
között nagyon szép részen kanyarog az autót. Kis öszvér-
hát- vagy tevépúpszerű dombok, fűvel benőtten, itt-ott egy-
egy cserje, s mindez többfelől körbekanyarítva szántóföl-
dek hullámos, valószínűtlenül ritmikus dauer-vonalai-
val. A zsoltárrészlet jut az ember eszébe: »a halmok ugrándoz-
tak, mint a juhok bárányai«. Ott ez a felfordult természeti
rendet jelenti, csodás jelenségek jöttét, itt viszont kicsiben
valósággá válik a dolog: valósággal szökdécselnek a kú-
pocskák. Erre járok egyetemre, s egyszer hazajövet nem
álltam meg, leparkoltam a kocsit, és felkapaszkodtam az
egyik dombhátára: könnyű tavaszi nap, ledobott zakó, ki-
oldott nyakkendő, nyáj kolompja (szükségképpen, Juhász
Gyula-san méla), kakaskukorékolás...” (Lackfi János: *Nap-
lót élni*) Személyes üzenetté változtatott tantétel ott körvo-
nalazódik az élet nagy kérdései kapcsán, de frappáns tör-
ténetekkel segít a hétköznapi mennyország áldásában. Az

én húsvétom már nemcsak Isten diadalát látja maga előtt,
hiszen Krisztus feltámadása nem öncélú csodás bizonyí-
ték, hanem emberi szabadságot teremtő hitvallás. Így él-
hetem meg Jézus diadalát az ember győzelmeiként. Isten
megmentő szabadítása a halál feletti húsvéti dicsőség, de
ugyanaz a szabadítás „kicsiben” is megjelenik az én sze-
mélyes istenélményem credójában. A helyes út céltudatos-
sága, létezésünk öröme, emberi kapcsolatunk derűje mind
a feltámadás erejében gyökerezik, és mindezt a zsoltáros
Isten szabadításának vallja.

Isten előtt örvendezve

Coram Deo, Isten színe előtt! Ez nemcsak bűnvallásra, fele-
lősségre hívó számadást jelenthet, hanem a húsvéti öröm-
üzenet boldogsága is ebben gyökerezik. Az élő Istenben
való hit életörömet és reménységet jelent. Ezt a felszaba-
dult jókedvet kell a húsvéti igehirdetésnek tükröznie. Egy-
egy jól sikerül tréfa megadhatja a prédikáció alaphangját:

„Egy repülőgép viharba kerül, ide-oda dobálják a lég-
örvények. Az egyik női utas odafordul a szomszédjához,
egy paphoz:

– Atyám! Ön mégiscsak Isten szolgálja, nem tudna ten-
ni valamit az érdekünkben?

– Lányom – mondja a pap –, sajnos én a marketingosz-
tályon dolgozom, nem a menedzsmentben.”

Isten előtt sokszor félelemmel állnak meg az emberek.
Erről szólnak bizonyos bibliai történetek, ezt sugallja por-
szem életünk kicsinysége. Félelemre indít a bűn, amely el-
választ az Örökkévaló jóságától. Húsvét azonban megtör-
te a félelem hatalmát. Ne féljete, mondja Jézus a tanítvá-
nyoknak, legyetek derűsek, mondhatta volna a Feltámadott
küldetési üzenetként, úgy hevült a szívünk – emlékeztek az
emmausi tanítványok. A félelem görcsös hatalma elillan az
ember lelkéből a húsvéti örömhír hallatán, helyette a biza-
lom békés, derűs ereje költözik szívünkbe. Az Isten előtt ál-
ló zsoltáros is ebben az örvendezésben él! *Coram Deo*, az Úr
előtt járhatok az élők földjén, halleluja, dicsérjétek az Urat!

Az élő Úrral zárandokolva

A húsvéti és más meditatív igehirdetések állandó kérdé-
se lehet: merre járunk? Erre a motívumra akár az ünnep
többi bibliai történetét is lehet alapozni. A húsvéti tanítvá-
nyok még futnak, a döbbenet és a remény sprintjeit lassan
felváltják a tanösvények jól kivehető zárandoklatai, ami-
kor a következő napok útjaival találkozunk. Az emmausi
tanítványok vakon jártak Jézus mellett, de szemük meg-
nyílt, és igaz látásra találtak, amikor Jézussal egy fogadó-
ban asztalhoz telepedtek. Isten népe a gonoszság és a ros-
zaság útján jár, vagy a tisztaság és az igazság ösvényére
találhat az apostoli útmutatás alapján. Isten népe is a fel-
támadott élő Úrra kell hogy találjon, ha az igazság ösvé-
nyén akar haladni. A zsoltáros is sok utat bejárt; könnyes
zsákcucák, téves semmibe vezető járatok, szitkozódó, ön-

marcangoló menekülőutak! Merre járunk, hol találunk húsvéti, emmausi vagy apostoli és zsoldáros utat? Az igaz Útra akkor találunk, amikor Isten szabadításán örvendünk. Merre járunk ma? Locsolkodás útján, rokonoknál, barátoknál, húsvétolás zárandoklatán. Ezek az utak miről szólnak: megszokott rutinlátogatásokról, feszültségekről vagy régen várt őszinte beszélgetésekről? Az élet színfoltjai vagy a pusztulás sötétsége irányít lépteinkben? Kérdések sokaságára felel a Jézust követő szív lelkülete. Indulásra hív a szabadítás győzelme. A zsoldáros még akkor is bizalommal járt Isten oldalán, amikor elesett nyomorultnak érezte magát!

A szeretet ünnepe húsvétkor

Gyökössy Endre elemzésében a zsoldár bevezető gondolatát veszi alapul: „*Szeretem az Urat, mert meghallgatja könyörgésem szavát.*” Ebből kiindulva lehet megérteni Isten szabadítását, az élet csodáját, ez a zsoldár alapja. Ezért kell megtanítani szeretni az embereket, mert akkor ilyen hálaadó, gyógyult zsoldárosok élnek közöttünk! A szeretet csodájából érthetjük meg a szabadulás titkát, a szeretet szabadságöröme ajándékozhat élő hitet. A hálaadó zsoldár ősi refrénje húsvéti himnuszaként szól a szeretet titkáról. Nemcsak karácsony lehet a szeretet ünnepe, húsvét is Isten szeretetének csodájából él, ez az élmény adhat nekünk is szeretetet.

SOLYMÁR PÉTER TAMÁS

Tallózó

„A »hittem« szó magában áll; ezért az írásmagyarázók a legtagabb értelemben az Úrba vetett hitre gondolnak. Így idézi ezt a verset 2Kor 4,13 is. Ehhez a hithez hozzátartozik a bizalom is, hogy a hívő ember a panaszát az Úrhoz viheti.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„...minden háznép páskabarány vacsora után (...) ezt a zsoldárt énekelte. Jézus is tanítványaival az utolsó vacsorán.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„A zsoldáros földézte, hogy az Úr megszabadította őt a biztos haláltól, és megadta neki, hogy tovább éljen, és szolgálja Istent. Ezért megfogadta, hogy dicsérni fogja az Urat a templomban. (...) Először is, a hívők ismét *nyugodtak* lehetnek, mert Isten megszabadítja őket a *halálból* (...) Másodszor, Isten megszabadítja a nehéz helyzetben levőket, hogy engedelmesen járassanak *őelőtte* (...) Harmadszor, egyedül Isten teljesen megbízható.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány*)

„...a 10. vers ógörög fordítását idézi Pál apostol a 2Kor 4,13-ban: »Hittem, azért szóltam.«” (*Biblia – Magyarázó jegyzetekkel*. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó)

„...»minden ember hazug« (11). Az ember egyetemes bűnösségét tekintve az Isten színe előtt (Róm 3,4), igaza van, de itt nem erről van szó. Mert a csüggedés és a csalódás szól a szavaiban. Nem másokra jellemző, amit mond, sokkal inkább önmagára. (...) Isten megőrizte, életben maradt, s most szeretné valami módon viszonzni a szabadítást, amelyben részesedett. (...) legelső megnyilatkozása az volt, hogy megvallotta szeretetét.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„Az apostol idézete mutatja, hogy ezek a zsoldárok mennyire felhasználhatóak, mint olyan szakaszok, amelyek minden szent számára az élet isteni alapelveit tartalmazzák. A szenvedés és a megpróbáltatás ellenére a Jahvéba vetett bizalom szóra nyitotta a hívő száját. Ez az igeszakasz nem alkalmazható Pálra, és ő nem is mondta kétségbeesésében, hogy minden ember hazug, bár valami hasonló van ebben a mondatban: »mindenki a maga dolgával törődik«; azonban az általános és fontos alapelvet az apostol átveheti.” (J. N. Darby: *A Biblia könyveinek áttekintése*. Evangéliumi Kiadó)

Illusztrációk

GONDOLATOK

(az Úr színe előtt járhatok az élők földjén)

„De még akkor sem értettem semmit. Kénytelen volt az Úr-isten egy olyan logikátlanságot produkálni! Nem akarom ezt a logikátlanságot a szerencsétlen Szovjetunióra kenni, bár ott is tapasztaltam logikátlanságot eleget. De logikátlanság, hogy valakit Budapesten elítélnek tíz év kényszermunkára a Szovjetunióba, és akkor elviszik Sopronkőhidára. 1300-an voltunk, mindannyian elkerültünk Sopronkőhidára. Ott a szabályok szerint le kellett pucérra vetkőzni, és a ruháinkat forró gőzös szobába tették, hogy dezinficiálják. A fejünkre kentek egy diónyi kenőszappant, adtak egy vödört, és mosakodnunk kellett. És ahogy én ott pucéran mosakszom, odajön hozzám egy Hatvan környékéről származó fiatalember, megkérdezi: »Te énekeltél ott a folyosón?« Mondom: »Én!« Azt mondja: »Te azt el nem tudod képzelni, hogy annak milyen hatása volt a halálkamrában. Én halálra voltam ítélve, tegnapelőtt kaptam kegyelmet, de tudod, a halálos ítéletet mindenki másképp éli meg. Van, aki depresszióba esik, van, aki mindenre kirobban. De amikor meghallottuk az éneket, akkor elkezdtünk szuttogni, hogy érdekes ez az Isten. Ide küldött nekünk egy katolikus papot, hogy amikor nem tudunk megbékélni a helyzetünkkel, nem tudunk megbékélni saját magunkkal se, akkor legalább az Istennel béküljünk meg. A légkör változott meg ott, a halálkamrában.«”

Olafsson Károly Placid OSB (1916–) bencés szerzetes-pap: *A túlélés szabályai a Gulágon*

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Megmentettél

Minden örömet, minden megrendítő, katartikus pillanatot valami rossz, valami fájdalmas pillanat előz meg. Gyakori érzés ez az emberi életben, furcsa tapasztalata létezésünknek.

Miért van ez így? Mi lehet ennek az oka? Nem tudni.

Egy falubelivel történt, hogy a II. világháború kínzó szenvedéseit megélve fogságba esett a fronton, majd jó pár év elteltével nagy küzdelmek árán, de hazatért szülőfalujába. Az ember addig nem törődött jobban az evangélikus gyülekezet sorsával, mint a többi társa, azonban amikor belépett szülőfalujába, az első útja nem a szülői házhoz vezetett, hanem a templom bejáratához, ahol letérdelt, és könnyes szemmel adott hálát az Istennek. Onnantól kezdve élete végéig sosem múlt el úgy vasárnap, hogy ne lett volna ott az Isten házában.

Gyakran jut el az ember, főként az Istent kereső ember arra a következtetésre: amennyiszer Isten az embert már megsegítette az életében, ha többért nem is, már ezért szüntelen hálaadással tartozunk.

Nyomorult vagyok

De mi van akkor, amikor nem érkezik meg a segítség? Miért van olyan sok rossz, szenvedés a világban, sőt a mi életünkben? Hol van ilyenkor az Isten?

Ennek a kérdésnek a megválaszolása az ember számára lehetetlen feladat. Racionális érvek ezen az oldalon nincsenek. Csak egy út van, a zsoltáros útja. Fájó szívvel megvallani a hitemet, még ha nyomorult ember vagyok is.

Hit

Viszont az Istenhez tartozás nemcsak a boldog percekben, de a nehéz pillanatokban is segítséget és biztonságot tud jelenteni, mert az a reménysége lehet az embernek: van, aki gondomat viseli, nem vagyok egyedül a világban.

Húsvét fényében végül az ige jelentheti – és a keresztény embereknek jelenti is – a Jézusba vetett hitnek a képét, aki csakúgy, mint a zsoltáros, megtapasztalta a nyomorult sorsot, de a megmentettség állapotát is, magyarul megtapasztalta a való életet azért, hogy nekünk örök életet szerezzen.

Húsvét ünnepe után 1. vasárnap

Ez 11,19–21

Igehirdetési előkészítő

Isten újat kezd. Isten kezdi az újat. Fordulj őfelé reménységgel. Lehetetlen valami is? – Istennél minden lehetséges. Köszömből hússzívet terem. Krisztus új életre támadt. Vele te is új életben járhatsz.

Isten nézőpontjából milyen Jeruzsálem helyzete? Erről szól Ezékiel. S ha mi is el tudjuk fogadni Isten nézőpontját, nemcsak máshogy fogjuk látni az életünket, de el is merünk indulni vele egy igazán izgalmas, de tiszta úton.

Isten nézőpontjából

Ezékiel, Jeremiás kortársa a választott nép egy részével babiloni fogságba kerül. (15. vers: „*testvéreid*” – Ezékiel Júdából elhurcolt fogolytársai. „*Izrael egész háza*”: a Kr. e. 722-ben Észak-Izraelből elvittek utódai.) Ott nyer elhívást a prófétai szolgálatra, mert a sok hamis hang között az Úr hangjának is meg kell szólalnia. És meg is szólal. Elmondja, hogy Jeruzsálem maradéka és maga a város is el fog pusztulni az ott lakók bűnei miatt. Nem azok jelentik igazán Isten népét, akik az Úr városában, de súlyos bűnök között élnek, hanem azok, akik talán távol vannak a fogságban, de „*én leszek nekik templomul rövid időre*” (Ez 11,16), én, az Úr. Hamis reménység Isten nélkül az isteni oltalomban bízni, bűnökben járva a bűn gyűlöletében és a Bűntelenben reménykedni; és a prófécia beteljesedése után úgy vádolni az Urat: „Ha van Isten, miért engedte meg ezt?!”

Amikor Ezékiel megérti, hogy biztosan eljön az Úr ítélete, de hallja Isten kegyelmes üzenetét is, amely szerint könnyörülni fog, hirdeti az ő szavát: „*Egy szívet adok majd nekik, és új lelket adok beléjük...*” (Ez 11,19–21) Az „egy szív” (לֵב אֶחָד) osztatlan szívet is jelent (19. vers). Isten egy szívet „ad” a 19. vers szerint. A 21. vers pedig jogos figyelmeztetés azokhoz, akik mégsem hallgatnak az Úrra: „*azoknak az útjait a fejükre olvasom*” („azoknak útját fejükhöz verem”; Károli-ford.). A héberben szó szerint: „a fejükhöz adom” (בְּרֹאשָׁם יִתְּתִי). Mindkét fordításnak van jogosultsága, a Károli-féle inkább a tettekben megnyilvánuló ítéletet és a nép gonosz cselekedeteinek a visszahatását fejezi ki. De most egy másik dolog miatt említem ezt a részt, az „adni” szó miatt. A 10. versben Isten „egy szívet ad”, a 21.-ben pedig útjainkat visszaadja. Nem az Úr kegyetlensége az ítélet, hanem az emberek bűneinek a következménye, visszahatása az, hogy amit akartak, azt kapják. És sokan csak akkor jönnek rá, hogy jobb az Isten útja. Ne azt kapjam, amit érdemlek, hanem Isten kegyelmének az ajándékát.

Isten a nézőpontja más, mint a miénk. Többet lát, a következményeket is látja, de a maga célját is: meg akarom menteni őket, és meg is lehet tenni ezt. A száználmas emberi kincsekhez hozzáadom a legnagyobb kincset. Ez a kegyelmi ajándék – amit mi, mai hívők a Szentlélek által Jézusban kapunk. Vele minden mássá lesz.

Isten újat kezd

Ezt tapasztalja meg Izrael a fogság alatt és után. Amint fogságba jutnak, már Babilonban hirdetteti a hetven év utáni szabadulás örömhírét. Fölkészíti őket, hogy vágyódjanak rá, kiáltsanak az Úrhoz, és megutálják bűneiket (21. vers). Fogságuk kigyógyítja őket bálványimádásukból. Értékelni tudják azt, ami addig természetes, megszokott volt, és értéktelennek tűnt nekik.

A hatalmas babiloni birodalom urai és a legkisebb izraeli rab is látja Jahve nagyságát. Előbbiek a nép megmaradásában és szabadulásában, utóbbiak a csodálatos új kezdetben. Istennel lehet újat kezdeni. Nem azért, akik mi vagyunk, hanem azért, mert van szabadítónk. Nem az a különbség, hogy Isten népe erősebb, ügyesebb, bölcsőbb lenne, hanem az, hogy nekünk van egy mindennél és mindenkinél hatalmasabb Istenünk, aki szeret minket, és a javunkat akarja. Nem magunkat, hanem őt hirdetjük, szavainkkal és életünkkel is.

A mai hívővel is így van: Jézus győzött a halálon, föltámadt és újat hoz az övéi életébe. Új életre támadunk vele mi, akik az ő kezébe adjuk életünket. Egy szívet, új lelket és új szívet (kőszív helyett „hússzívet”) kapunk.

Egy szívet kapunk. Ez a hívők egységét, összetartozását is jelenti, de az osztatlan szívet is. Nem oszlik meg a figyelmem, szeretetem és imádatom.

Új lelket kapunk. Az ember kifárad, emberi lelkesedése lanyhul, és kihuny a láng. De Isten Lelke tüzet gyújt a szívünkben. Nem föllelkesít újból, nem még egyszeri emberi próbálkozásról van szó, hanem arról, hogy Krisztus belép az életünkbe. Kiperzseli belőlünk a bűnt, megvilágosítja az értelmünket, és meggyújtja bennünk a szeretet tüztét. Az új lélek nem ugyanolyan lelkesedést hoz, mint ami már egyszer kihuny, hanem az Úr „csendesén és váratlanul” (Ady) belép, átölel és ott marad. Ezért maradandó az új lélek: mert a Lélek költözött az életembe.

Hússzívet kapunk a kőszív helyett. Kemény, érzéketlen lényünk megváltozik. Érzékelni kezdem Istent, a másik embert, a célt, a megoldást. Az érző szív nemcsak féli Istent, de szereti is, és szívesen szolgálja, mert fölismerte őt, és azt, hogy az ő akarata mindig jó, sőt a legjobb.

Igazán újat kezdeni csak Istennel lehet. Te is megpróbálhatod. És Izrael élete is egész más lett a fogság után. Már nem volt templom, de Istenbe kapaszkodhattak. A láthatatlan, de annál valóságosabb és maradandóbb kapaszkodóba.

A zsinagógában a fölolvastott Tóra, az ige vette át a főszerepet. A reformációt mindig az ige hozza.

Régi helyen új szívvel

De akik magukkal hozták a bálványait, vagy visszatértek hozzájuk, azok mélyebbre süllyedtek, mint ahol azelőtt voltak. Az ítélet mélységébe. Ami nem azt jelentette, hogy Isten vetette el őket, hanem hogy ahova fordultak és akit követtek, annak az „értékeiben” részesültek, és annak a sorsa lett az övék. Engedte őket Isten. Útjukat a fejükhöz verte. De még most is azért, hátha megtérnek. Vigyázzunk, hogy a gonosz közelében meg ne fertőzödjünk a gonossággal, át ne vegyük gondolkodását és útjait. Mert a gonosz közelében gonosszá lehet az ember. De meg is állhat a hitben, mert már tudja, mi a bűn, mi a következménye annak, és hogy kitől kérhet erőt a hűséges helytálláshoz. A gonosz kényszerű közelében, a Babilonból való visszatérés után vigyázzunk, de reménykedhetünk is: lehet megállni, ha az Úr bizonyosságtevői akarunk lenni. S ebben segít, ha osztatlan szívet, új lelket és hússzívet kapunk Urunktól.

Mit ad Isten?

1. Kőszív helyett hússzívet. Élettelenből élő, formaságból megvalósulást. Krisztust adta értünk (Ézs 9,5).

2. Bálványok helyett isteni vezetést. Szentlelkét és Igéjét. Mulandóból örökkévalót. Pillanatnyiból maradandót. Fogságból szabadságot.

3. Saját utunkat, ha nem kell Isten ajándéka. „Fejükhöz veri” utunkat, tetteinket. Ami foglalkoztat minket, és amit akarunk, azt adja. De lehet a régi helyre is új szívvel menni. És nemcsak éppen megmaradni, hanem az Úr szeretetét képviselni és hirdetni: mássá lehet a te életed is.

Húsvét után

Túrmezei Erzsébet hasonló című versére utalok, amelyet kapcsolni lehet az igehirdetéshez. Tartsuk szem előtt, hogy ez az igehirdetés a húsvét utáni első vasárnapon, azaz fehérvasárnap hangzik el. Van, ahol ez a konfirmáció napja is.

Nagypéntek és húsvét után minden mássá lesz az életünkben. Aki megértette Megváltónk szenvedésének és föltámadásának lényegét, annak az életébe az Úr minden ediginél jelentősebb változást hoz. Az egyetlen jelentős változást, ami a szív megváltozása. Jézus élő Úr. Győzött a bűnön és a halálon, hát hogyan tudna győzni a te bűnöd, kételkedésed és gyengeséged fölött is! Hogy Jézus húsvét után él, az azt jelenti, hogy már mögötte van a keresztség és a halál. Nem győzhet fölötte semmi és senki. A vele való új életből akar

részesíteni bennünket is. S ezért csak egyet tudunk tenni: kérni és nyitott szívvel várni. De mivel ő megígérte, kapni fogjuk a Lelket és a hússzívet. Ez a ma kérdése: meghalod-e nagylelkű ajánlatát, és azt mondd-e: „elfogadom”?

A konfirmációi előkészület során megtanultad és megértetted a keresztyén hit lényegét. Most az értelmekkel, de a szívvel is igent mondhatasz rá: igen, én Jézusé leszek, vele akarok járni. És hiszem, hogy ő vezet és segít, hogy az övé maradhassak egészen a célig.

SZÉLL BULCSÚ

Tallózó

„A 19. vers az Úr csodálatos ajándékáról szól: a nép szívében és lelkében ad változást. (...) A kőszív helyett, mely mereven szembeszegült Isten akaratával, hússzívet kapnak, mely kész engedelmesen végrehajtani Isten parancsolatait (...). Ezzel megvalósul Isten akarata: helyreáll a szövetség Isten és népe közt (...). A 21. vers nehézkes fogalmazása ellenére jól érthető: aki nem kész arra, hogy az Úrnak engedelmeskedjék, azt menthetetlenül utoléri az ítélet. Éspedig mindenki személy szerint felelős Isten színe előtt.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Izrael külső nehézségei belső állapotának eredményei voltak. Isten megígérte, hogy rendezi ezt a belső állapotot.

Ezékiel ígérete a Szentlélek folyamatos Izraelben lakására utal. A gyülekezet korszaka előtt a Szentlélek kiválasztott egyénekben lakott. Ez általában ideiglenes felhatalmazás volt egy-egy különleges feladatra (...). De (...) a Szentlélek ott él majd minden hívő izraelitában (...). Az új szövetség, mely magában foglalja ezt a folyamatos jelenlétet (...), elkezdődött Krisztus halálával (...). De az ígélet végső beteljesedése Izrael nemzetének összegyülekezéséig várta magára. Krisztus mai egyháza részesül a szövetség lelki (nem testi) áldásaiban Krisztussal való kapcsolata révén.

Az új »szív« (...) eredményei Izrael számára új tettek és új kapcsolat lesz. (...) Izrael fiai engedelmesek lesznek (...). Új lelki állapotuk igaz tetteket és új kapcsolatot eredményez Istennel.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány*)

„A történetek során, s amivel még tetézték saját bajukat, elárulták, hogy a szívük kőből van. Ezért értelmeztek mindent tévesen. Nincs ígéretes jövő, ha ott belül nem történik változás. Isten maga fogja elvégezni azt: új szívet, új lelket, hússzívet ad majd nekik (...). Külön aláhúzendő, hogy a hússzív »egy szív« lesz (19). A meg hasonlításból Isten akaratának elfogadásában egy nevezőre jutni csak ilyen módon lehet.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd.* Kálvin Kiadó)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

(*eltávolítom testükből a kőszívet, és hússzívet adok nekik*)

„Negyvennégy éve, 1967. december 3-án hajtott végre Christiaan Barnard dél-afrikai sebész a világon először szívátültetést; az akkor világszenzációt keltő műtét ma már megszokottnak számít. Christiaan Neethling Barnard 1922. november 8-án született egy protestáns holland misszionárius családjában, a szívsebészti pályát azért választotta, mert egyik testvére öt éves korában szívbetegetség következtében halt meg.

1967. december 3-án ötórás műtéttel egy autóbalesetben elhunyt 25 éves lány, Denise Darvall szívét operálta át Louis Washkansky 55 éves fogorvos testébe. A páciense ezután még 18 napig maradt életben. Barnard egy hónappal később, 1968. január 2-án egy fehér beteg testébe egy fekete bőrű donor szívét ültette be. A beavatkozás szakmailag sikeres volt, politikailag azonban hatalmas vihart kavart: az apartheid dél-afrikai fehér közössége felháborodottan tiltakozott az efféle faji meg nem különböztetés ellen.

Az általa kifejlesztett sebészti technikát azóta már több tízezerszer alkalmazták, és sok ember életét mentették meg vele. Ma már a betegek 90 százaléka éli túl a transzplantációt.

Barnard professzor 1983-ban a kezeit megtámadó ízületi gyulladás miatt kényszerült sebészti munkájának feladására. Életkedve megmaradt, tudományos munkáját az öregedés problémáinak tanulmányozásával folytatta. Mindközben homárt tenyésztett és farmerkedett, vendéglőket nyitott, sőt sci-fi íróként is bemutatkozott. Öt gyermeke közül a legkisebb 67 éves korában született. A ciprusi Páfosz szigetén halt meg 2001. szeptember 2-án, 79 éves korában, *Ötven út az egészséges szívhez* című könyvét olvasgatva. Szívroham végzett vele.”

(MTI)

VERS

József Attila: Kiáltunk Istenhez (*részlet*)

Isten!

Kiáltunk hozzád:

Légy a mi érző, meleg bőrünk,

Mert megnyúztak bennünket,

A fájdalomtól már semmit se látunk

És hiába, hiába tapogatózunk,

Nem érezzük meg a dolgokat,

Csak azt, hogy irtózatosan fájnak.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Természetesen nem biológiai, hanem lelki értelemben történik a szívcsere.

Kérdés, miért szerepelnek külön-külön szavakként a szív és a lélek. Mást jelentenek? Vagy nyomatékosítanak? Pár évtizede világszerte végeznek szívátültetéseket. Döntő és izgalmas kérdés: vajon befogadja-e az új szívet a régi test? Textusunkhoz: az *orvos* szívátültetéseket akar végezni páciensein. Mi lesz vajon az eredmény, és mitől függ ez?

Az az egy szív (hangsúlyozni kell a számnevet!) lesz majd az „ökumenikus keresztények” szíve. Az talán majd segít az Úr törvényei szerint élni. Mik ezek a „*förtelmes és utálatos bálványok*”? Kinek-kinek a függőségei, amelyek Istentől-embertől eltávolítják?

Mindenesetre biztató, hogy a bálványok követése nem az „örök kárhozat” büntetését vonja maga után, hanem, hogy a tetteinket az Úr fogja a fejünkre olvasni. Vagy ahogy a katolikus fordítás mondja: „azoktól számon kérem útjaikat”. Úgy értelmezve, hogy ez a számonkérés vagy fejünkre olvasás személyes lesz. Ez már önmagában nagyszerű. Reményünk, hogy fel fogjuk ismerni, nekünk mi ott a szerepünk. Nem a magunk mentetése, nem a mások tetteihez való viszonyítás, hanem irgalomra szorulásunk alázatos beismerése. Ezt jó lenne már itt és most is gyakorolni, hogy akkor már jól menjen.

A legfontosabb igeszakaszok közé tartozik ez a prófécia. Aktualitásához nem fér kétség. Az „egy szív és új lélek” az, amire igazán vágyakozom. A „köszívtől” való megszabadulás régi nyomorúságunk végét is jelenti. A „rendelkezései szerint élés” és a „törvényeinek megtartása” persze gyakran nem túl vonzó dolog, sokszor szeretnénk eldönteni, hogy ezekből mi az, ami szájunk íze szerint való, azt igyekszünk megtartani, másokat meg inkább megúszni...

A „tettek fejre olvasását” azért sokkal irgalmasabbnak, egészen újszövetségeknek érzem ahhoz képest, hogy a förtelmes bálványimádókat a máglyán elégetik, vagy lekasabolják őket. Vagy a fejre olvasott tetteknek idáig vezet a büntetése?

Mi az, ami kívánatosabb tehetné a hússzív birtoklását? Az én életem kíváncsi példa másoknak? Hogyan tudunk több időt, energiát, ötletet fordítani azok irányába, akik ezt nem látják? Vagy nincs itt dolgunk, és hagyjuk mindezt Istenre, hiszen csak ő tud új lelket adni? Ha egészen sötéten nézem, itt most valamiféle büntetés állapotában vagyunk? Az biztos, hogy minden köszív, ami elfordít Istentől.

Húsvét ünnepe után 2. vasárnap

Jn 10,22–29

Igehirdetési előkészítő

Exegetikai észrevételek

Érdekes megfigyelni, hogy Jézus továbblép, azután újra visszakanyarodik az előző témához, majd megint a jövőt lebbenti fel hallgatói előtt. Ennek vagyunk tanúi a mai igekapcsán.

A templomszentelési ünnep (τα ἑγκαίνια = héber hanukka) télen volt. Ünneplése hasonlított a lombsátor ünnepéhez. Jézus ott járkált, sétálgatott (περιεπατεί) Salamon csarnokában. Ez a csarnok, bár őrizi az első templomépítő nevét, már nem az eredeti templom oszlopait jelentette. A korai keresztényeknek is ez a csarnok volt a fő gyülekezési helyük (ApCsel 3,11; 5,12).

A zsidókat zavarta Jézus járkálása, ezért körülfogták őt (ἐκύκλωσαν). Jézus utolsó nyilvános beszélgetéséről van itt szó, amelyet a zsidókkal folytatott. Nem véletlen a hely kiválasztása sem. Salamon csarnoka éppen szemközt volt az Olajfák hegyével, ahová a Messiás érkezését várták. Jézus eddig nyilvánosan nem beszélt arról, hogy ő lenne a Messiás. (Csak a samáriai asszonnyal és a vakon született emberrel való beszélgetésben jelentette ki ezt: Jn 4,26; 9,37.)

Az írástudók türelmetlenül várták Jézus kijelentését: Krisztusnak vallja-e magát, vagy sem. Nem nehéz eldönteni, hogy miért voltak erre kíváncsiak. Lk 22,67-ben pontosan ez a kérdés hangzik el, amikor Jézust a nagytanács előtt vallatják. Ám ő itt sem ad egyértelmű választ. Ezzel is azt érzékelteti, hogy ő nem az ő elvárásaik szerinti Messiás.

Róla a szavai és cselekedetei tanúskodnak (μαρτυρεῖ). De a zsidók hallván nem hallottak, és látván nem láttak meg semmit Jézus cselekedeteiből (Jn 12,39; Ézs 6,9–10).

Nem véletlenül folytatja Jézus a juhokról szóló képsort. Akik így vitáznak vele, azokból sem most, sem később nem lesznek Jézus juhai, akik hallgatnának az ő szavára. Még mielőtt rádöbbenek volna ennek jelentőségére, ez a lehetőség elment mellettük!

Jézusnak ezt a beszédét búcsúbeszédként is értelmezhetjük, amellyel a néptől és annak szellemi vezetőitől búcsúzik. Csak az övéi között beszélhet nyíltan. Önmagát kinyilatkoztatni csak azok előtt lehet, akik elfogadják, elfogadták biztonyságtételét. A többiek minden kijelentést istenkáromlásnak értelmeztek.

A zsidók tudatlanságával és bizonytalanságával szemben szemlélteti Jézus azt a biztonságot, amelyet övéi élvezhetnek. Folytatja és ismétli a jó pásztor és nyája kapcsolatairól szóló tanítását. Jézus nyájának biztonsága azon alapul, hogy maga az Atya adta neki, bízta rá őket (például Jn 6,37,39). Ha valaki kiragadná őket Jézus kezéből, az olyan,

mintha Isten kezéből ragadná ki, ami viszont lehetetlen. Így Jézus kezében lenni ugyanazt jelenti, mint Isten kezében lenni. Itt lebbenti fel a fátylat a jövőről: „*Én örök életet adok nekik, és nem vesznek el soha, mert senki sem ragadhatja ki őket az én kezemből.*” (28. vers)

Amilyen örökös kapcsolat van az Atya és Fia között, olyan örökös kapcsolatot ígér Jézus mindazoknak, akik hallgatnak az ő hangjára. A prológusban megfogalmazódott kapcsolat mindörökké érvényben van: „*Ő kezdetben az Istennél volt*” (1,2). Jézus Isten tökéletes kinyilatkoztatása az emberiség felé, és minden benne hívőnek örök reménysége.

Az igehirdetés felé

Ünneppé tenni az ünnepet

Az evangéliumot olvasó ember már húsvét után van, a benne szereplő események viszont még megelőzik azt. Szüntelenül benne vagyunk ebben a kettősségben: értsük meg az éppen esedékes bibliai eseményeket, és alkalmazzuk ezeket saját életünkre. Nagyon fontos, hogy a mai világban is ünnep legyen a Krisztussal, az élő és feltámadott Úrral való találkozás!

Hogyan hatnak ránk Jézus szavai és cselekedetei?

A farizeusok mellett elment az a lehetőség, hogy Jézus nyája legyenek. Megkeményedett szívvel nem lehet befogadni Jézus önfeláldozó szeretetének mozzanatait. A mai embernek is vannak bűnei, betegségei, örömei és fájdalmai, amelyeket szeretne valaki előtt feltárni. Vajon ki jön először szóba: lelkész, mediátor, pszichológus, házastárs, barát? Milyen eszközökhöz fordulunk: imádság, bűnbánat, gyónás vagy evés-ivás és változó párkapcsolatok?

Jézus szavai és cselekedetei minden egyes esetre mutatnak megoldást, csak meg kell ezeket találnunk. Ebben lehet segítségünkre a Szentírás ismerete és az emberek szeretete (amellyel mi szeretjük őket).

Hallgatunk pásztorunk szavára?

Jézus, mint jó pásztor, teljesen a sajátjainak érez bennünket. Azt mondja: „*én ismerem őket, ők pedig követnek engem*”. A mai világban is, ahol annyi ember elkallódik, olyan jó tudni, hogy Jézus ismer és szeret bennünket, és mindenben a javunkat akarja. A mindenkiben ellenfelet és ellenséget látó mai embereknek rendkívül fontos lenne azt érezni, hogy Jézusnál igazi oltalmat találnak. A pásztorolt gyülekezet ilyen közösség lehet.

Nem megy el mellettünk a lehetőség, hogy megismerjük az örök életet? Állandó félelme sok embernek, hogy lemarad valamiről. Lemarad egy jó tanulmányi lehetőségről, ösztöndíjról, egy jó állásról; lemarad egy boldog házasságról, a gyermekáldásról; lemarad egy nagyobb nyereségről, kedvező hitel-

felvételről, érdekes előadásról, jó tanácsok meghallgatásáról, stb. Vajon mennyi embernek fáj az, hogy lemaradhat esetleg az örök élet elnyeréséről, mert nem tartja fontosnak Jézus szavait, és nem él az általa felkínált közösség lehetőségével?

Jn 3-ban, a Nikodémussal folytatott beszélgetés során is kiderül, hogy a zsidók nem akartak közelebb kerülni Jézushoz. „*Mert az Isten nem azért küldte el a Fiút a világba, hogy elítélje a világot, hanem, hogy üdvözüljön a világ általa.*” (3,17) „*Az ítélet pedig azt jelenti, hogy a világosság eljött a világba, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert a cselekedeteik gonoszak.*” (3,19)

Biztonságban, jó kezekben érezzük magunkat?

A mai ember nagyon szeret panaszkodni, elégedetlenkedni. Jézus szeretne bennünket megnyugtatni. Ezért rendkívül fontos az ő szavát hallani, hogy senki sem ragadhatja ki övét a kezéből. Jézus szavaiból olyan bizonyosság árad, hogy érzékelni lehet: az Atya nagyobb, mint minden ellenséges hatalom. Jézus és az Atya egymással felbonthatatlan közösségben vannak. Isten tenyerén, Jézus kezében, az ő oltalma alatt élni jó. Nem véletlenül fogalmazta meg Luther Márton a hitágazatok magyarázatát a következőképpen: „Hiszem, hogy Isten... megoltalmaz minden veszedelem ellen, megvéd és megőriz minden gonosztól”, és „Jézus Krisztus..., az én Uram, engem, elveszett és megítélt embert megváltott, vagyis minden bűntől, a haláltól és az ördög hatalmától megszabadított”. Kell ennél több? Ez a több is jelentkezik: az örök élet ígérete.

Az örök élet öröme

Jézus, mint jó pásztor, életét adta a juhaiért. Önfeláldozó szeretete számunkra nemcsak a földi élet biztonságát teremtetten meg, hanem még az örök élet örömét is elkészítette. Egész más úgy hirdetni az örök élet reménységét egy koporsó mellett, ha hívó emberek veszik körül azt, mint olyanoknak, akik életükben nem hallottak még igehirdetést. Az egyiknek vigasztalás, a másiknak olyan szöveg, amellyel kapcsolatban nagyon szeretné, ha minél előbb véget érne. (A juhok ismerik pásztoruk hangját, de akik nem az ő juhai, nem hisznek benne, vö. 26–27. vers.)

A Krisztussal való szoros kapcsolattal nyerhetjük el az üdvösséget. Ő készíti ezt el a benne hívők számára. Ott minden tökéletessé válik. Isten dicsősége nyílik meg előttünk, holott mi Jézus Krisztus szabadítása nélkül csupán elveszett és megítélt emberek lehetnénk.

Misericordia Domini

Az Úr kegyelme betölti a földet. Csodálatos érzés arra gondolni, hogy mi ebből a kegyelemből naponta részesülünk. Észrevesszük Isten keze nyomát az életünkben, munkánkon, családunkon. Nem titkolja el előttünk az Úr, hogy ő szeret minket. Hallhatjuk és érthetjük beszédét, láthatjuk

cselekedeteit, érezhetjük vigasztalását, gondviselő szeretetét. Mindez arra indít bennünket, hogy engedelmesen és örömmel igyekezzünk követni útmutatásait. Nem úgy, mint értelmetlen birkák, hanem mint az Úr legelőjének nyája, hallgatunk pásztorunk szavára. (Meg ne keményítsük szívünket! Zsolt 95,7–8)

Felhasznált irodalom

GYLLENBERG, Rafael 1984. *Johanneksen evankéliumi*. Hämeenlinna.

KOSKAI ERZSÉBET

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a textus 2005-ben húsvét után 2. vasárnapon is alapige volt, és a *Lelkipásztor* 2005/4. számának 145–146. oldalán már olvasható egy tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.)

„...még mindig bizonytalanságban vannak. Nem önmagukban, hanem a kijelentőben van a hiba. Jézus elhárítja magától ezt a vádat, és arra emlékezteti őket, ami korábban történt. Eddig sem a kijelentés hiányzott, hanem a kijelentés befogadására való készség. Ennek elmulasztása az oka a bizonytalanságnak. (...) Az Írást ismerő népnek a tettek alapján (Ézs 35,5–6) tudnia kellett, hogy a vakok szemeinek megnyílása, a süketek füleinek megnyitása, a sánták meggyógyítása a Messiásról tesznek bizonyosságot, az üdvösség korának eljövételéről.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Jézus »simának«, »barátságosnak« és – főleg! – »tanító jellegűnek« tartott szavai mennyire felkavarnak *mindenfélre* »vallásosságot«, beleértve persze sok »újjászületett keresztyén« testvér törvényvallásosságát is.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„A »bizonytalanságban tartasz« szó szerint: »feltartod a lelkünket«. (...) Az volt a baj náluk, hogy nem volt lelki érzékelésük és hitük. (...) Ez az egyik legvilágosabb kijelentés a Bibliában arról, hogy aki a Jézusba vetett hit által várja az üdvösségét, az soha el nem veszik. (...) A bárány biztonsága a pásztornak abban a képességében van, hogy meg tudja őrizni és védeni a nyáját. Ez a biztonság nem a gyámoltalan juh képességétől függ.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat*. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„...az ünnepi textusok közé tartozott Ez 34 és 37,15–18, mindkét helyen Izrael egybegyűjtéséről van szó a dávidi házból eredő jó pásztor (= pásztor király) működése nyomán, amivel összecsengnek Jézusnak az előző szakaszban és a következő versekben mondott szavai arról, hogy ő a jó pásztor, és hívja magához a juhait. (...) A »Ha te vagy a Krisztus...« kifejezés emlékeztet a szinoptikus kísértéstörténetekre és a keresztre feszítés történetére: »Ha Isten Fia

vagy...« (Mt 4,3 és 27,40), mindkét helyen sátáni ihletésű, tehát diabolikus vonása van.” (Bolyki János: *Igaz tanúvalomás*. Osiris Kiadó)

„Emlékeznek csodálatos időkre – de a jelenben, amit Isten készített, nem tudják felismerni: nekik szól az ígélet.” (Szathmáry Sándor: *Élő víznek folyamai*. Lux)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

(ők pedig követnek engem)

„Az egyik igen nagy tudományú és a felvilágosultak közül való férfi, hallván a berdicsevi rabbi híret, felkereste őt, hogy szokásához híven vele is vitába bocsátkozzék, és hitének igazságát tápláló elavult bizonyítékait porrá zúzza. Belépve a szobába megpillantotta a caddikot, amint könyvet tartva a kezében, mélyen elgondolkozva le-föl járkált, s ügyet sem vetett a belépőre. Aztán mégis megállt, és futólag rápillantva csak ennyit mondott:

– Talán mégis igaz.

A tudós hiába szedte össze minden lelkierejét, remegni kezdett a térde, olyan félelmetes volt a caddik látványa, és még félelmetesebb volt hallani tőle ezt az egyszerű mondatot. Lévi Jichák rabbi azonban teljes figyelmével fordult most feléje, és könnyedén így szólt hozzá:

– Fiam, a Tóra nagyjai, akikkel vitába szálltál, rád pazarolták szavaikat, s te kinevetted őket, mihelyt távoztál tőlük. Nem tudták az Örökkévalót és az ő birodalmát elébed rakni, és én sem vagyok képes erre. De mégis gondold meg, fiam, talán mégis igaz mindaz.

A felvilágosult minden erejét összeszedte, hogy válaszolni tudjon, de ez a félelmetes »talán«, amely mindegyre ott hangzott a fülében, megtörte minden ellenállását.”

Martin Buber (1878–1965) izraeli-osztrák vallásfilozófus *Haszid történeteiből*: Talán

GONDOLATOK

(Én örök életet adok nekik, és nem vesznek el soha, mert senki sem ragadhatja ki őket az én kezemből)

„Ha Isten (...) még egy kis étellel ajándékozna meg, azt maximálisan kihasználnám. (...) Keveset aludnék, többet álmodnék, hiszen minden becsukott szemmel töltött perccel hatvan másodpercnyi fényt veszítünk.

Akkor járnék, amikor mások megállnak, és akkor ébrednék, amikor mások alszanak.

Ha Isten megajándékozna még egy darab étellel, egyszerű ruhába öltöznék, hanyatt feküdnék a napon, fedetlenül hagyva nemcsak testemet, de lelkemet is. A férfiaknak bebizonyítanám, mennyire tévednek, amikor azt hiszik, az öregedés okozza a szerelem hiányát, pedig valójában a sze-

relem hiánya okozza az öregedést! Szárnyakat adnék egy kisgyereknek, de hagynám, hogy magától tanuljon meg repülni. Az öregeknek megtanítanám, hogy a halál nem az öregséggel, hanem a feledéssel jön. Annyi mindent tanultam tőletek, emberek. Megtanultam, hogy mindenki a hegytetőn akar élni, anélkül, hogy tudná, hogy a boldogság a meredély megmászásában rejlik. Megtanultam, hogy amikor egy újszülött először szorítja meg parányi öklével az apja ujját, örökre megragadja azt.

Megtanultam, hogy egy embernek csak akkor van joga lenézni egy másikra, amikor segítenie kell felállni.

Annyi mindent tanulhattam tőletek, de valójában már nem megyek vele sokra, hiszen amikor betesznek abba a ládába, már halott leszek.

Mindig mondd azt, amit érzel, és tedd azt, amit gondolsz. Ha tudnám, hogy ma látlak utoljára aludni, erősen átölelnék, és imádkoznék az Úrhoz, hogy a lelked öre lehessek.

Ha tudnám, hogy ezek az utolsó percek, hogy láthatlak, azt mondanám neked, »szeretlek«, és nem tenném hozzá ostobán, hogy »hiszen tudod«.

(...) Lehet, hogy ma látod utoljára azokat, akiket szeretsz. Ezért ne várj tovább, tedd meg ma, mert ha sosem jön el a holnap, sajnálni fogod azt a napot, amikor nem jutott idő egy mosolyra, egy ölelésre, egy csókra, és amikor túlságosan elfoglalt voltál ahhoz, hogy teljesíts egy utolsó kérést.

Tartsd magad közelében azokat, akiket szeretsz, mondd fülükbe, mennyire szükséged van rájuk, szeresd őket, és bánj velük jól, jusson idő arra, hogy azt mondd nekik, »sajnálom«, »bocsáss meg«, »kérlek«, »köszönöm« és mindazokat a szerelmes szavakat, amelyeket ismersz.

Senki sem fog emlékezni rád a titkos gondolataidért. Kérj az Úrtól erőt és bölcsességet, hogy kifejezhesd őket. Mutasd ki barátaidnak és szeretteidnek, mennyire fontosak neked. Ha nem teszed meg ma, a holnap ugyanolyan lesz, mint a tegnap.

...és ha nem teszed meg, az sem érdekes. *Ez az a pillanat.*”

Gabriel García Márquez (1927–)
kolumbiai író búcsúlevele

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Az ószövetségi lekióban Isten azt mondja a hűtlen pásztoroknak, hogy elveszi tőlük nyája pásztorolásának jogát. Ő maga veszi át, és továbbra sem adja vissza ezt a jogot: Jézus Krisztus az egyedüli jó Pásztor.

Két csoportot látunk: akik ismerik Jézust, és akik nem ismerik őt. Akik ismerik őt, az az ő tábora. Őket Jézus is ismeri, ez erőteljes hangsúlyt kap. Miért? Akik nem ismerik őt, azokat talán Jézus sem ismeri?

Az ige ismerős, de az első rész, a helyzetleírás, amelyben elhangzanak Jézus szavai, már kevésbé ismert, szinte „érdekeség”. Itt erőteljes a „tél”. Az ismerős rész egy válasz (27–30. vers). Jó megismernünk az előtte álló kérdést is.

A „bizonytalanság” a mai magyar embert is meghatározza, de nem hitbeli, hanem társadalmi szempontból. Olyan átalakulásokat élünk meg hazánkban, amelyek bizonytalanságot okoznak az emberekben. Nyugtalankodik a magyarság, mintha azt várta volna, hogy pár hónap alatt fog minden jóra fordulni. Istenbe vetett hitünk erősödésével fokozódhatna a biztonságérzetünk, megvalósulhatna bennünk a „ne nyugtalankodjék a ti szívetek...”

A gyülekezetek tagjai között ma is ott vannak a kételkedők és a hitükben biztosak. Vannak, akik egy időre megjelennek, azután elmaradoznak. A gyülekezet „állandó” tagjai nem igazán tudnak mit kezdeni ezekkel az „újakkal”, akik nem ismerik a jó Pásztort. Jézus nyájának összetétele, mint egy valódi juhnyájé, mozgásban van: születünk, meghalunk. Ha pedig valamelyik bárány elvész, azt megkeresi a jó Pásztor. Habár az elveszett juh példázatában (Lk 15,1–7) nem mondja Jézus azt, hogy az elvesztettet vissza is viszi a nyájhoz. Hazaviszi, és ott örvendez. Nem mondja meg, mikor indul el érte elveszése után. Ha pedig hazaviszi, vajon nem arra utal-e, hogy ha valaki valamikor az ő nyájához tartozott, de valami elsodorta tőle, a halálában élheti át a megtaláltság örömét, Jézus akkor megy el érte, hazaviszi, és örvendez barátaival?

„Ismerem őket” – folyamatosan ismer, azaz életem minden külső és belső változását nyomon követi.

„Én és az Atya egy vagyunk” – ez a legnehezebben elhihető az egész igeszakaszban; mesészerű, egyáltalán nem kézzelfogható.

„Emelj szót magadért!”¹

ApCsel 26,19–20

SZABÓNÉ MÁTRAJ MARIANNA

Kedves istentiszteletet ünneplő Fasori Gyülekezet!
Kedves velünk ünneplő Rádióhallgatók!

Szinte látjuk ezt a felolvasott jelenetet. Sőt át is tudjuk érezni. Egyedül áll Pál apostol Agrippa, Festus és Bereniké előtt. Őelőttük, akik a teljes hatalmat képviselik az adott helyen és az adott időben. A zsidó király és a fölötté felügyeletet gyakorló római helytartó – tehát mindenki jelen van. Pál fogoly. Tisztázatlan vádakkal adták át a helytartónak, és most lehetőséget kap arra, hogy beszéljen. „*Emelj szót magadért!*” – ezzel a mondattal szólítja fel Agrippa a beszédre. Vagyis ne egyszerűen védekezz, ne a vádakra felelj, *magadról beszélj*. Azt mondd el, ki vagy, miért ilyen vagy, miért kerültél ebbe a helyzetbe, mi a húzóereje, a lényege az életednek. Emelj szót magadért.

Át tudjuk érezni ezt a helyzetet. Mi is állhatnánk ott. Talán nem korunk teljes hatalmi tablója állna velünk szemben, de megtörtént már, és megtörténhet bármikor, hogy megkérdeznek. Pont így, a lényegről. Szólj magadról. Magadért. Tán minden szülő állt már így szemben a gyermekével. Miért így éltél? Miért ezt választottad? Miért így vagy úgy döntöttél? És ha újrakezdhetné? Kérdezhetné ezt már tőlünk egy másik ember. Talán azért, mert kapaszkodót keresett, talán, hogy vádoljon. Talán azért, hogy igazolva lássa önmagát.

De ehhez nem is kell feltétlenül egy másik ember. Helyzetek is feltehetik nekünk Agrippa kérdését. Szembe találjuk magunkat egy váratlan helyzettel. Valami megállította, megakasztotta az életünket. Valami nyomaszt, nem jön álom a szemünkre, és csak úgy dörömböl a kérdés: mit is csináltam én eddig életemben? Mi volt ebből igazán fontos? Mi az, ami maradandó? Ami túlél változásokat? Amit vinnék legbelül magammal, akárhová, akármilyen helyzetbe jutnék is. Emelj szót magadért! Mondd el, hogy ki vagy, mit hiszel, mi jelent számodra tartóerőt! Beszélj az életedről. Ne annyira a látható dolgokról, mert azokról sok szó esik, inkább a láthatatlanokról, mert azok tartják az életedet.

Megkerülhetetlen a kérdés.

Pál apostol válaszol is. Életének azt az élményét mond-

ja el, ami mindent felforgatott, mindent új irányba állított, és ami végül értelmet adott neki.

Azt a bizonyos damaszkuszi utat. Ide nem önszántából megy az ember. Ez az út megtalálja. Mint Pált is. Keresztényeket keresni indult Damaszkuszba. Zsebében a felhatalmazással, szívében és fejében pedig a száz százalékgig biztos meggyőződéssel: az igazság nevében cselekszik. Nem az agresszió hajtotta, nem a gonoszság. Hanem az a szent, belső meggyőződés, hogy az igazság nevében teszi, amit tesz. A feladata pedig az, hogy Jézus nevének megtagadására készítse a keresztényeket. S ha ez nem megy másként, akkor fenyegetéssel, erőszakkal, börtönnel, bármi-vel. Damaszkuszban valószínűleg azokat a keresztényeket akarta megkeresni, akik Jeruzsálemből épp az üldözések elől menekültek oda. Céltudatosan, teljes külső-belső fegyverzettel közeledik a város felé.

És ekkor történik valami. Valami, valaki megakasztja az egyenes utat. Beleavatkozik az életébe. Nem hétköznapi az élmény, amelyet átél, iszonyú megrázkódtatás éri. Minden összeomlik, amit eddig igaznak tartott, minden ledől, amit eddig sziklaszilárdnak hitt. Ez a legbiztosabbnak hitt alapokat is megrengető élmény. Amikor összeomlanak az életünk oszlopai, szétolvadnak az igazságai, és nem marad semmi, azt nem nagyon lehet leírni. Inkább csak képekkel körülrajzolni. Pál is ezt teszi. Hatalmas fény burkolt be – mondja. A földre zuhantam. És hangot hallottam. A *hang kérdezett*. Miért üldözöl engem? Így, egyes szám első személyben. *Engem*. Pál remegő hangon visszakérdez: ki vagy te? És most nem lehet félreérteni, a válasz újra egyes szám első személyben szól: én Jézus vagyok, akit te üldözöl. *Én* vagyok az, akit *te* üldözöl. Pál természetesen nem Jézust üldözte, hanem a követőit. Aprólékosan elmondta az imént, hogyan kényszerítette, fenyegette őket. Ám Jézus az első megszólalásakor megmutatja önmaga lényegét. Kicsoda ő? Ő az, aki mindig, egész életében, folyamatosan és mindmáig azokkal azonosul, akiket bántanak. Akiiket kisemmiznek, akiket becsapnak, akiket ellehetetlenítenek, akiket kisodornak a pálya szélére, akik *nem számítanak*. Akiik nem érdekelnek senkit. Én az vagyok, mondja, akit te üldözöl. Jézus máig ugyanez. Odaül a síró mellé, a fájdalommal küszködő mellé, amellé, akit a többiek elhagytak. Ezzel a bemutatkozással teljesen összeomlott Pál igazsága. Nem csoda, ha ennek súlya alatt a földre zuhan.

¹ Igehirdetés az MR1 Kossuth Rádió által a fasori templomból közvetített istentiszteleten 2011. február 13-án.

Csakhogynem marad ott. Ahol Jézus jelen van, ott senki nem marad a porban, erőtlenül és elesetten. Állj a lábadra – mondja Pálnak –, mert beszédem van veled. Téged akarlak tanúmként, követemként, *az én emberemként* elküldeni sokakhoz, hogy engem képviselj. Engem vigyél közéjük. A lényegemet, ezt, amit most megismertél, és sok más, amit majd meg fogsz ismerni. De ezt a küldetést nem porban heverve, megalázva, hanem talpra állva kell meghallanod. Ehhez az új küldetéshez, új élethez most kapsz erőt. Állj a lábadra!

Még mielőtt kétségei támadhattak volna, hallott még valamit. Ez a történet négyszer van leírva az Újszövetségben. Nem csoda, ez az esemény nemcsak Pál életét, hanem az egész kereszténységet is meghatározza. Négyszer mondja el Pál, különböző helyszíneken. Picit mindig más a történet, árnyalatnyi különbségek vannak benne, de az üzenete, a mondanivalója mindig ugyanaz. Árnyalatnyiak a különbségek. Ahonnan most olvastuk a Bibliából, ott van egy mondat, ami a többi helyen nem szerepel. Furcsa mondat. Így hangzik: „*Nehéz neked az ösztöke ellen rugódoznod.*” A mondat egy görög közmondás, görög drámákban találkozunk vele. A jelentése ennyi: értelmetlen, fölösleges az ellenállás. Ezt a tartalmat egy kép hordozza: ahogyan az igavonó állat, befogva az igába nem tud mást tenni, mint húzni a szekeret, ekét, vagy amit kell, úgy számodra sem szabad a választás. Pál oly kevésbé tud ellenállni Isten hatalmának, mint az igavonó állat az ösztökének. Nem egy kellemes helyzet. Normális esetben kerüli az ember az ilyen típusú kényszerhelyzeteket. Persze nem szabad elfelejtenünk, hogy ez csak egy kép. Találó is, de sántít is, mint minden metafora vagy hasonlat. Ha az igazi mondanivalóját keressük, akkor még egy etimológiai érdekességre érdemes felfigyelnünk. Az a szó, amely magyarul ’ösztökét’ jelent (vagyis a lusta állatok noszogatására használt kellemetlen eszközt), az eredeti bibliai szövegben így hangzik: *kentron*. Szinte reflexszerűen halljuk hozzá a latin szót: *centrum*. *Kentron* – *centrum*: a középpont.

Damaszkuszi utak ma is vannak. Minket is megtalálnak ezek az utak, és nem tudunk kitérni előlük. Lehet, hogy hasonlóan éles helyzetben érnek minket, mint Pált is, úgy, hogy összedől az egész addig felépített életünk. Az is lehet, hogy talán csendesebben, kisebb felfordulással. De a damaszkuszi úton mindenképpen az a Jézus talál meg min-

ket, aki centrumává, középpontjává válik az életünknek. Mit jelent ez a centrum? Azt a vonzerőt jelenti, amely pályán tart. Amely nem enged kisodródni és elveszni. Azt az erőt jelenti, amely köré szépen összerendeződnek a dolgaink, a gondolatok, az érzések, a vágyak, a tettek. Azt a lendületet jelenti a középpont, amely előre viszi az életünket, amely miatt nem adjuk föl, nem tesszük le a lantot. Az az erő, amely mozgat, átsegít nehéz pillanatokon is, de normális hétköznapiakban is jó tempót, sebességet, kedvet, lendületet ad. A damaszkuszi úton valamennyiünket ez a középpont: ez az erőt, szeretetet, talpra állást hozó Jézus szólít meg. Nekünk is mondja: állj a lábadra! Nem kell rossz irányba futnod. Nem kell a porban heverned. Én adok neked erőt, és én teszek értékes emberré. Rád bízom, hogy az életet új irányba fordító, fölemelő, talpra állító szeretetet vedd el az emberek közé.

Pál ott áll a hatalom teljes képviselője előtt. Egyedül. Senki nem áll mellette. Neki magának kell szót emelnie önmagáért. Neki magának kell elmondania a hitvallását. *Status confessionis*nak hívják ezt a helyzetet. Olyan pillanatnak, amikor meg kell vallanunk, mi az életünk centruma. Az a bizonyos láthatatlan középpont. Nem felelhetünk külső dolgokkal. Itt nem számít, mi a beosztásunk, mennyit keresünk, hány diplomát szereztünk. Ami belül irányít, ami megtart, arról van itt szó. Mi a centruma az életednek? És persze nem lehet azt felelni, hogy én evangélikus vagyok. Mert helyettem nem felelhet egy egyház vagy egy gyülekezet, egy lelkész vagy egy lelkigondozó. Nekem magamnak kell magamért szót emelnem.

Diákkoromban sokat utaztam vonaton. És sokat olvastam a Bibliát és egyéb keresztény könyveket. Általában a vonaton. Közben mindig féltem, mi lesz, ha valaki megkérdezi, miért ilyen dolgokat olvasok? Teológiára készültem, és gyakran gondoltam, bárcsak már teológus lennék. Akkor egyszerűen azt felelném, azért olvasom a Bibliát, mert teológus vagyok. És persze nem gondoltam arra, hogy ezt a választ feltétlenül követni fogja a második kérdés: és miért vagy teológus? Agrippa király kérdez, az útitárs kérdez, a gyermek kérdez, a helyzet kérdez. Én magamat kérdezem. Ki vagy te tulajdonképpen? Mit hiszel? Kit hívsz segítségül, ha bajban vagy? Mi irányítja a lépteidet?

A mai vasárnapon Jézus szegődik mellénk. Életünk centruma akar lenni.

Meghosszabbított jelentkezési határidő az Evangélikus Hittudományi Egyetem graduális képzéseire

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem felvételt hirdet valamennyi szakára a 2011/2012-es tanévre. A képzés lehetőségei a következők:

- A) Nappali tagozaton teológus-lelkész osztatlan mesterszakon a lelkészi szolgálatra felkészítő teológiai tanulmányok. A tanulmányi idő 12 félév.
- B) Nappali és levelező tagozaton bachelor (BA) szintű katekéta-lelkipásztori munkatárs alapszak. A tanulmányi idő 6 félév.
- C) Nappali és levelező tagozaton bachelor (BA) szintű kántor alapszak. A tanulmányi idő 6 félév.
- D) Nappali és levelező tagozaton master (MA) szintű hittanár-nevelő tanár mesterszak. A tanulmányi idő 5 félév.
- E) Nappali és levelező tagozaton master (MA) szintű teológus mesterszak biblikum vagy szociáletika szakiránnyal. A tanulmányi idő 4 félév.

Jelentkezési határidő: *2011. május 31.*

A felvételi alkalmassági vizsga időpontja: *2011. július 4–5.*

Részletes felvilágosítás és jelentkezési lap kérhető az EHE Rektori Hivatalában (1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3., tel.: 1/469-1051 vagy 20/824-9263, e-mail: teologia@lutheran.hu), illetve letölthető az EHE honlapjáról: <http://teol.lutheran.hu/?lap=13> (Felvételizőknek).

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem felvételt hirdet a 2011/2012-es tanévre nappali tagozaton 3 éves doktori (PhD) képzésre

egyetemi hittudományi végzettséggel, illetve teológiai vagy vallástudományi mesterfokozattal (MA) rendelkezők részére.

A jelentkezési lap az EHE rektori hivatalában (1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3., tel.: 1/469-1051; 20/824-9263) szerezhető be, vagy letölthető az EHE honlapjáról: <http://teol.lutheran.hu/ETN> (ETN → Irattár → Szabályzatok → Tanulmányi és vizsgaszabályzat).

Jelentkezési határidő: *2011. április 30.*

A felvételi konzultáció időpontja: *2011. május 27.*